

**UNIVERZA V LJUBLJANI**  
**FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

**Katja Vidic**

**Mednarodno varstvo otrokovih pravic**

**Diplomsko delo**

**Ljubljana, 2010**

**UNIVERZA V LJUBLJANI  
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

**Katja Vidic**

**Mentorica: izr. prof. dr. Petra Roter**

**Mednarodno varstvo otrokovih pravic**

**Diplomsko delo**

**Ljubljana, 2010**

*Zahvaljujem se mentorici izr. prof. dr. Petri Roter za neprecenljive napotke, nasvete in strokovno pomoč pri nastajanju tega diplomskega dela.*

## MEDNARODNO VARSTVO OTROKOVIH PRAVIC

Po 20. letih od uveljavitve Konvencije OZN o otrokovih pravicah (KOP) se množične kršitve otrokovih pravic še vedno dnevno dogajajo po vsem svetu. V diplomskem delu se sprašujem, zakaj so otrokove pravice kljub splošno sprejeti konvenciji še vedno kršene oziroma kateri so tisti dejavniki, ki ovirajo in preprečujejo uresničitev otrokovih pravic. Diplomsko delo vsebuje tri osrednja poglavja, od katerih je vsako osredotočeno na eno otrokovo pravico in njen normativni okvir, obseg spoštovanja oziroma kršenja te pravice v svetu ter vzroke za kršenje in ovire, s katerimi se srečujejo izbrane države pri zagotavljanju obravnavane pravice. V drugem poglavju je obravnavana pravica do izobraževanja, kjer preverjam uresničevanje pravice v praksi na primerih Afganistana in Kenije. V tretjem poglavju obravnavam pravico do zaščite pred trgovanjem in iščem vzroke za izvajanje te nezakonite dejavnosti na primerih Tajske, Ukrajine in Nigerije. Pravica do zaščite pred nasiljem je tema četrtega poglavja, v katerem na primeru Egipta analiziram ključne vzroke za pohabljanje ženskih genitalij in prisotnost policijskega nasilja nad otroki. Zadnji primer študije je Indija in vzroki za nasilje v družinah in šolah v tej državi. Raziskava je pokazala očitne razlike med načelno podporo pravicam in spoštovanjem pravic v praksi. Analiza primerov izbranih držav je razkrila kompleksnost problema zagotavljanja otrokovih pravic, kjer so glavni vzroki za njihove kršitve revščina, neizobraženost in diskriminacija spolov.

**Ključne besede:** Konvencija OZN o otrokovih pravicah, izobraževanje, trgovanje z otroki, nasilje, revščina, diskriminacija.

## INTERNATIONAL PROTECTION OF THE RIGHTS OF THE CHILD

Two decades after the entry into force of the United Nations Convention on the Rights of the Child (CRC) massive violations of the rights of the child still occur worldwide on a daily basis. In this BA thesis, I seek answers to the question as to why these rights are still violated despite the universality of the CRC, and I examine which factors impede and prevent effective implementation of the rights of the child. The thesis is composed of three main chapters, each focusing on one right and its legal framework, and on the extent to which the individual right is respected/violated. Individual chapters further analyse why states cannot or do not fully implement those rights – i.e. what obstacles exist, in the selected states, that prevent these states from better implementing individual rights. Chapter two focuses on the right to education, and its implementation in Afghanistan and Kenya. In Chapter three, I discuss the right to protection from trafficking and look for causes of this illegal activity in Thailand, Ukraine and Nigeria. The right to protection from violence is the topic of Chapter four. I focus on the case of Egypt, where I look for causes for female genital mutilation and presence of police violence against children. The last case study is India, which I analyse in terms of family and school violence. In the thesis, I demonstrate a stark discrepancy between respecting the rights in principle and respecting them in practice. The analysis of the selected countries reveals the complexity of the problem of insufficient implementation of the rights of the child. Poverty, lack of education and gender discrimination are the principal causes for their violation.

**Key words:** UN Convention on the Rights of the Child, education, child trafficking, violence, poverty, discrimination.

# KAZALO

|                                                      |           |
|------------------------------------------------------|-----------|
| <b>1 UVOD</b>                                        | <b>7</b>  |
| <b>2 PRAVICA DO IZOBRAŽEVANJA</b>                    | <b>14</b> |
| 2.1 RAZPOLOŽLJIVO IZOBRAŽEVANJE                      | 15        |
| 2.2 DOSTOPNO IZOBRAŽEVANJE                           | 16        |
| 2.3 SPREJEMLJIVO IZOBRAŽEVANJE                       | 16        |
| 2.4 PRILAGODLJIVO IZOBRAŽEVANJE                      | 17        |
| 2.5 AFGANISTAN                                       | 18        |
| 1.5.1 OVIRE IN VZROKI ZA NESPOŠTOVANJE PRAVICE       | 18        |
| 2.5.1.1 Obdobje vojn in vojaške ureditve             | 18        |
| 2.5.1.2 Nedostopnost in slaba kakovost izobraževanja | 20        |
| 2.5.1.3 Revščina                                     | 21        |
| 2.5.1.4 Napadi na šole                               | 21        |
| 2.6 KENIJA                                           | 22        |
| 2.6.1 OVIRE IN VZROKI ZA NESPOŠTOVANJE PRAVICE       | 23        |
| 2.6.1.1 Pašništvo                                    | 23        |
| 2.6.1.2 Nedostopnost in slaba kakovost izobraževanja | 24        |
| <b>3 PRAVICA DO ZAŠČITE PRED TRGOVANJEM</b>          | <b>26</b> |
| 3.1 OBLIKE IZKORIŠČANJA OTROK PRI TRGOVANJU          | 27        |
| 3.1.1 SPOLNO IZKORIŠČANJE                            | 28        |
| 3.1.2 PRISILNO DELO                                  | 28        |
| 3.2 TAJSKA                                           | 29        |
| 3.2.1 OTROŠKI SEKS TURIZEM                           | 30        |
| 3.2.2 VZROKI ZA TRGOVANJE                            | 31        |
| 3.2.2.1 Revščina in dostop do izobrazbe              | 31        |
| 3.2.2.2 Vera in kultura                              | 32        |
| 3.3 UKRAJINA                                         | 33        |
| 3.3.1 VZROKI ZA TRGOVANJE                            | 34        |
| 3.3.1.1 Revščina in brezposelnost                    | 35        |
| 3.3.1.2 Slab izobraževalni sistem                    | 35        |
| 3.3.1.3 Korupcija                                    | 36        |
| 3.4 NIGERIJA                                         | 36        |
| 3.4.1 VZROKI ZA TRGOVANJE                            | 38        |
| 3.4.1.1 Revščina                                     | 38        |

|                                                                               |           |
|-------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| 3.4.1.2 Kulturne tradicije vzgoje                                             | 39        |
| 3.4.1.3 Manipulacija verskih obredov                                          | 39        |
| 3.4.1.4 Slabo izvajanje zakonov                                               | 40        |
| <b>4 PRAVICA DO ZAŠČITE PRED NASILJEM</b>                                     | <b>42</b> |
| <b>4.1 MEDNARODNI IN NACIONALNI ZAKONI O PREPREČEVANJU NASILJA NAD OTROKI</b> | <b>43</b> |
| <b>4.2 RAZLIČNA OKOLJA, KJER JE PRISOTNO NASILJE</b>                          | <b>45</b> |
| 4.2.1 NASILJE DOMA IN V DRUZINI                                               | 45        |
| 4.2.2 NASILJE V SOLAH                                                         | 46        |
| 4.2.3 NASILJE V VZGOJNIH DOMOVIH IN PRAVOSODNIH USTANOVAH                     | 47        |
| 4.2.4 NASILJE PRI DELU                                                        | 49        |
| 4.2.5 NASILJE V SKUPNOSTI                                                     | 50        |
| <b>4.3 EGIPT</b>                                                              | <b>50</b> |
| 4.3.1 POHABLJANJE ZENSKIH GENITALIJ                                           | 50        |
| 4.3.1.1 Vzroki za pohabljanje ženskih genitalij                               | 52        |
| 4.3.2 NASILJE NAD OTROKI S STRANI POLICIJE                                    | 53        |
| 4.3.2.1 Vzroki za nasilje                                                     | 54        |
| <b>4.4 INDIJA</b>                                                             | <b>56</b> |
| 4.4.1 NASILJE V DRUZINI TER V SOLI                                            | 56        |
| 4.4.1.1 Vzroki za nasilje                                                     | 56        |
| <b>5 ZAKLJUČEK</b>                                                            | <b>59</b> |
| <b>6 LITERATURA</b>                                                           | <b>63</b> |

# 1 UVOD

Pojem otroka in njemu pripadajočih pravic se je skozi zgodovino bistveno spreminjal. V času sužnjelastniške družbene ureditve so bili otroci v lasti svojih očetov. Očetovska oblast (*patria potestas*) je dajala očetu zakonsko pravico nad upravljanjem z otrokovim življenjem in s smrtjo (Encyclopedia Britannica Online; Evans Grubbs 2002, 20–1). V srednjem veku so bili v Evropi otroci *de facto* priznani za člane družbene skupnosti. Za pomoč pri preživljanju družine ali celo za preživljanje samih sebe so morali opravljati težaška dela in bili s tem izpostavljeni številnim nevarnostim. Vse do druge polovice 19. stoletja so bili otroci pravzaprav brez posebnih pravic (Šelih 1992, 14).

Družbeni razvoj, ki mu je botroval predvsem razpon in vpliv industrijske revolucije, je vplival na to, da se je v drugi polovici 19. stoletja začelo oblikovanje pravnovarstvene zakonodaje o otrocih sprva na delovnopravnem področju, kasneje še na zdravstvenem, socialnem in šolskem področju (Šelih 1992, 15–18).

Pravno izoblikovanje otrokovih pravic na mednarodni ravni je odraz postopno spreminjajočega se pojmovanja otroka, ki ni več le 'last družine', temveč je družba oziroma država tista, ki mora poskrbeti za uresničitev otrokovih največjih interesov. Po drugi strani pa pomenijo ta določila strinjanje mednarodne skupnosti, da je potrebno na univerzalni ravni ustvariti pravno podlago za preprečevanje zlorab in izkoriščanja otrok (Klopčič 1992, 43).

Konec prve svetovne vojne označuje začetek oblikovanja pravil o človekovih pravicah s strani novo oblikovanih mednarodnih organizacij. Prvi akt, ki se je v celoti ukvarjal s pravicami otrok in je določal temeljne pravice in potrebe otrok, je Deklaracija Društva narodov (DN) o pravicah otroka, ki je bila sprejeta v Ženevi leta 1924 (Ženevska deklaracija o pravicah otroka). Oblikovala jo je mednarodna zveza Rešimo otroke (*Save the Children International Union*), ki je bila ustanovljena leta 1920 z namenom zbiranja denarja za nujno pomoč otrokom, ki so utrpeli posledice prve svetovne vojne (UNICEF 2009b, 4). Jedrnata deklaracija poudarja, da je otroku ne glede na raso, narodnost ali vero potrebno zagotoviti: sredstva za telesni in duševni razvoj; ustrezno pomoč in skrb, če je otrok lačen, bolan, invalid, sirota ali prestopnik; da se otroku prvemu priskoči na

pomoč v času stiske ali nevarnosti; ustrezne življenjske pogoje in zaščito pred izkoriščanjem ter vzgajanje otroka v taki zavesti, ki bo omogočala, da se bodo njegove najboljše lastnosti razvile v prispevek njegovim najbližjim (Ženevska deklaracija o pravicah otroka, 1.–5. čl.). To je bila prva pobuda za izoblikovanje mednarodnopravnega varstva otrok, ki pa je bila v svoji osnovi zelo zaščitniška s poudarkom na otrokovi ranljivosti. Deklaracija ni bila zavezujoča, le redke države pa so jo vključile v svojo notranjo zakonodajo. Posledično je bil njen učinek na prakso države na področju otrokovih pravic zelo omejen in ima dandanes le simboličen pomen (Fottrell 2000, 2).

Mednarodno varstvo človekovih pravic je po koncu druge svetovne vojne postalo eno temeljnih načel Ustanovne listine Organizacije združenih narodov (OZN). OZN je s sprejemanjem mednarodnih dokumentov vsa leta od svojega nastanka v ljudeh spodbujal zavest in prepričanje o skupnih ciljih vsega človeštva. Pri oblikovanju celovitega mednarodnopravnega varstva človekovih pravic se je sočasno pokazala tudi potreba po posebnem varstvu posameznih ožjih vsebinskih področij (na primer jezikovne pravice) in posameznih skupin, ki so v nedominantnem položaju (ženske, narodne manjšine, migranti, otroci). V tako zasnovanem sistemu varstva človekovih pravic se je otrokove pravice zavarovalo s posebnimi določili v temeljnih dokumentih o človekovih pravicah in tudi s posebnimi dokumenti, ki v celoti obravnavajo pravice otrok (Klopčič 1992, 42–3).

Generalna skupščina (GS) OZN je 10. decembra 1948 sprejela Splošno deklaracijo človekovih pravic. V njej se v 2. alineji 25. člena sklicuje na otroštvo, ki je upravičeno do posebne skrbi in pomoči. Vsi otroci, ne glede na rojstvo, pa imajo tudi pravico do enake socialne varnosti (Splošna deklaracija človekovih pravic, 25. čl.). Leta 1959 je bila sprejeta Deklaracija OZN o pravicah otroka, ki daje očitno večji poudarek načelu nediskriminacije, kot ga je dajala predhodna deklaracija DN. Nova deklaracija v svojem 1. načelu določa:

Otrok naj uživa vse pravice, našteje v tej deklaraciji. Vsak otrok, brez izjeme, je upravičen do teh pravic brez vsakršnega razločevanja ali diskriminacije glede na raso, barvo, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, narodno ali socialno pripadnost, premoženje, rojstvo ali kakršno koli drugo okoliščino, bodisi otroka samega ali njegove družine.



To je precejšen napredek glede na deklaracijo iz leta 1924, ki med drugim ne prepoveduje diskriminacije glede na spol otroka. Vseeno pa je Deklaracija OZN o pravicah otroka še vedno predvsem varstveno naravnana, saj otroka varuje in ščiti, ne poudarja pa emancipacije otroka (UNICEF 2009b, 5). Deklaracija pravzaprav govori o odnosu med državo in starši, kjer otrok igra le stransko pasivno vlogo. Prevladuje prepričanje, da je otrok najbolj zaščiten znotraj svoje družine. Otrokove pravice v tistem času namreč še vedno niso bile razumljene kot človekove pravice, saj je bilo uživanje vsake otrokove pravice odvisno od 'svetega' odnosa med otrokom in staršem (Fottrell 1999, 169).

V okviru splošnih dokumentov o človekovih pravicah so bile s posebnimi členi v mednarodnih paktih iz leta 1966 (Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah ter Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah) otrokom dodeljene pravice do imena, državljanstva, varstva, izobrazbe ter zaščite pred ekonomskim in socialnim izkoriščanjem (Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah, 24. čl.; Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah, 13. in 10. čl.).

Sedemdeseta leta 20. stoletja predstavljajo pomembno prelomnico v nadaljnjem razvoju mednarodnopravnega varstva otrokovih pravic. Pojavila so se številna gibanja, predvsem s strani nacionalnih in mednarodnih nevladnih organizacij (NVO), ki so se zavzemala za emancipacijo otrok na političnem, državljanskem in socialnem področju. Tudi države same so kmalu spoznale, da otrokove pravice niso ustrezno in zadostno naslovljene s strani obstoječih mednarodnih instrumentov (Fottrell 2000, 2–3). Po mnenju Van Buerena (v Fottrell 1999, 167–8) se je otrokove pravice do takrat obravnavale le z vidika zaščite, preprečitve in zagotovitve (*protection, prevention, provision*), kar se je odražalo na dojemanju otroka kot šibkega, nemočnega in nesamostojnega.

Leta 1979 je minilo 20 let od sprejema Deklaracije OZN o pravicah otroka, ki pa se je izkazala za neoperativno in v veliki meri kršeno. Da bi svet ponovno spomnil na zavezo in pomembnost otrokovih pravic, je OZN leto 1979 proglasil za Mednarodno leto otroka. Glavni namen je bil usmeriti pozornost mednarodne skupnosti, držav, vladnih in nevladnih organizacij ter posameznika v otroka in njegovo korist ter spodbuditi in

razširiti dolgoročne in trajne dejavnosti za izboljšanje življenja otrok celega sveta (Third World Quarterly 1979, 127; UNESCO). Gibanja za otrokove pravice so od držav zahtevala, da priznajo otrokove pravice kot človekove pravice, ki jih bodo države dolžne spoštovati. Sprejeti je potrebno dejstvo, da so otroci avtonomna bitja, ki imajo poleg pravice do uživanja svojih pravic tudi določene potrebe. Zahtevali so, da se otroke dojema kot udeležence družbe, neodvisne od svojih družin, ki imajo svoje pravice in tudi dolžnosti (Fottrell 1999, 168; Fottrell 2000, 3).

Pritisk na države, da je potrebno oblikovati mednarodni zavezujoč dokument na področju otrokovih pravic, je v Mednarodnem letu otroka privedel do predložitve osnutka Konvencije o otrokovih pravicah s strani poljske vlade Odboru za človekove pravice OZN (Fottrell 2000, 3; UNICEF 2009b, 5). Istega leta je bila sprejeta tudi Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk, ki je deklicam in ženskam zagotovila zaščito in uveljavljanje vseh človekovih pravic in enakopravnost z moškimi na področju vseh ekonomskih, družbenih, kulturnih, državljanskih in političnih pravic (Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije ženske).

Proces sestavljanja in oblikovanja Konvencije o otrokovih pravicah (KOP) je trajal celo desetletje, v njem pa so poleg držav aktivno sodelovali tudi Odbor za človekove pravice OZN, *ad hoc* skupina NVO in Sklad OZN za otroke (*United Nations Children's Fund* – UNICEF). Na splošno je bil celoten proces oblikovanja konvencije otežen zaradi potrebe oziroma zahteve po upoštevanju tradicionalnih vrednot držav, njihovih kulturnih posebnosti in tudi radikalnih predlogov za emancipacijo otrok na eni strani ter potrebe po ustrezni in zadostni zaščiti vseh pravic otrok in kar se da široki uporabnosti dokumenta na drugi strani. *Ad hoc* skupina NVO je pripravila osnutke besedil številnih členov Konvencije in v vlogi mediatorja skozi naporna pogajanja med državami pomagala doseči vrsto kompromisov (Fottrell 2000, 3; Gerschutz in Karns 2005, 33–4). Konvencija je bila končno sprejeta v GS OZN 20. novembra 1989, v veljavo pa je v skladu z 49. členom<sup>1</sup> stopila že 2. septembra 1990 (Konvencija o otrokovih pravicah).

KOP je prvi mednarodnopravno obvezujoč pravni akt, ki je v celoti posvečen zaščiti in promociji otrokovih pravic, in je najbolj univerzalno potrjen mednarodni dokument v

---

<sup>1</sup> »Ta Konvencija začne veljati trideseti dan po dnevu, ko je pri generalnem sekretarju Združenih narodov položena dvajseta ratifikacijska ali pristopna listina« (KOP, 49. čl.).

zgodovini. Maja 2010 ima 193 držav pogodbenic. Izmed 192 držav članic OZN je Konvencijo ratificiralo 190 držav. Somalija in Združene države Amerike sta dokument samo podpisali ter s tem izkazali vsaj deklarativno podporo Konvenciji. KOP pa so ratificirale tudi tri države, ki niso članice OZN: Cookovi otoki, Sveti sedež in Niue (Fottrell 2000, 1; Status of Ratification of the Convention on the Rights of the Child; UNICEF 2009b, 1–2).

KOP je prvi dokument o človekovih pravicah, ki vsebinsko zajema celotno paleto pravic, ki se nanašajo na osebnostni status (ime, državljanstvo), neodtujljive pravice (do življenja, do prostosti in osebne nedotakljivosti, spoštovanja dostojanstva in nediskriminacije), ekonomske, socialne in kulturne pravice ter državljanske in politične pravice. Otroci, ki predstavljajo diskriminirano družbeno manjšino, tako pridobijo nov družbeni položaj. Otrok ni več objekt pravic, ampak dobi status subjekta pravic, aktivnega in neodvisnega nosilca lastnih pravic, ki jih je družba dolžna spoštovati (Klopčič 1992, 46).

S pomočjo KOP se je področje otrokovih pravic prebilo iz sfere pravno neobvezujoče deklaracije o otrokovih pravicah v sfero konvencije, ki pogodbenicam nalaga dolžnost oblikovati svojo notranjo zakonodajo v skladu s tem pravnim aktom (Klopčič 1992, 50–2; UNICEF 2009b, 2–3). Države so tiste, ki so se z ratifikacijo Konvencije obvezale, da bodo spoštovale in izvajale njena določila ter skrebele za uresničevanje vseh pravic, ki jih KOP otroku zagotavlja (Klopčič 1992, 47; Türk 2007, 248).

Leta 2010 se praznuje 20. obletnica, odkar je Konvencija stopila v veljavo, pravice pa žal še vedno niso zagotovljene vsem otrokom enako. Nekateri otroci svojih pravic sploh ne poznajo. Kljub napredku pri zagotavljanju otrokovih pravic v zadnjih 20 letih se množične kršitve otrokovih pravic še vedno dogajajo, in sicer dnevno po vsem svetu. Po ocenah UNICEF-a kar 51 milijonov otrok, rojenih leta 2007, ni bilo vpisanih v rojstno matično knjigo. Več kot 64 milijonov mladih žensk na svetu, starih od 20 do 24 let, se je poročilo pred 18. letom starosti. Med letoma 1997 in 2007 je bilo v 28 afriških državah 38 odstotkov deklic genitalno pohabljenih. 150 milijonov otrok, starih med 5 in 14 let, je prisiljenih delati. 101 milijon otrok ne obiskuje osnovne šole (UNICEF 2009a; UNICEF 2009b). Ob vseh teh podatkih se zastavlja več kot očitno vprašanje: zakaj so otrokove pravice kljub splošni konvenciji (KOP vsebuje ne le splošne pravice, ampak je

tudi univerzalno sprejeta konvencija) še vedno kršene oziroma kateri so tisti dejavniki, ki ovirajo in preprečujejo uresničitev otrokovih pravic?

Cilj diplomskega dela bo na eni strani na podlagi analize mednarodnih standardov zaščite otrokovih in človekovih pravic predstaviti normativni okvir za univerzalno varstvo otrokovih pravic, na drugi strani pa s študijami primerov izbranih držav raziskati, kakšno je varstvo in spoštovanje otrokovih pravic v praksi. Temelj analiziranja mednarodnopravnih norm varstva otrokovih pravic bo vseskozi KOP, saj zavezuje skoraj vse države sveta. V celotnem diplomskem delu se bo pojem otroka razumel v skladu z njegovo definicijo iz 1. člena KOP, kjer otrok pomeni vsako človeško bitje, mlajše od 18 let (Konvencija o otrokovih pravicah, 1. čl.).

Naloga bo poleg uvoda in zaključka vsebovala še tri poglavja. Vsako od treh poglavij bo vsebinsko osredotočeno na eno otrokovo pravico in njen normativni okvir, obseg spoštovanja oziroma kršenja te pravice v svetu ter ovire in vzroke, s katerimi se srečujejo izbrane države pri zagotavljanju obravnavanih pravic. Pri posameznih študijah primerov bo analizirana tudi vloga Odbora OZN za otrokove pravice in upoštevanje njegovih priporočil za izboljšanje izpolnjevanja obveznosti držav.

Drugo poglavje bo tako osredotočeno na pravico do izobraževanja, predvsem osnovnošolskega, ki ga je vsaka država dolžna brezplačno zagotoviti vsem otrokom. Posebej bom izpostavila pomembnost nediskriminacije spolov, ki je ključnega pomena pri doseganju univerzalne osnovnošolske izobrazbe. Na podlagi analize znanstvenih raziskav ter raziskav mednarodnih organizacij in agencij bom prikazala resnost problema neizobraženosti, s katerim se soočamo danes. Države se pri zagotavljanju pravice do izobrazbe srečujejo s problemom nerazpoložljivega, nedostopnega, nesprejemljivega in/ali neprilagodljivega izobraževanja. V podpoglavjih 2.1 do 2.4 bom podrobneje analizirala pomen teh obvez. Kako se pravica do izobraževanja uresničuje v praksi, bom preverila na primerih Afganistana in Kenije (podpoglavji 2.5 in 2.6). Afganistan je ena od držav z najnižjo stopnjo pismenosti in velikim zaostankom pri izobraževanju deklic. V Keniji pa – kljub temu da se na nacionalni ravni država uspešno približuje stopnji splošne osnovnošolske izobrazbe – že desetletja prihaja do velikih regionalnih razlik med pokrajinami, še posebej pri šolanju deklic.

V tretjem poglavju bom obravnavala pravico do zaščite pred trgovanjem. Problematika trgovanja z otroki je tretja najbolj dobičkonosna nelegalna dejavnost v svetu, takoj za trgovino s prepovedanimi drogami in z orožjem. Z analizo primarnih mednarodnih dokumentov bom opredelila pojem trgovanja z otroki in oblike izkoriščanja otrok pri trgovanju (podpoglavje 3.1). V tem poglavju bom pri študiji primerov predstavila vzroke za trgovanje z otroki na Tajskem (podpoglavje 3.2) – državi, ki je v svetu znana po otroškem seks turizmu, v Ukrajini (podpoglavje 3.3) – vzhodnoevropski tranzicijski državi, ki se bori z visoko stopnjo brezposelnosti, revščine in korupcije, ter v Nigeriji (podpoglavje 3.4) – revni afriški državi, kjer so prisotne tradicionalne oblike vzgoje in med ljudstvom močno zakoreninjena stara poganska prepričanja o pokorščini, s katerimi je zlahka moč manipulirati.

Pravica do zaščite pred nasiljem nad otroki bo tema četrtega poglavja. Na osnovi analize primarnih in sekundarnih virov bom primerjala razlike med mednarodnimi in nacionalnimi standardi na področju dopustne stopnje in oblike nasilja nad otroki (podpoglavje 4.1). S pomočjo poročil mednarodnih vladnih organizacij, ki redno spremljajo in analizirajo to področje, bom predstavila vrste nasilja nad otroki in različna okolja, kjer je nasilje prisotno (podpoglavje 4.2). Pohabljanje ženskih genitalij predstavlja eno najpogostejših oblik fizičnega nasilja nad otroki doma in v skupnosti v afriških državah. V Egiptu je tovrsten običaj široko razširjen, zato bom na primeru te države (podpoglavje 4.3) analizirala ključne vzroke za izvajanje te oblike nasilja. Na primeru Egipta bom izpostavila tudi problem nasilja nad otroki s strani policije, ki se v državi dogaja na dnevni ravni. Nasilje nad otroki predstavlja zelo velik problem tudi v Indiji. Nasilje v družini in v šoli v Indiji (podpoglavje 4.4) bo zadnji primer študije, kjer bom vzroke za nasilje iskala predvsem v tradicionalni hierarhični strukturi družbe in družine, zaradi česar so deklice običajno tarče nasilja od rojstva pa do smrti.

Pri študijah primerov bom uporabila analizo in interpretacijo primarnih in sekundarnih virov, s čimer bom predstavila najpomembnejše ovire in vzroke za nespoštovanje pravic. Za študije primerov sem namerno izbrala tiste države, ki se soočajo z najbolj očitnimi problemi pri spoštovanju in uresničevanju otrokovih pravic, saj le tako lahko prikažem resnost ovir in pomembnost njihove odprave za zagotavljanje polnega in dostojnega življenja vseh otrok sveta v skladu z njihovimi temeljnimi pravicami.

## 2 PRAVICA DO IZOBRAŽEVANJA

Le redki globalni cilji so podprti tako trdno in neomajno, kot je stališče, da bi moral imeti vsak otrok v vsaki državi možnost zaključiti vsaj osnovno šolanje. Posledici zanikanja in prikrajšanja otrok do izobrazbe sta pismenost in neznanje, ki sta lahko tudi življenjsko nevarni. Obstaja očitna povezanost med izobrazbo in stopnjo smrtnosti, predvsem otrok. Posledice šolanja deklic so še posebej pomembne. Izobraževanje deklic zmanjšuje stopnjo umrljivosti dojenčkov, stopnjo rodnosti in smrtnosti mater pri porodu. Neizobraženost otrok škoduje njihovem razvoju, saj se kasneje kot odrasli težje vključijo v družbo v duhu razumevanja, strpnosti in enakosti med vsemi predstavniki družbe (Bellamy 1998, 7–8; UNICEF 2003, 17–20).

Čeprav podatki raziskav Organizacije Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo (*United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization* – UNESCO) kažejo, da stopnja svetovne pismenosti narašča (za 26 odstotkov v 50-ih letih – s 56 odstotkov leta 1950 na 82 odstotkov v letih od 2000 do 2004), pa približno 774 milijonov odraslih, petina svetovne odrasle populacije, predvsem iz Podsaharske Afrike, Zahodne in Južne Azije ter Vzhodne Azije in Tihega oceana še vedno ne zna brati in pisati. Pismenost je izrednega pomena. Kakovostna osnovna izobrazba oskrbi otroka z doživljenjskim znanjem branja in pisanja ter možnostjo nadaljnjega učenja. Otroci izobraženih staršev bodo bolj verjetno ostali zdravi in obiskovali šolo. Pismeni in izobraženi ljudje bodo lažje dostopali do nadaljnje izobrazbe in zaposlitvenih priložnosti. Pismena družba v celoti lažje dosega razvojne izzive in se jim prilagaja (Carr-Hill 2008, 9). Na kratko, izobrazba je eno najpomembnejših sredstev za odpravljanje revščine in neenakosti ter osnova za zagotavljanje trajnostne gospodarske rasti, zanesljivega vladanja in učinkovitih institucij (Bruns in drugi 2003, 1).

Konvencija o otrokovih pravicah otroku zagotavlja pravico do obvezne in brezplačne osnovne šole. Izobraževanje otrok mora biti kakovostno ter mora zagotoviti razvoj otrokovih sposobnosti in krepitev spoštovanja človekovih pravic (Konvencija o otrokovih pravicah, 28.–29. čl.). Zagotoviti univerzalno osnovnošolsko izobrazbo in pri

tem odpraviti vse neenakosti med spoloma do leta 2015 sta tudi drugi in tretji milenijski razvojni cilji (*Millenium Development Goals – MDG*)<sup>2</sup> (Milenijski razvojni cilji).

Po zadnjih UNICEF-ovih ocenah naj bi približno 84 odstotkov otrok primerne starosti obiskovalo osnovno šolo in jo v 90 odstotkih tudi končalo. Število otrok, ki osnovne šole ne obiskujejo, pa se je od leta 2002 zmanjšalo za 12 odstotkov, na 101 milijon v letu 2007 (UNICEF 2009b, 16). Univerzalna osnovnošolska izobrazba vseeno še vedno ni dosežena. Zagotovitev univerzalne osnovnošolske izobrazbe namreč ne pomeni le vključitve otrok v šolski sistem. Kot pravi Katarina Tomaševski (2001b, 13), nekdanja posebna poročevalka o pravici do izobrazbe Komisije OZN za človekove pravice, morajo države za dosego univerzalne izobrazbe izpolniti štiri obveze. Izobraževanje morajo narediti razpoložljivo, dostopno, sprejemljivo in prilagodljivo (*available, accessible, acceptable, adaptable*).

## **2.1 RAZPOLOŽLJIVO IZOBRAŽEVANJE**

Ideja razpoložljivega izobraževanja obsega dve dolžnosti države. Pravica do izobrazbe kot državljanska in politična pravica od države zahteva, da dopušča in omogoča ustanovitev izobraževalnih ustanov tudi s strani nevladnih akterjev, medtem ko mora država za spoštovanje pravice do izobraževanja kot socialne in ekonomske pravice sama poskrbeti za ustanovitev in financiranje teh institucij ali samo pomoč pri sofinanciranju, da se lahko zagotovi razpoložljivo izobraževanje.

Zagotoviti razpoložljivo izobraževanje za vse otroke pomeni precejšnjo naložbo. Čeprav država ni obvezno edini investitor, pa je to v skrajnem primeru, da lahko zagotovi razpoložljivo osnovno izobraževanje vsakemu šoloobveznemu otroku. Skrb za razpoložljivo izobraževanje se pogosto zmotno povezuje z državnim zagotavljanjem izobraževanja. Nekatere države imajo samo javne šole, druge samo zasebne, večina pa

---

<sup>2</sup> Leta 2000 je na pobudo OZN 189 voditeljev držav in vlad sprejelo Milenijsko deklaracijo, s katero države priznavajo odgovornost do spoštovanja načel človekovega dostojanstva, enakosti in pravičnosti ter njihovo odgovornost do ljudi sveta, še posebej do najranljivejših, predvsem otrok. Deklaracija predstavlja partnerstvo med bogatimi in revnimi državami za boj proti skrajni revščini, za izboljšanje zdravja ljudi ter za spodbujanje miru, spoštovanja človekovih pravic in okoljske varnosti. V okviru časovnega načrta za uresničitev deklaracije so sprejeli osem MDG (izkoreniniti skrajno revščino in lakoto, doseči univerzalno osnovnošolsko izobrazbo, zagotoviti enakost med spoloma in opolnomočiti ženske, zmanjšati smrtnost otrok, izboljšati zdravje mater, boriti se proti virusu HIV oziroma AIDS-u, malariji in ostalim boleznim, zagotoviti okoljsko varnost, vzpostaviti globalno partnerstvo za razvoj) (UNDP 2003, 15; Milenijski razvojni cilji).

ima kombinacijo obeh. Država lahko subvencionira vrsto različnih šol, a z njimi ne upravlja (Tomaševski 2001b, 13, 17–25).

## **2.2 DOSTOPNO IZOBRAŽEVANJE**

Država mora zagotoviti brezplačno dostopno osnovno šolanje, ki je obvezno za vse otroke (Konvencija o otrokovih pravicah, 28. a čl.). Glavno vodilo pri zagotavljanju vsem dostopnega izobraževanja mora biti nediskriminacija. Nediskriminacija ni stvar postopne realizacije, ampak mora biti zagotovljena nemudoma in popolnoma. Spoštovanje starševske pravice do izbire najustreznjšega šolanja za svojega otroka pa včasih ne sovpada z odpravo diskriminacije pri dostopu do izobraževanja. Nerazpoložljivost šol in starševska odločitve sta najpogostejši oviri, ki deklicam preprečujeta dostop do šolanja (Tomaševski 2001b, 13, 27).

Deklice, podeželski otroci, otroci pripadniki etničnih manjšin ali domorodnih ljudstev in prizadeti otroci so skupine otrok, ki jim je izobraževanje najpogosteje nedostopno (Bellamy 1998, 33). Dostop do izobraževanja je lahko v nekaterih primerih držav omejen v ustavi le za državljane, kar onemogoča izobraževanje otrok, ki niso državljani, iskalcev azila in beguncev.<sup>3</sup> Ogrožena skupina otrok so tudi neregistrirani otroci, saj v tem primeru država sploh ni seznanjena s točnim številom otrok, ki jim mora obvezno zagotoviti vsaj osnovno izobrazbo (Tomaševski 2001a, 29).

## **2.3 SPREJEMLJIVO IZOBRAŽEVANJE**

Pri sprejemljivosti je ključnega pomena zagotavljanje kakovosti izobraževanja. Država mora poskrbeti za doseg minimalnih zdravstvenih in varnostnih standardov v šolah ter tudi za ustrezno kvalifikacijo učiteljev. Učitelji morajo biti izobraženi, šolani za poučevanje in imeti popolno znanje jezika, v katerem je predvideno šolanje otrok. Uporaba ustreznega jezika je pri izobraževanju otrok pripadnikov etničnih manjšin ključnega pomena, da lahko govorimo o sprejemljivem izobraževanju (Tomaševski 2001b, 13, 15, 29–30; UNICEF 2009b, 20).

Sprejemljivost izobraževanja je pomembna predvsem pri šolanju deklic. Učenje in samopodoba deklic sta pogosto oslabljeni zaradi narave učnih ur in učbenikov, ki

---

<sup>3</sup> Med tovrstne države sodi tudi Slovenija. V Ustavi Republike Slovenije je zapisano, da država ustvarja možnosti, da si državljani lahko pridobijo ustrezno izobrazbo (Ustava Republike Slovenije, 57. čl.).



posredno in neposredno sporočajo, da so dekleta manjvredna in podrejena moškemu spolu. Za kakovostno in sprejemljivo izobraževanje je tako potrebno poskrbeti tudi, da je v razredu približno enako število deklic in dečkov, da se delo med njimi deli enakovredno in se obema spoloma nudi enako pozornost in spoštovanje (Bellamy 1998, 52).

## **2.4 PRILAGODLJIVO IZOBRAŽEVANJE**

Izobraževanje naj bi se razvijalo skladno s spreminjajočimi se potrebami družbe in skupnosti. Prispevalo naj bi tudi k odpravljanju neenakosti v družbi. Izobraževanje mora zato vključevati vzgojo o otrokovih pravicah, ki temelji na spoštovanju načela enakosti in nediskriminacije. Na tak način se poskuša preprečiti nasilje nad otroki in njihovo izključenost iz družbe (Right to Education Project 2008).

Od izobraževalnega sistema se zahteva, da se prilagodi vsakemu otroku posebej, upoštevajoč otrokovo korist. Izključevanje, ki se je uporabljalo v preteklosti v primerih, ko se je za otroka domnevalo, da se ni zmožen prilagoditi izobraževalnemu sistemu, je prepovedano. Otroci se ne prilagajajo izobraževalnemu sistemu, ampak se sistem prilagaja njim (Tomaševski 2001b, 31).

Prilagodljivost izobraževanja v otrokovo korist se najpogosteje kaže na primeru uresničevanja pravice do izobrazbe prizadetih otrok, manjšinskih otrok, otrok, ki delajo, in otrok v vojnem in povojnem obdobju. Duševno ali telesno prizadeti otroci so pogosto ločeni od ostalih otrok v posebnih šolah ali pa jim je izobrazba zanikana v celoti. Posledica neprilagodljivega izobraževanja je tudi ta, da pripadniki jezikovnih in/ali kulturnih manjšin pogosto nimajo zagotovljenih ustreznih načinov za učenje nacionalnega jezika in kulture, kar bi jim omogočalo popolno in aktivno sodelovanje v družbi na vseh področjih. Prisotnost otroka v šolskem sistemu oziroma izvzetost iz njega v veliki meri vpliva na to, kako otrok dojema svojo skupnost in svet na splošno (Tomaševski 2001b, 31–9; Right to Education Project 2008).

## **2.5 AFGANISTAN**

Afganistan je ena od držav z najnižjo stopnjo pismenosti na svetu. Samo 28,1 odstotka odraslih, starejših od 15 let, zna brati in pisati, od tega je 43 odstotkov moških in le dobrih 12 odstotkov žensk. Več kot 11 milijonov ljudi ostaja nepismenih (Central Intelligence Agency; Central Intelligence Agency 2010).

Šolski sistem v Afganistanu se od leta 2001, po padcu talibanskega režima, ponovno postavlja na noge. Še vedno pa se sooča z vrsto problemov in ovir. Podatki afganistanskega ministrstva za šolstvo (Ayobi 2010b) za leto 2010 kažejo, da približno 42 odstotkov oziroma 5 milijonov otrok, pretežno deklic, nima dostopa do izobrazbe. Več kot 5.000 šol nima uporabnih zgradb, pitne vode in sanitarij. Državi resno primanjkuje učiteljev ženskega spola. Kar 60 odstotkov mestnih in podeželskih okrajev nima niti ene kvalificirane učiteljice. 90 odstotkov kvalificiranih učiteljic je nameščenih v devetih večjih mestih. Posledica tega je velik razkol v prisotnosti deklic v mestnih in podeželskih šolah. Na podeželju osnovno šolo obiskuje le 27 odstotkov deklic, medtem ko jo v mestih obiskuje 51 odstotkov. Poleg tega se Afganistan sooča tudi s težavami financiranja izobraževanja. Država trenutno nameni le 15 odstotkov državnega proračuna za izobraževanje, kar onemogoča doseganje ciljev nacionalnega izobraževalnega strateškega načrta samo na osnovi vladnih sredstev in postavlja šolski sistem v roke donatorjev (Center for Policy and Human Development 2007, 23; Afghanistan Government 2008, 115).

### **1.5.1 Ovire in vzroki za nespoštovanje pravice**

#### ***2.5.1.1 Obdobje vojn in vojaške ureditve***

Desetletja vojn, državnih nemirov in notranjih konfliktov ter politična nestabilnost so v Afganistanu skoraj popolnoma uničila osnovne državne mehanizme socialnega skrbstva. Posledično je to močno vplivalo tudi na izobraževalni sistem, ki je za nevarnost, nasilje in nestalnost najbolj ranljiv družbeni sektor (Ayobi 2010a).

V tem času so bile še posebej prikrajšane in oškodovane ženske. Vojna s takratno Sovjetsko zvezo (1979–1989) in kasnejši vojaški talibanski režim (1996–2001) sta skrajno oslabilta že tako slabe možnosti za izobrazbo afganistanskih žensk in deklet. Leta 1988 je na primer osnovno šolo obiskovalo le 19 odstotkov deklet (Yacoobi 2008,

185). Talibanska vlada, ki je izvajala politiko represivne verzije islamskega šeriatskega prava, zavračala intelektualne in moralne kompromise z modernizacijo ter želela oblikovati srednjeveško islamsko družbo, je razmere še drastično poslabšala, saj je uvedla politiko zaprtja dekliških šol in popolno prepoved obiskovanja šol za deklice (Cole 2008, 141–2).

Prepoved je vplivala predvsem na mestna dekleta, medtem ko se na podeželju uredba ni uveljavila in je vrsta dekliških šol s finančno pomočjo lokalnih skupnosti ostala odprtih. Kljub temu je stopnja obiskovanja šol s strani deklic močno upadla, in sicer tako zaradi uvedbe nove šolske politike kot tudi zaradi nizke prioritete šolanja deklic med običajnimi ljudmi ter razumljivo zaradi skrbi staršev za varnost svojih hčera v tako nemirnih časih. Leta 1999 je tako osnovno šolo obiskovalo le še 5 odstotkov afganistanskih deklic. Strogo politiko prepovedi izobraževanja deklic je talibanska vlada sicer razglasila kot začasni ukrep, ki pa je ostal v veljavi vse do padca režima leta 2001, ko so se razmere počasi začele obračati na bolje (Karlsson in Mansory 2008, 15; Yacoobi 2008, 185).

Nova afganistanska vlada je spomladi 2002 izobraževanje proglasila za nacionalno prioriteto. Z veliko pomočjo mednarodne skupnosti in mednarodnih NVO so se šolska vrata za afganistanske otroke ponovno odprla in več kot 3 milijone otrok se je vrnilo v šolske klopi (Karlsson in Mansory 2008, 15). Z novo ustavo je vlada zagotovila brezplačno osnovno izobrazbo vsem državljanom, vključno ženskam (omejitev dostopa do osnovnega šolanja samo na državljane). Leta 2004 pa se je zavezala izpolnitvi časovno nekoliko prirejene MDG (do leta 2020) (Center for Policy and Human Development 2007, 20, 57–8).

Kljub vsem tem pozitivnim spremembam in jasni viziji nacionalne razvojne strategije 2008–2013 na področju izobraževanja, da se vsem državljanom zagotovi enak dostop do kakovostne izobrazbe ne glede na spol, narodnost, socialno-ekonomski status ali versko pripadnost, izobrazba še vedno ni povsem razpoložljiva, dostopna, sprejemljiva in prilagodljiva do vseh enako (Afghanistan Government 2008, 113; Karlsson in Mansory 2008, 15).

### ***2.5.1.2 Nedostopnost in slaba kakovost izobraževanja***

Nizka stopnja vpisa in obiska otrok v osnovnih šolah je med drugim posledica nesprejemljivega in nerazpoložljivega izobraževanja, ki se kaže v pomanjkanju števila šol, učiteljev in učnega materiala ter njihovega financiranja, v neustreznih učnih metodah in učnem načrtu (Yacoobi 2008, 185).

Kakovost izobrazbe je zelo nizka. Vzroke za to je moč najti predvsem v nekvalificiranosti učiteljev, ki nimajo ustreznega in zadostnega znanja o učni snovi ter niso vešči učinkovitih učnih metod. Nekateri učitelji nimajo niti končane srednješolske izobrazbe ali pa so celo brez kakršnekoli formalne izobrazbe, so le pismeni (Rights Watch 2006, 92). Učenje na pamet ter središčna vloga učitelja in ne učencev predstavljata tipičen model razrednega poučevanja v državi. Tovrsten način učenja pa ne prinaša učencem osnovnega znanja branja, pisanja in računanja ter jim onemogoča razvoj kritičnega razmišljanja in sposobnosti razčlenjevanja. Učitelji bodisi ne znajo izvajati metode učenja, ki postavlja otroke v središčno vlogo, bodisi preprosto niso motivirani, da spremenijo svoj način poučevanja (Afghanistan Government 2008, 117). Tradicionalno so imeli učitelji visoko cenjen položaj v afganistanski družbi, kar pa se je s časom spremenilo. Učitelji danes sodijo v nižji, reven sloj ljudi, ki ne zasluži dovolj za vzdrževanje veččlanske družine (Karlsson in Mansory 2008, 15). Slaba kakovost izobrazbe tako mnoge starše odvrča od tega, da bi svoje otroke poslali v šolo, in hkrati zmanjša željo samih otrok po izobrazbi (Human Rights Watch 2006, 91).

Pomanjkanje šol, njihova oddaljenost in slaba infrastruktura šolstva onemogočajo izobraževanje predvsem na podeželju. V vojnem obdobju je bilo uničenih ali poškodovanih približno 80 odstotkov afganistanskih šol. Kljub programu obnavljanja šol po letu 2001 leta 2003 več kot polovica podeželskih skupnosti še ni imela niti ene osnovne šole. Tam, kjer šole so, so po ocenah staršev lahko neustrezne, nevarne ali kulturno neprimerne. Veliko šol je v obliki šotorov, v zasebnih domovih, mošejah ali kar na prostem, kar ne ustreza varnostnim standardom. Poleg tega so šole pogosto preveč oddaljene, ni ločenih šol za deklice, učitelji so moški, ni vode in sanitarij, kar odvrča predvsem starše deklic od vpisa svojih otrok v šolo (Human Rights Watch 2006, 84–8).

### **2.5.1.3 Revščina**

Afganistan je ena najrevnejših držav na svetu. Kar 42 odstotkov ljudi živi pod pragom revščine (Sultani in drugi 2009, 33). Revščina mnogim otrokom onemogoča obiskovanje šole, ker morajo delati, pomagati pri gospodinjstvu, ali pa ker si ne morejo privoščiti šolskih potrebščin oziroma prevoza do šole. UNICEF-ova študija iz leta 2003 je pokazala, da revne družine ne morejo shajati brez prihodkov svojih otrok in ne morejo kriti stroškov šolanja, kot so uniforme, potrebščine in prevoz. Na splošno je študija pokazala, da igra revščina glavno vlogo pri prikrajšanju otrok do izobrazbe (World Bank 2005, 45–7). Tudi raziskava afganistanskega centra za raziskave in vrednotenje iz leta 2005 je potrdila, da ima kar 50 odstotkov vprašanih gospodinjstev otroke delavce, katerih prihodki lahko predstavljajo tudi edini vir gospodinjstevskih dohodkov (Hunte 2006, 5). Revščina gospodinjstva in stroški pošiljanja otrok v šolo sta tako zelo pomembna dejavnika, ki ovirata vpis otrok v šolo. V primeru, da so starši prisiljeni izbrati, katerega od otrok vpisati v šolo, se bodo najverjetneje odločili za sinove, delno tudi zato, ker bo imel izobražen fant možnost boljšega zaslužka kot izobraženo dekle (Human Rights Watch 2006, 93–4; Sultani in drugi 2009, 34).

### **2.5.1.4 Napadi na šole**

Morda najbolj zastrašujoč problem, ki vpliva na stopnjo obiskovanja šol v Afganistanu, so napadi in grožnje z napadi na šole s strani različnih napadalcev. Organizacija za človekove pravice Human Rights Watch (2006, 32) je na podlagi vrste svojih neodvisnih raziskav napadov na šole prišla do ugotovitve, da je napadalce in njihove razloge za napad moč razdeliti v tri skupine. Prvi so Talibani in druge vojaške skupine, ki z napadi kažejo svoje nasprotovanje vladi in njenim mednarodnim podpornikom. Druga skupina napadalcev z napadi izraža ideološki odpor do vseh vrst izobraževanja, ki ni tradicionalno islamsko; ti še posebej nasprotujejo šolanju deklic. Tretje pa so kriminalne skupine, predvsem tiste, ki se ukvarjajo s preprodajo drog. Z napadi se zoperstavljajo vladi in pravni državi ter si prizadevajo, da bi se ta nehala vmešavati v njihovo delovanje in ga ovirati.

Šolske ustanove, učenci in učitelji so postali lahke tarče (*soft targets*) napadov, ki prikrajšajo prebivalstvo za njegovo osnovno pravico do izobrazbe. Dogodki, kot so grožnje šolam, uničenje šol, ubijanje in pohabljanje učencev in učiteljev, so se od leta 2005 drastično povečali (Afghanistan Government 2008, 116). Še posebej ogrožene so

južne in jugovzhodne province, kjer beležijo tudi najnižjo stopnjo vpisa otrok v šole. Osnovno šolo obiskuje le od 1 do 10 odstotkov otrok (Center for Policy and Human Development 2007, 23).

Napadi ali grožnje z napadi imajo neposreden in posreden vpliv na izobraževanje. Napad lahko povzroči, da se šola zapre, bodisi zaradi uničenja zgradbe bodisi zaradi strahu učencev in učiteljev pred nadaljnjim obiskovanjem ustanove. Posledično pa lahko strah pred morebitnimi napadi na šole v bližnji okolici privede tudi do njihovega zaprtja (Human Rights Watch 2006, 4–5). Kljub pogumnemu ravnanju skupnosti in šolskih oblasti, ki si kljub grožnjam prizadevajo ohraniti šole odprte ali pa se po najboljših močeh trudijo, da jih po zaprtju kar se da hitro zopet odprejo, se ustrahovanja in napadi nadaljujejo. Samo v letu 2007 je bilo požganih ali uničenih 117 šol, 207 jih je zaradi resnih groženj moralo prenehati delovati, 157 učencev in učiteljev je umrlo, več kot 200 pa jih je bilo ranjenih ali pohabljenih (Afghanistan Government 2008, 116).

## **2.6 KENIJA**

Kenija priznava izobraževanje za osnovno človekovo pravico in pomembno sredstvo za razvoj človeka in države vse od njene neodvisnosti leta 1963 (Nzomo in drugi 2001, 3; Kenyan Ministry of Education, Science and Technology 2009, 130). Do decembra 2002 je financiranje osnovnošolskega izobraževanja temeljilo na politiki delitve stroškov med vlado, NVO, starši in drugimi vlagatelji. Vlada je krila stroške splošnega upravljanja in načrtovanja šol ter priprave učnega načrta, medtem ko so starši nosili breme večjega dela vseh ostalih stroškov, od same izgradnje šole do šolskih uniform, varnosti, prevozov in šolnin. Za mnoge starše je bilo plačilo tovrstnih stroškov previsoko, zato svojih otrok niso vpisovali v šole (Onsomu in drugi 2004, 25–7).

Zaskrbljenost in nezadovoljstvo nad tovrstnim načinom financiranja osnovnošolskega izobraževanja je v svojih sklepnih ugotovitvah leta 2001 jasno izrazil Odbor OZN za otrokove pravice. Po njegovem mnenju je namreč takšno financiranje povzročalo nadaljnje omejevanje dostopa do izobraževanja predvsem deklicam, otrokom iz ekonomsko šibkejših družin in otrokom iz oddaljenih vaških skupnosti. Odbor je Kenijo pozval, naj z ustreznimi pravnimi in drugimi sredstvi vsem otrokom na svojem ozemlju zagotovi obvezno in brezplačno osnovnošolsko izobraževanje (Committee on the Rights of the Child 2001b, 134. in 135. odst.).

Leta 2003 je kenijska vlada v skladu s KOP in Milenijsko deklaracijo uvedla brezplačno osnovno šolanje, kar je drastično povečalo vpis v šole. Poleg tega je vlada strogo prepovedala zbiranje šolskih dajatev oziroma sprejemanje kakršnegakoli denarja od staršev (Sawamura in Sifuna 2008, 105; Ministry of Education, Science and Technology 2009, 131). V 4 letih je vpis poskočil za 39 odstotkov. Leta 2007 se je v primerjavi z letom 2002 v osnovno šolo vpisalo kar 2,3 milijona več otrok. Kenija se je tako uspešno približala drugemu milenijskemu cilju, saj podatki o vpisu šoloobveznih otrok iz leta 2007 kažejo, da je v šolo vpisanih 94,1 odstotka dečkov in 89 odstotkov deklic (Ministry of Education 2008, 1, 18–20).

Ne glede na to, da je Kenija na državni ravni dosegla skorajšnjo enakost med spoloma pri osnovnošolskem izobraževanju, pa se kažejo velike regionalne razlike med pokrajinami. Severnovzhodna pokrajina skozi vsa leta konstantno beleži največje razlike. Opaziti je tudi občutno nižjo stopnjo vpisa otrok v osnovno šolo (Ministry of Education Science and Technology 2004, 6). Podatki ministrstva za šolstvo za leto 2007 navajajo le 33-odstoten vpis dečkov in 21-odstoten vpis deklic v osnovne šole. V primerjavi s podatkom, da na državni ravni 81 odstotkov otrok, vpisanih v osnovno šolo, šolanje tudi uspešno zaključi, v severnovzhodni kenijski pokrajini osnovno šolanje zaključi veliko manj otrok – le 50 odstotkov dečkov in 22 odstotkov deklic. Razlike so očitne. Povrh vsega pa kljub vzpostavitvi brezplačnega šolanja približno milijon (8,4 odstotka) otrok še vedno ne obiskuje osnovne šole oziroma do nje nima dostopa (Ministry of Education 2008, 1, 18–20).

## **2.6.1 Ovire in vzroki za nespoštovanje pravice**

### **2.6.1.1 Pašništvo**

Severnovzhodna pokrajina Kenije je večinoma poseljena s pašniškimi skupnostmi. Njihov nomadski način življenja otrokom otežuje ali onemogoča dostop do šolanja.

Nomadski živinorejci so bili politično, ekonomsko in geografsko potisnjeni na rob vse od kolonialne nadvlade Velike Britanije nad Kenijo. Oporekalo se je njihovem tradicionalnemu načinu življenja, ker z ljudmi ni bilo mogoče upravljati in jih obdavčiti. Ko se je gradilo šole, bolnišnice, ceste ali vodnjake, se je njihova območja preprosto

zaobšlo. Posledično je večina nomadskih otrok odrasla brez dostopa do izobrazbe in niso bili večji drugega kot skrbi za čredo (UNICEF 2006b, 2).

Skrb za preživetje je še danes pomemben dejavnik, ki nomadskim otrokom omejuje možnosti za izobraževanje. Ljudje, ki se ukvarjajo s pašništvom, niso vedno najrevnejši podeželski ljudje, še posebej, če se vzame v obzir njihovo živino. Vendar pa se pogosto močno zanašajo na pomoč svojih otrok – dečki skrbijo za živino, deklice pa za hišna opravila (Ministry of Education Science and Technology 2004, 6–7; UNESCO 2010, 178). Razlogi, zakaj iz nomadske severnovzhodne pokrajine šolo obiskuje manj deklic kot dečkov, so predvsem trije. Družine zaradi revščine težko omogočijo šolanje vsem svojim otrokom. Ko se je potrebno odločiti, koga izobraževati, se običajno odločijo za sinove. Hčerke namreč predstavljajo preveliko izgubo v gospodinjstvu, saj opravljajo pomembna gospodinjstva opravila (kuhanje, pospravljanje, čiščenje) in skrbijo za mlajše brate in sestre. Poleg tega je izobrazba dekleta potrata časa in denarja zaradi nizkega statusa ženske, saj se mora dekleta primarno vzgajati za njihovi bodoči vlogi žene in matere. Četudi dekleta dobi možnost, da se šola, pa, kot kažejo podatki, šole po vsej verjetnosti ne bo dokončala, saj jo bo prisiljena zapustiti, še preden se bo preveč razvadila ali razvila nemoralne navade (Carr-Hill in Peart 2005, 85–6; Elimu Yetu Coalition 2005, 108–9; Leggett 2005, 129, 139).

Nizka stopnja izobrazbe med nomadskimi otroki pa je tudi posledica neprilagodljivega izobraževalnega sistema zahtevam pastirjev. Pašniški način življenja je sam po sebi premičen, usmerjen proti sezonskim območjem, primernim za pašo. Formalno izobraževanje pa je v nasprotju organizirano okrog nepremične šolske infrastrukture in stalnega šolskega urnika. Tako oblikovano izobraževanje ne upošteva narave pašniškega življenja, kot ga že sam šolski učni načrt ne. Značilno je, da je pašništvo odsotno od podob in zgodb v osnovnošolskih učnikih, kar le okrepi nepovezanost med šolstvom in nomadskim življenjem (UNESCO 2010, 178).

#### ***2.6.1.2 Nedostopnost in slaba kakovost izobraževanja***

Čeprav je vzpostavitev brezplačnega osnovnošolskega izobraževanja drastično povečala število otrok, ki obiskujejo šolo, in s tem omogočila izobraževanje otrokom iz ekonomsko šibkejših družin, pa naj bi se kakovost izobraževanja poslabšala (Sawamura in Sifuna 2008, 103–4). Nenadna uresničitev brezplačnega šolanja je bila soočena z



vrsto izzivov, kot so nezadostna razpoložljivost šolskih prostorov, sanitarij, pohištva in šolskih potrebščin ter pomanjkanje učiteljev. To je privedlo do prenatrpanih razredov in preobremenjenih učiteljev, kar je negativno vplivalo na kakovost izobraževanja (Vos in drugi 2004, 3; Mushtaq 2008).

Poleg omenjenih ovir pri doseganju kakovostnega izobraževanja pa se država spopada tudi s problemom diskriminacije, ki onemogoča vsem otrokom enak dostop do izobraževanja. Čeprav Kenija v svojem poročilu Odboru OZN za otrokove pravice leta 2005 poudarja, da je z otroškim zakonikom vsakemu otroku dodeljena pravica do brezplačnega osnovnošolskega izobraževanja in da noben otrok zaradi kakršnegakoli razloga ne sme biti diskriminiran, pa sočasno omenja, da ni pravnega okvirja, ki bi uveljavil načelo nediskriminacije deklic na področju izobraževanja (Committee on the Rights of the Child 2005, 392. odst.). Odbor, zaskrbljen nad dejstvom, da diskriminacija določenih skupin otrok še vedno obstaja tako v politiki kot v praksi, poziva državo, da popravi vso zakonodajo v skladu z 2. členom KOP o nediskriminaciji in da se bori z diskriminacijo tako, da vsem otrokom zagotovi dostop do izobraževanja (Committee on the Rights of the Child 2007, 24. in 25. odst.).

Kenija do leta 2010 še ni sprejela vsestranskega zakona proti diskriminaciji, kot tudi ni ustrezno dopolnila zakona o izobraževanju iz leta 1968. Ta še vedno izrecno ne prepoveduje diskriminacije (Kenya Human Rights Commission 2010, 7 in 13).

### 3 PRAVICA DO ZAŠČITE PRED TRGOVANJEM

Trgovanje z ljudmi je zločin in groba kršitev človekovih pravic, saj se z ljudmi ravna kot z dobrinami, ki jih je mogoče kupiti in prodati, večkrat uporabiti ter jih na koncu zavreči. Dandanes trgovanje z ljudmi predstavlja svetovni družbeni problem. Po podatkih Mednarodne organizacije dela (*International Labour Organization* – ILO) je v svetu preko 2,4 milijona žrtev trgovine z ljudmi, od tega je približno polovica otrok. Trgovina z ljudmi je visoko dobičkonosna nelegalna industrija, ki jo vodijo posamezniki ter majhne in velike organizirane kriminalne združbe. Po ocenah ILO trgovina z ljudmi prinaša letni dobiček okoli 32 milijard dolarjev, kar jo uvršča na tretje mesto na lestvici najbolj dobičkonosnih dejavnosti, takoj za trgovino z nedovoljenimi drogami in orožjem (Bilocerkowycz 2005, 85; Jordan 2007, 28; International Labour Organization 2008, 1–3).

Da se z otroki ne sme trgovati, saj to predstavlja kršitev njihovih pravic, je zapisano v 35. členu KOP, ki pravi: »Države pogodbenice bodo z ustreznimi državnimi, bilateralnimi in multilateralnimi ukrepi preprečile ugrabitev, prodajo ali trgovanje z otroki v kakršnekoli namene ali v kakršnikoli obliki.« Kljub jasni prepovedi trgovanja z otroki pa KOP ne ponuja obrazložitve oziroma definicije trgovanja. Trenutno najustreznejšo in najširše sprejeto opredelitev trgovine z ljudmi lahko najdemo v 3. členu protokola, ki dopolnjuje Konvencijo OZN o boju proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu. Gre za Protokol za preprečevanje, zatiranje in kaznovanje trgovine z ljudmi, zlasti z ženskami in otroki,<sup>4</sup> ki v 3. členu definira trgovino z ljudmi kot:

- (a) novačenje, prevoz, premestitev, dajanje zatočišča ali sprejemanje oseb zaradi izkoriščanja z grožnjo, uporabo sile ali drugimi oblikami prisile, ugrabitvijo, goljufijo, prevaro, zlorabo pooblastil ali ranljivosti ali dajanjem ali prejemanjem plačil ali koristi, da se doseže soglasje osebe, ki ima nadzor nad drugo osebo. Izkoriščanje vključuje vsaj izkoriščanje prostitucije ali drugih oblik spolne zlorabe oseb, njihovo prisilno delo ali storitve, suženjstvo ali podobna stanja, služabništvo ali odstranitev organov;

---

<sup>4</sup> Protokol je bil sprejet z resolucijo GS A/RES/55/25 15. novembra 2000. V skladu z njegovim 17. členom (»protokol začne veljati devetdeseti dan po datumu deponiranja štiridesete listine o ratifikaciji, sprejetju, odobritvi ali pristopu«) je protokol stopil v veljavo 25. decembra 2003. Do marca 2010 je k protokolu pristopilo 137 držav (Status of Ratification of the Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children).

- (b) soglasje žrtve trgovine z ljudmi o nameravanem izkoriščanju, navedeno v pododstavku a, se ne upošteva, če so bila uporabljena sredstva, navedena v pododstavku a;
- (c) novačenje, prevoz, premestitev, dajanje zatočišča ali sprejemanje otrok zaradi izkoriščanja se šteje za trgovino z ljudmi, tudi če ne vključuje sredstev, navedenih v pododstavku a tega člena.

V skladu s pododstavkoma a in c 3. člena protokola tako lahko izluščimo definicijo trgovanja z otroki: gre za novačenje, prevoz, premestitev, dajanje zatočišča ali sprejemanje otrok z namenom izkoriščanja. Izkoriščanje pomeni prostitucijo ali druge oblike spolne zlorabe, prisilno delo ali storitve, suženjstvo ali podobna stanja, služabništvo ali odstranitev organov.

### **3.1 OBLIKE IZKORIŠČANJA OTROK PRI TRGOVANJU**

Čeprav se pogosto predvideva, da se z otroki trguje samo z namenom spolnega izkoriščanja, pa to ne drži. Otrokova pravica, kot je določena v 36. členu KOP, ki varuje otroka pred vsemi oblikami izkoriščanja, ki mu v kakršnemkoli pogledu škoduje, je pri trgovanju z otroki kršena na veliko načinov. Z otroki se trguje tako znotraj držav kot med njimi, in sicer z namenom prisilnega dela, prosjačenja, prostitucije, pornografije, prisilne poroke, novačenja v vojaške skupine, odstranitev organov in vrsto drugih oblik izkoriščanja. Oblike izkoriščanja otrok kot »najhujše oblike dela otrok« so opisane in našteje v 3. členu Konvencije ILO o prepovedi najhujših oblik dela otrok:<sup>5</sup>

- (a) vse oblike suženjstva ali suženjstvu podobnega ravnanja, kot so prodajanje otrok in trgovanje z njimi, obveznost odplačevanja dolgov staršev in tlačanstvo ter prisilno ali obvezno delo, vključno s prisilno ali obvezno mobilizacijo otrok za namene oboroženega spopada;
- (b) izkoriščanje, zvodništvo ali ponujanje otrok za prostitucijo, za izdelavo pornografije ali pornografske nastope;
- (c) izkoriščanje, zvodništvo ali ponujanje otrok za nezakonite dejavnosti, še zlasti za izdelavo drog in trgovanje z njimi, kot je določeno v ustreznih mednarodnih pogodbah;
- (d) delo, ki zaradi svoje narave ali okoliščin, v katerih se opravlja, lahko ogrozi zdravje, varnost ali moralno otrok.

---

<sup>5</sup> ILO je Konvencijo o prepovedi najhujših oblik dela otrok in takojšnjemu ukrepanju za njihovo odpravo sprejel v Ženevi 17. junija 1999. Do 29. marca 2010 je konvencijo ratificiralo že 171 držav (Status of Ratification of the ILO Convention Concerning the Prohibition and Immediate Action for the Elimination of the Worst Forms of Child Labour).

Med različnimi vrstami izkoriščanja otrok pri trgovanju z njimi je spolno izkoriščanje še vedno najpogostejše. Po ocenah ILO je izmed 1,2 milijona otrok, ki so žrtve trgovanja, 43 odstotkov podvrženih spolnemu izkoriščanju, 32 odstotkov pa prisilnemu delu. Kar ena četrтина otrok žrtev trgovanja pa je izpostavljena tako prisilnemu delu kot tudi prisilnemu nudenju raznovrstnih spolnih uslug (International Labour Organization 2008, 3; International Labour Organization 2009, 3; UNICEF 2009a, 17).

### **3.1.1 Spolno izkoriščanje**

Prostitucija in pornografija sta najpogostejši obliki spolnega izkoriščanja v trgovanju z otroki (UNICEF 2006c, 25). KOP 34. člen zavezuje države, da morajo otroka zavarovati pred vsemi oblikami spolnega izkoriščanja, ki vključuje prostitucijo in pornografijo. Zaradi opaznega naraščanja mednarodnega trgovanja z otroki, namenjenimi otroški prostituciji in pornografiji, pa so se države odločile še okrepiti in razširiti ukrepe za zaščito otrok pred tovrstnim izkoriščanjem (UNICEF; UNICEF 2009b, 7). GS OZN je 25. maja 2000 sprejela Izbirni protokol h Konvenciji o otrokovih pravicah glede prodaje otrok, otroške prostitucije in otroške pornografije. Protokol v okviru svojih nadrobnih zahtev in ukrepov z namenom zatrtja spolnega izkoriščanja otrok v 2. členu navaja tudi definicijo otroške prostitucije in pornografije:

/.../

(b) otroška prostitucija pomeni uporabo otroka v spolnih dejavnostih za plačilo ali kakršno koli drugo obliko nadomestila;

(c) otroška pornografija pomeni vsakršno prikazovanje otroka, udeleženega v resničnih ali simuliranih spolnih dejavnostih, s pomočjo kakršnih koli sredstev ali kakršno koli prikazovanje njegovih spolnih organov predvsem za spolne namene.

### **3.1.2 Prisilno delo**

Konvencija ILO št. 29 o prisilnem ali obveznem delu v 2. členu določa, da je prisilno delo tisto, ki ga opravlja posameznik, ki se zanj ni odločil prostovoljno oziroma ga opravlja, ker mu sicer preti kazen (Konvencija o prisilnem delu, 2. čl.). Prisilno otroško delo se loči od otroškega dela po tem, da otrok k prisilnemu delu ni privolil, omejeno je njegovo svobodno gibanje in je pod popolnim nadzorom delodajalca, ki ga fizično in psihično zlorablja. Oblika prisilnega dela je tudi držanje v dolžništvu oziroma dolžniško delo (*bounded labour*), kjer je posameznik prisiljen v delo zaradi zadolženosti kot posledice posojila ali predplačila. Dopolnilna Konvencija OZN o odpravi suženjstva iz

leta 1956 v 1. členu določa, da je držanje v dolžništvu stanje oziroma položaj dolžnika, ki kot jamstvo za svoj dolg zastavi svoje osebne storitve ali storitve osebe, ki je pod njegovim nadzorom, vendar se izkaže, da se opravljanje tovrstnih storitev, ki so primerno ocenjene, ne porabi za poravnavo dolga ali pa trajanje in narava takih storitev nista ustrezno omejena in opredeljena (International Labour Organization 2002a, 35; International Organization for Migration 2006, 12, 20; Anti-Slavery International).

### **3.2 TAJSKA**

Trgovanje z ljudmi tako znotraj države kot med državami regije predstavlja za jugovzhodno Azijo velik problem. Najbolj je ta dejavnost razvita na Tajskem, ki je država izvora, tranzita in končnega cilja trgovanja za številne ženske in otroke (The Asia Foundation).

Trgovanje z ljudmi je za Tajsko začelo predstavljati veliko grožnjo in skrb v 80-ih letih 20. stoletja z nenadnim porastom seks turizma, otroške prostitucije in širitve virusa HIV oziroma AIDS-a. Za namene komercialnega spolnega izkoriščanja v večjih mestih so novačili mlada dekleta iz revnih provinc na severu Tajske. V 90-ih pa je Tajska postala relativno bogata država v regiji in trgovanje znotraj države je nekoliko upadlo. Leta 1988 naj bi 40 odstotkov tajskih otrok, starih 13 in 14 let, delalo namesto hodilo v šolo, leta 1999 pa je bilo takih le še manj kot 10 odstotkov. Ker pa se v tem času povpraševanje po otroški delovni sili ni zmanjšalo, so na Tajskem začeli trgovati z otroki iz Mjanmara, Laosa, Kambodže in Kitajske. Tajska je tako zaradi svojega ekonomskega položaja postala privlačna kot ciljna država trgovanja iz sosednjih držav za izkoriščanje prisilnega seksualnega, hišnega in poljedelskega dela ter prosjačenja (Derks 2000, 16–17; International Labour Organization 2002b, 24).

Največje število otrok žrtev trgovanja za spolno izkoriščanje na Tajskem kot državi končnega cilja prihaja iz Mjanmara. Vsako leto naj bi bilo v tajske bordele prepeljanih 10.000 novih mjanmarskih deklet. Kot tranzitna država predstavlja Tajska predvsem prehod za trgovanje z deklicami iz Burme in Kambodže proti Maleziji. S tajskim otroki se za namene prostitucije in prisilnega dela trguje v Avstraliji, na Japonskem, v Južni Afriki, Bahrajnu, Tajvanu, Evropi in Severni Ameriki. Kljub upadu internega trgovanja pa ima Tajska kot država izvora trgovanja z otroki razvito mrežo tudi znotraj lastne države, kjer je pot kupčevanja iz revnih in slabo razvitih severnih in severovzhodnih

predelov Tajske na jug države in v Bangkok (Burke in Ducci, 18–19; The HumanTrafficking.org).

Tajska je od leta 1992, ko je ratificirala KOP, na poziv Odbora OZN za otrokove pravice popravila nekatere nacionalne zakonike, ki ščitijo otroke pred zlorabami in trgovanjem, še vedno pa ni ratificirala Protokola OZN za preprečevanje, zatiranje in kaznovanje trgovine z ljudmi, zlasti ženskami in otroki (Committee on the Rights of the Child 2006a, 75. odst.).

Problem trgovanja z otroki – kljub prizadevanju države po njegovem zatrtju – ostaja nepremagljiv. Napredek pri uresničitvi zaščite otrok pred zlorabami trgovanja je majhen. Država se zaveda, da zakoni, ki ščitijo otroke pred trgovanjem in posledičnimi zlorabami, niso učinkovito implementirani, saj vrsta policistov zakonov ne razume v zadostni meri in jim tudi ne pripisuje ustrezne teže. Boj proti trgovanju z otroki pa je v praksi precej omejen tudi zaradi težav pri iskanju in pridržanju trgovcev, ki so posledica močno zapletene in dobro prikrite mreže trgovcev (Committee on the Rights of the Child 2004b, 9., 294. in 610. odst.). Odbor v svojih zaključnih ugotovitvah iz leta 2006 tako državo še naprej poziva, da okrepi vsa sredstva za boj proti trgovanju in zagotovi uveljavitev ustrezne zakonodaje. Prav tako ji svetuje, da nadaljuje z osveščanjem javnosti o resnosti problema trgovanja z otroki in njegovih negativnih posledicah ter o učinkovitem boju proti trgovanju in o njegovem preprečevanju ustrezno izobrazijo vse uradne osebe, ki se pri svojem delu srečujejo z otroki (Committee on the Rights of the Child 2006a, 75. odst.).

### **3.2.1 Otroški seks turizem**

Tajska v svetu velja za enega najbolj prepoznavnih krajev po seks turizmu in otroškem seks turizmu. Izvor seks turizma na Tajskem sega v čas vietnamske vojne (1954–75), ko je prisotnost ameriških vojakov v regiji drastično dvignila povpraševanje in zahteve po storitvah prostitucije. Posledično je v okolici ameriških vojaških baz na Tajskem, Filipinih in Tajvanu prišlo do odprtja številnih bordelov, klubov, barov in masažnih salonov. Povpraševanje ameriških vojakov po prostituciji je tako v teh državah in tudi drugih v regiji privedlo do transformacije lokalnega trga prostitucije v množično industrijo. Z željo po zadovoljitvi tovrstnega povečanega povpraševanja je tajska vlada leta 1966 sprejela 'zakon o razvedrilu', ki je uravnaval delovanje hotelov, klubov in

barov, ki so jih uporabljali ameriški vojaki. Mnogi so poleg zakonitih oblik razvedritve ponujali tudi storitve prostitucije (Wielenga 2006; The Protection Project 2007, 21 in 155).

Z umikom vojaških sil iz regije po koncu vojne se države niso najbolj učinkovito spopadle s problemom množično razvite prostitucije. Sočasno pa so se na drugi strani sveta že začele širiti govorice o poceni in lahko dostopnih spolnih uslugah v jugovzhodni Aziji. Moški turisti so počasi začeli prihajati na Tajsko z željo izkoristiti te poceni storitve. Povpraševanje turistov po prostituciji je tako kaj hitro nadomestilo in celo prehitelo povpraševanje ameriških vojakov.

Otroški seks turizem se je razvijal ob boku seks turizma. Takratne zakonodajne okoliščine, kot so pomanjkanje predpisov, ki bi urejali otroško prostitucijo, in številne pomanjkljivosti v zakonih, ki ščitijo otroke, so žal pospešile in spodbudile njegov razvoj, namesto, da bi ga zavrle (The Protection Project 2007, 21).

Čeprav otroški seks turizem na Tajskem slabi, predvsem zaradi ekonomskega razvoja države in številnih zakonov o prepovedi komercialnega izkoriščanja otrok in trgovanja z otroki, ki jih je Tajska sprejela od podpisa KOP leta 1992, pa vseeno še zdaleč ni odpravljen. Turisti še vedno obiskujejo Tajsko z namenom komercialnega spolnega občevanja z otroki in dokler je na trgu povpraševanje, je tudi ponudba. 'Trgovci' z ljudmi tako za namene prostitucije še vedno novačijo otroke, tako domače kot tiste iz sosednjih držav (The Protection Project 2007, 158 in 160).

### **3.2.2 Vzroki za trgovanje**

#### ***3.2.2.1 Revščina in dostop do izobrazbe***

Vzroki za trgovanje z otroki z namenom najhujšega otroškega dela, predvsem prostitucije, so na Tajskem povezani predvsem z revščino in s pomanjkanjem izobrazbe oziroma dostopa do izobrazbe (Burke in Ducci, 20). Revni in neizobraženi otroci so z zvijačo oziroma obljubo, da bodo imeli boljše življenje in dober zaslužek, zabljeni, da zapustijo svojo osiromašeno vas ali *slum*. Primarno so tarča trgovanja sirote, otroci razbitih družin in otroci finančno prezadolženih družin. Pri trgovanju z deklicami z namenom komercialnega spolnega izkoriščanja je njihova največja prednost visoko

cenjena nedolžnost, ki se na trgu najbolj prodaja. Najbolj ranljivi pa so otroci, ki pripadajo tajskim etničnim manjšinam, saj so zaradi odsotnosti rojstnega lista in državljanstva lahek plen za trgovce z ljudmi (UNICEF East Asia and Pacific 2000, 11–12).

V goratem predelu severne in zahodne Tajske živijo hribovska plemena, manjšinske etnične skupine. Več kot polovica hribovske populacije nima tajskega državljanstva, kar ljudem posledično omejuje svobodo gibanja, onemogoča, da bi imeli v lasti zemljo, hkrati pa niso zaščiteni z delavskimi zakoni in so izključeni iz procesa političnega odločanja. Otrokom, rojenim staršem brez državljanstva, tajsko državljanstvo ni podeljeno avtomatsko. Tako so tudi sami brez državljanstva, kar jim onemogoča pridobiti višješolsko izobrazbo in dostop do zaposlitvenih priložnosti. Tovrstne dolgotrajne pravne, socialne in ekonomske ovire do enakih pravic in priložnosti potiskajo skoraj polovico milijona ljudi na rob preživetja, saj so na milost in nemilost prepuščeni brezobzirnim lokalnim oblastem. Posledično se v želji po pobegu iz revščine in vedoč, da v svoji vasi in bližnji okolici ni možnosti za pridobitev dela, otroci zavestno odločajo zapustiti svojo vas in si poiskati delo v bolj razvitih tajskih mestih. V iskanju zaslužka pa je mnogo otrok prevaranih in v končni fazi prisiljenih opravljati najhujše oblike otroškega dela (Wille 2001, 19; Physicians for Human Rights 2004, 27–8; U.S. Department of State 2007).

V iskanju boljšega življenja pa svojih domov ne zapuščajo samo pripadniki tajskih manjšin, ampak tudi otroci iz sosednjih držav. Možnosti plačanega dela v podeželskih predelih v Laosu in Mjanmaru so zaradi slabih ekonomskih pogojev zelo omejene, revščina je visoka in dostop do izobrazbe slab. Tajska, ki se je v zadnjih letih ekonomsko najbolj razvila v regiji, tako predstavlja privlačen potencial za boljše življenje. Revne vaške družine pošiljajo svoje otroke na Tajsko, da lahko zmanjšajo stroške preživljanja, kar pa ponovno pomeni priložnost za trgovce z ljudmi (Wille 2001, 20; International Labour Organization 2002b, 25).

### **3.2.2.2 *Vera in kultura***

Spol je tudi eden od vzrokov, da lahko starši brez slabe vesti prodajo svoje hčere za svoje preživetje oziroma boljše življenje. Tajke že na splošno uživajo nižji socialni status kot Tajci, dekleta in ženske iz hribovskih plemen pa še toliko nižjega zaradi



revščine, odsotnosti državljanstva in izobrazbe ter zaradi splošne diskriminacije etničnih manjšin. Poleg tega pa iz same kulture in vere hribovskih plemen izhaja prepričanje o podrejenosti in manjvrednosti ženske (Physicians for Human Rights 2004, 27). Prevladujoča religija na Tajskem je budizem, ki med drugim temelji na veri v reinkarnacijo. Biti ženskega spola v tem življenju lahko nakazuje na še posebej grešno predhodno življenje. Eno glavnih sporočil tajskega budizma je, da moraš sprejeti svoje življenje in se mu vdati, pa naj bo to še tako boleče. Vse slabe stvari, ki se osebi dogajajo, so namreč povračilo za grehe iz prejšnjega življenja. Za razsvetljeno stanje, ki si ga želi doseči vsak budist, se mora oseba trpežno naučiti sprejemati muke življenja. Za nekatere otroke, predvsem deklice, tako prisilna prostitucija predstavlja trpljenje, ki ga pač morajo prenašati (Bales 2004, 38–9).

Versko prepričanje o manjvrednosti žensk pa ni edini razlog, ki potiska ženske v suženjstvo. Tajske deklice imajo do svojih staršev velik dolg. Vzgajane so v prepričanju, da so dolžne pomagati preživljati svoje starše in družino ter tako izenačevati breme vzdrževanja njih samih. V skrajnih primerih odplačevanje tovrstnega dolga lahko pomeni prodajo hčere v suženjstvo za dobrobit in blaginjo družine (Berger in van de Glind 1999, 8; Bales 2004, 38–9).

### **3.3 UKRAJINA**

Trgovanje z ženskami in dekleti, še posebej z namenom komercialnega spolnega izkoriščanja, predstavlja za Ukrajino resen problem. Čeprav se morda večjo pozornost posveča trgovanju z ženskam, pa to še ne pomeni, da problematike trgovanja z otroki ni oziroma bi jo bilo vredno zanemariti. Ukrajina je predvsem država izvora trgovanja. Kar 50 odstotkov ukrajinskih otrok žrtev trgovanja je prepeljanih v sosednji državi Moldavijo in Rusko federacijo, sicer pa tudi v države Zahodne in Osrednje Evrope, Sredozemlja ter v nekatere države Vzhodne Azije. Z otroki se v tujini trguje predvsem z namenom spolnega izkoriščanja, prisilnega beračenja in nezakonite posvojitve. Prihaja pa tudi do trgovanja znotraj Ukrajine z namenom prisilnega dela v poljedelstvu in gradbeništvu, prosjačenja, prostitucije in sodelovanja v kriminalnih dejanjih (Petite 2002, 28; ILO/IPEC 2003, 2; U.S. Department of State 2009, 290; Cortemiglia, 16; La Strada Ukraine, 2; Save the Children Italia).

Otroci, ki so žrtve trgovanja, so večinoma stari med 13 in 18 let. Najpogostejši način, ki ga trgovci uporabljajo, da otroke zvedijo v izkoriščanje, je zavajanje. Otrokom ponudijo službe, šolanje ali pa manekenske kariere. Ker v večini primerov starši nimajo denarja, da bi krili stroške potovanja in morebitnega šolanja, se trgovci ponudijo plačati te stroške. Otrok naj bi denar postopoma povrnil, ko bi s ponujenim delom dovolj zaslužil. Držanje v dolžništvu je tako pogost način, da so otroci v končni fazi prisiljeni v najhujše oblike dela (Hughes in Denisova 2001, 8; ILO/IPEC 2003, 1–2).

Najbolj ranljive tarče trgovcev so v Ukrajini otroci brezdomci. Leta 2000 naj bi bilo po nekaterih ocenah v državi kar 100.000 otrok brez domov (Hughes in Denisova 2001, 9).

Ukrajina leta 1994 z nobenim od svojih zakonov ni štela otrok pred preprodajo ali trgovanjem (Committee on the Rights of the Child 1994, 164 odst.). Odbor je v svojih zaključnih ugotovitvah iz leta 1996 izpostavil zakonsko odsotnost prepovedi prodaje in trgovanja z otroki kot eno izmed glavnih skrbi pri uresničevanju KOP v državi ter priporočil, da država jasno prepove to nezakonito dejavnost (Committee on the Rights of the Child 1996, 692. in 709. odst.).

Na pobudo ministrstva za notranje zadeve je tako ukrajinsko vrhovno sodišče leta 1998 z namenom, da se prepreči trgovanje, tihotapljenje in ugrabitev otrok, dopolnilo kazenski zakonik in vzpostavilo kazensko odgovornost za nezakonito izvajanje trgovanja z otroki (Committee on the Rights of the Child 1999, 844. odst.). Problema trgovanja to dejanje ni odpravilo. Trgovanje z otroki, predvsem deklicami, za namene spolnega in drugega izkoriščanja je v državi še naprej prisotno v velikem obsegu. Odbor državo v svojih zadnjih sklepnih odločitvah leta 2002 poziva, da ukrepa in okrepi svoja prizadevanja v boju proti trgovanju z otroki (Committee on the Rights of the Child 2002, 359. in 360. odst.).

### **3.3.1 Vzroki za trgovanje**

Razpad Sovjetske zveze je povzročil radikalno rekonstrukcijo temeljev ukrajinske družbe, ki se je morala soočiti z neurejenim in nenadzorovanim preходом iz socialističnega sistema v demokratičnega in iz planskega gospodarstva v tržno ekonomijo. V času tranzicije je bila družba zelo nestanovitna in spremenljiva, saj je bila prisiljena sprejeti norme in vrednote novega sistema in pozabiti na stare, ki jih

nenadoma ni bilo več. Hkrati je tranzicija pomenila priložnost za organiziran kriminal in podkupljene uradnike, ki so prevzeli nadzor nad velikim delom državnih organov in poslovnim sektorjem, kar je posledično privedlo do kriminalizacije same države in ekonomije (Hughes in Denisova 2001, 2, 6; ILO/IPEC 2003, 1).

Večina držav komunizma, med katere prištevamo tudi Ukrajino, je imela obširen sistem socialnih programov in zaščite, vključno z brezplačno zdravstveno oskrbo, brezplačnim šolanjem in relativno visoko ravno zaposlenosti. S prehodom na tržno ekonomijo pa je vladna podpora za socialno skrb upadla in se preusmerila v ustanavljanje zasebnega zdravstva, zasebnih izobraževalnih ustanov in zasebnega delodajalskega sektorja. Zmanjšale so se razne subvencije ali bile te celo odpravljene. Socialna varnostna mreža, na katero so se ljudje zanašali, je v novi ekonomiji izginila in posledično se je velik del prebivalstva znašel na robu preživetja (Bilocerkowycz 2005, 90–1).

#### ***3.3.1.1 Revščina in brezposelnost***

Ekonomski dejavniki so eden izmed glavnih krivcev za povečanje trgovanja z otroki. Revščina, brezposelnost, pomanjkanje stabilnih prihodkov, nedostopnost osnovnih dobrin po razumni ceni in vsesplošni padec življenjskega standarda so razlogi, da so številne ženske prisiljene prodati sebe ali svoje otroke za preživetje. V času ekonomske nestabilnosti so otroci, prikrajšani za skrb skrbnikov, zanemarjeni, lačni in nezaščiteni, še posebej ranljivi in posledično lažje podvrženi trgovanju. Brezposelnost med starši in posledična revščina v družini škodljivo vplivata na življenjski standard otroka. Neka raziskava je pokazala, da je 69 odstotkov podeželskih in 52 odstotkov mestnih otrok motiviranih za delo z namenom pomagati preživljati družino (Denisova 2001, 32–3; ILO/IPEC 2003, 5; Bilocerkowycz 2005, 91; O'Briain, 2).

#### ***3.3.1.2 Slab izobraževalni sistem***

Vloga šole v vsaki družbi je v veliki meri odvisna od ekonomskega položaja države, saj je obseg izbire izobraževanja, višjega od osnovnošolske ravni, odvisen od državnih sredstev. V času tranzicije šole v Ukrajini niso bile sposobne izpolniti svoje socialne vloge. Izobraževalni sistem je bil poln pomanjkljivosti. Poklic učitelja je bil zelo slabo plačan. Zaradi ekonomske krize se je varčevalo na račun izobraževanja med drugim tako, da se je število učiteljev v javnih šolah zmanjšalo. Šolski standardi so se krepko znižali in razredi so prepolni. Mreža javnih alternativnih izobraževalnih dejavnosti

(centri za kreativno ustvarjanje, centri za športne dejavnosti) se je prav tako občutno skrčila in je zdaj dostopna le redkim otrokom. Tistim centrom, ki so dostopni otrokom in mladini, pa primanjkuje finančnih sredstev za vzdrževanje in vodenje ter potrebščin in rekvizitov, zato so prisiljeni ožiti obseg ponujenih aktivnosti. To in morebitne članarine, katerih otroci in njihovi starši ne morejo plačati, pa odvrača otroke od sodelovanja v izvenšolskih aktivnostih. Posledično otrokom vedno bolj primanjkuje možnosti za družbene dejavnosti, kar jih oddaljuje tudi od smisla samega izobraževanja. Vedno bolj so prepuščeni vplivu socializacije s ceste, kjer pa so ponovno bolj ranljivi in lažje izpostavljeni vabam in spletkam trgovcev z ljudmi (ILO/IPEC 2003, 7–8; Bilocerkowycz 2005, 93).

### **3.3.1.3 Korupcija**

Korupcija je v Ukrajini vse od razpada Sovjetske zveze zelo pereč problem in hkrati pomemben dejavnik, ki omogoča lažje delovanje mreže trgovanja z ljudmi. Po oceni indeksa Transparency International<sup>6</sup> o zaznani korupciji v javnem sektorju leta 2009 se Ukrajina uvršča na 146. mesto od 180 proučevanih držav, kar odraža zelo visoko stopnjo korupcije (Transparency International 2009). Podkupovanje policistov, carinikov, javnih uslužbencev (za pomoč pri pridobivanju vize) in prevoznikov omogoča uspešno delovanje trgovcev z ljudmi. Tisti, ki so podkupljeni, so lahko neposredno vpleteni v delovanje trgovanja ali pa se samo strinjajo z dejavnostjo trgovanja otrok in ne naredijo ničesar, da bi taka dejanja preprečili. Podkupljivi policisti in javni uslužbenci v zameno za površen nadzor nad trgovanjem pogosto zahtevajo spolne usluge deklic, ki so žrtve trgovanja. Korupcija tako na samem vrhu politične in gospodarske oblasti dopušča organiziranemu kriminalu in trgovcem z ljudmi, da se izognejo kazenskopravnemu pregonu (Bilocerkowycz 2005, 96).

## **3.4 NIGERIJA**

Nigerija ima sloves ene izmed vodilnih afriških držav na področju mednarodnega in internega trgovanja z ljudmi. Trgovanje z ljudmi je tretji največji zločin takoj za gospodarsko prevaro in trgovanjem z drogami. Desetletja vojaškega režima so Nigerijo pripeljala do institucionaliziranih kršitev človekovih pravic in hude politične, socialne

---

<sup>6</sup> Transparency International je globalna protikorupcijska organizacija, katere glavni cilj je boj proti korupciji. Vsako leto izda seznam držav z indeksi zaznane korupcije v javnem sektorju (Transparency International 2009).

in gospodarske krize. Razcvet naftne proizvodnje v 70-ih je ustvaril priložnosti za migracije znotraj in zunaj države. Vse to je spodbudilo nastanek izkoriščanja mednarodnega trgovanja z ženskami in otroki z namenom prisilnega dela in prostitucije (UNESCO 2006, 11).

Nigerija je država izvora, tranzita in končnega cilja na področju trgovanja z otroki. Prisotno je tudi interno trgovanje. Primarno se trguje z deklicami, pa tudi z dečki, z namenom spolnega izkoriščanja, prisilnega dela in odstranitve organov. V zadnjih dveh desetletjih (1980–2000) je mogoče opaziti porast trgovanja z otroki znotraj države. Povečano število otrok je prepeljanih s podeželja v večja mesta, kjer so izkoriščani za namene gospodinjskega dela, dela na kmetiji in prostitucije. Z otroki, starimi med 12 in 18 let iz zveznih držav južnega dela Nigerije, se trguje z zveznimi državami na zahodnem delu države za prisilno delo na plantažah kavčuka.

Zunaj države se z nigerijskimi otroki trguje v Evropi, v nekaterih državah Bližnjega vzhoda (Libija in Savdska Arabija), v severnoafriških državah in v Nigeriji sosednjih državah – Kamerunu, Beninu in Nigru. Med evropskimi državami je najbolj 'priljubljena' destinacija Italija, kjer se izkorišča nigerijske deklice za prostitucijo. Opazno narašča tudi trend trgovanja z deklicami kot služabnicami v Veliki Britaniji. Nigerija kot država končnega cilja trgovanja z namenom prisilnega dela sprejema otroke iz držav Zahodne Afrike (UNESCO 2006, 11–12 in 22–4; UNICEF 2007, 1; The Protection Project 2008, 1–7).

V Nigeriji se pojavlja tudi nova oblika trgovanja z otroki, ki še ni tako dobro raziskana in zato njene dejanske razsežnosti niso znane. Otroci iz revnejših družin in predvsem iz podeželskih držav na severu Nigerije so z zvijačo prepeljani v Savdsko Arabijo z namenom povzročiti njihovo smrt v zameno za t. i. krvavi denar. Otrok gre s preprodajalcem, ki je pogosto ženska, po nakupih. Ko ženska opazi premožen arabski avto, potisne otroka pred avto v želji, da avto otroka povozi in ubije. V Savdski Arabiji sta za povzročeno smrt človeka predvideni dve možni kazni. Prva je smrtna kazen, druga pa denarno nadomestilo sorodnikom žrtve, v kolikor ga ti sprejmejo. To nadomestilo se imenuje *diyyah* oziroma krvavi denar. Preprodajalec se seveda odloči za drugo možnost in prejme visoko denarno nadomestilo v višini do 20.000 evrov. Nato se vrne v Nigerijo, kjer obvesti starše otroka žrtve trgovanja o njegovi domnevni naravni

smrti. Preprodajalec plača staršem manjši znesek, ki naj bi predstavljal otrokov zaslužek za čas dela v Savdski Arabiji. Starši običajno ne preverijo resničnosti preprodajalčeve zgodbe, ampak sprejmejo domnevni zaslužek in se sprijaznijo z otrokovo smrtjo kot Allahovo voljo (UNESCO 2006, 30).

### **3.4.1 Vzroki za trgovanje**

Kombinacija mnogovrstnih vzrokov, kot so široko razširjena revščina, brezposelnost, vojne, velike družine, nizka raven pismenosti, pomanjkanje informacij, neenakost spolov in slabo izvajanje zakonov, omogoča, da posel s trgovanjem z otroki dobičkonosno cveti. Povrh vsega veliko povpraševanje po poceni delovni sili v državah končnega cilja trgovanja prispeva k dodatnemu porastu tega pojava in k uspehu pripadajoče kriminalne mreže (Pearson 2003, 3; UNESCO 2006, 25; UNICEF 2007, 1).

#### **3.4.1.1 Revščina**

Čeprav ima Nigerija ogromne količine naravnih in človeških virov,<sup>7</sup> se jo prišteva med najrevnejše države sveta z 2.500 USD bruto domačega proizvoda na prebivalca. Visoka brezposelnost, slabe možnosti za razvoj podjetništva in nizek življenjski standard onemogočajo zadovoljevanje potreb ljudi po zdravju, hrani, bivališču in varnosti (Central Intelligence Agency; UNESCO 2006, 33–4).

Posledica revnega gospodarstva je visok delež otrok, ki niso dokončali šole. Nastala je velika skupina neaktivnih in brezdelnih otrok, ki so veliko bolj dovzetni za trgovanje kot njihovi vrstniki, ki obiskujejo šolo. Iskanje službe stran od doma pogosto vodi želja po gmotnih dobrinah, za nekatere pa je to celo edina možnost preživetja (UNICEF 2007, 2). Na drugi strani otroci, ki uspešno končajo šolanje (tudi srednješolsko), nimajo velikih možnosti za zaposlitev. Predvsem na podeželju, ki ni industrializirano in kjer prebiva večji del prebivalstva, ni služb oziroma dela, ki bi ga otroci lahko opravljali. Ekonomski položaj pa je tako slab, da večina staršev ni zmožna skrbeti in preživljati svojih družin, kar jih prisili, da v zameno za finančno korist podvržejo svoje otroke različnim oblikam dela, vključno s trgovanjem (UNESCO 2006, 33).

---

<sup>7</sup> Nigerija je druga največja pridelovalka nafte v Afriki in sedemnajsta na svetu. Z dobrimi 149 milijoni ljudi pa najbolj naseljena afriška država (Central Intelligence Agency).

#### **3.4.1.2 Kulturne tradicije vzgoje**

V Nigeriji, tako kot v večini drugih afriških držav, skrb za otroka ni samo odgovornost staršev, ampak širše družine. Ta običaj je namenjen temu, da omili oziroma zaustavi učinek revščine med člani širše družine tako, da se otroka revnih staršev namesti k premožnejšim sorodnikom, ki mu bodo lahko nudili ustrezno nego in vzgojo. Zaradi revščine so se starši vse pogostejše prisiljeni posluževati tovrstne vzgoje svojih otrok. Številni otroci so tako preseljeni s podeželja k sorodnikom, ki živijo v mestih, kjer imajo boljše možnosti za šolanje in pridobitev spretnosti skozi poklicno izobraževanje (International Labour Organization 2003, 4; UNESCO 2006, 34–5).

Problem, da starši niso zmožni skrbeti za svoje otroke, je pogosto povezan tudi z neenakostjo spolov. Ženskam je dodeljena skrb za gospodinjstvo, moški, ki delajo, pa svojih prihodkov ne namenijo gospodinjstvu, kar pušča ženske odgovorne za preživetje celotne družine. Tako se zelo verjetno odločijo poslati svoje otroke k družinskim članom iz bogatejših držav. Trend tovrstne kulturne oziroma tradicionalne vzgoje vse pogostejše izkoriščajo trgovci z ljudmi (UNESCO 2006, 25). Otroci v vzgoji brezvestnih skrbnikov so pogosto prodani in izkoriščeni za denar. V nekaterih primerih celo sami starši, ki so zelo revni, zaradi pomanjkanja informacij o delovnih pogojih, ki čakajo otroke pri trgovanju, zaprosijo za pomoč trgovce z ljudmi. Starši za manjše denarno nadomestilo oddajo svoje otroke preprodajalcem z ljudmi, saj naivno verjamejo, da bo otrok dobro preskrbljen, da bo pridobil ustreznejšo izobrazbo, spretnosti in znanje za uspeh v prihodnosti. Pogoji, v katerih se znajdejo otroci, pa so vse prej kot ugodni. Otroci so za minimalno ali celo ničelno plačilo prisiljeni delati dolge ure v slabih razmerah, omejena je njihova svoboda gibanja in nimajo dostopa do šolanja (Pearson 2003, 3; UNESCO 2006, 35; UNICEF 2007, 1).

#### **3.4.1.3 Manipulacija verskih obredov**

Trgovci običajno novačijo otroke z obljubami o boljšem življenju drugje. Staršem obljubijo, da se bodo njihovi otroci lahko šolali, imeli boljše življenjske pogoje in donosno delo (UNESCO 2006, 37). Ker so starši prerevni, da bi svojim otrokom lahko plačali potne stroške in stroške bivanja, od trgovcev z ljudmi vzamejo posojilo, ki naj bi ga otrok z delom nato postopoma odplačal. Trgovci izkoriščajo vero, da si pridobijo pokornost žrtev in zagotovilo, da bodo odplačale svoj dolg. Otroci so pred odhodom prisiljeni opraviti magično-verski *voodoo* obred, s katerim se zavežejo, da bodo

odplačali svoj dolg. Prav tako se zaprisežejo k molčečnosti glede vrste dela, ki ga bodo opravljali, in k temu, da ne bodo izdali ljudi, s katerimi bodo sodelovali. Tovrstne obrede opravljajo predvsem pri deklicah, ki so za delo prostitutk namenjene v Evropo. Pri obredu tradicionalni *voodoo* duhovnik pripravi zvarek iz delov telesa deklice, kot so nohti na roki, sramne dlake in menstrualna kri, ki ga mora deklica spiti. Zvarek naj bi tudi pomagal privabljati stranke spolnih uslug in ščitil deklice pred okužbo z virusom HIV (Prina 2003; UNESCO 2006, 36).

Nigerija je sicer versko raznolika država. Na severu je večinoma muslimanska, na jugu pa prevladujejo različne krščanske cerkve. A to je predvsem formalnost, saj so to nedavno prevzete religije, medtem ko so med ljudstvom močno zakoreninjena stara pogska prepričanja. Z opravljenim obredom so deklice na simbolični in psihični ravni podrejene svojim trgovcem oziroma *madam*, ki za njih skrbijo v tuji državi. V primeru nepokorščine deklicam in njihovim družinam grozi, da jih bo obsedel zli duh, da bodo zblazneli ali umrli. Prepričanje v urok je močno, kar služi predvsem *madam* kot grožnja v primeru, da dekleta ne bi želela opravljati dela (Prina 2003; UNESCO 2006, 36).

#### **3.4.1.4 Slabo izvajanje zakonov**

UNESCO (2006, 40) v svojem poročilu o temeljnih vzrokih za trgovanje z ljudmi v Nigeriji iz leta 2006 trdi, da je trgovanje z otroki v Nigeriji med drugim cvetoč posel zaradi nedoslednega izvajanja zakonov oziroma njihovega pomanjkanja. Po poročanju Nigerije o ukrepih in zakonih, ki jih je država sprejela od leta 1991, ko je ratificirala KOP, da bi uskladila svojo zakonodajo in politike s predpisi KOP, pa lahko sklepamo, da se Nigerija s temi obtožbami nikakor ne strinja. Leta 2003 je namreč sprejela zakon proti trgovanju z ljudmi in zakon o pravicah otrok, ki v skladu s KOP prepoveduje trgovanje z otroki. Prav tako je ustanovila nacionalno agencijo za prepoved trgovanja z ljudmi (*National Agency for the Prohibition of Trafficking in Persons* – NAPTIP) z namenom koordiniranja vseh aktivnosti v zvezi s trgovanjem ljudi v državi (Committee on the Rights of the Child 2008, 18, 66 in 75).

NAPTIP naj bi na nacionalni ravni uspešno sodeloval z vlado in njenimi resortji, s civilno družbo in z razvojnimi partnerji ter tudi s tujimi vladami (sosednje države, ZDA in Italija), z mednarodnimi organizacijami in agencijami (ILO-IPEC in UNICEF). S pomočjo raznih mednarodnih partnerjev je NAPTIP prispeval k izobraževanju



izvajalcev zakona, da lahko učinkoviteje uresničujejo zakone, jih bolje razumejo ter previdneje in razumneje pristopajo k problematiki trgovanja z otroki (Committee on the Rights of the Child 2008, 32, 38, 76 in 80). UNESCO (2006, 40–1) pa ravno nasprotno ugotavlja, da na splošno primanjkuje znanja o trgovanju z ljudmi. Za učinkovito soočenje in boj proti trgovanju izvrševalcem zakonov primanjkuje ustrezne opreme, tehničnega znanja in rahločutnosti glede na spol žrtev. Prisotna je tudi korupcija med uradniki, ki sodelujejo s trgovci, katerim priskrbijo ponarejene dokumente in vize, kar trgovcem olajša prečkanje meje z žrtvami trgovanja. Posledica kombinacije podkupljivih uradnikov, vpletene oblasti in šibkih zakonov je nekaznovanje trgovcev z ljudmi. Njihove obsodbe so zelo redke. Mučne situacije in katastrofalni življenjski pogoji, katerim so podvržene žrtve trgovanja, pa so še hujše.

## 4 PRAVICA DO ZAŠČITE PRED NASILJEM

»Nobena vrsta nasilja nad otroki ni upravičljiva niti sprejemljiva, jo pa je moč preprečiti« je glavno sporočilo raziskave generalnega sekretarja OZN o nasilju nad otroki (Pinherio 2006, 3). Nasilje nad otroki je prisotno v prav vsaki državi sveta in vpliva na vse otroke enako ne glede na to, kateri kulturi ali družbenemu razredu pripadajo, kakšna je njihova etnična pripadnost, izobrazba ali starost (Pinherio 2006, 5).

Svetovna zdravstvena organizacija (*World Health Organization* – WHO) opredeljuje štiri vrste nasilja nad otroki: fizično, spolno in čustveno nasilje ter zanemarjanje. Fizično nasilje je opredeljeno kot tista dejanja, ki povzročajo dejanske telesne poškodbe ali imajo potencial, da povzročajo poškodbe (na primer na psihično zdravje in razvoj). Pri spolnem nasilju se otroka uporabi za spolno zadovoljevanje. Čustveno oziroma psihično nasilje je odraz pomanjkanja skrbnega okolja, zajema pa dejanja, ki škodljivo vplivajo na psihično zdravje in razvoj otroka. Sem se prištevajo omejevanje gibanja, podcenjevanje, posmehovanje, ustrahovanje, diskriminacija, zavračanje in druge nefizične oblike sovražnega ravnanja. Do zanemarjanja otroka pa pride takrat, ko tisti, ki v času, ko je zadolžen za skrb nad otrokom in ima na voljo vsa sredstva za opravljanje svoje dolžnosti, namerno ne poskrbi za zadovoljitev potreb otrokovega razvoja, naj bo to na področju zdravja, izobraževanja, prehranjevanja in čustev ali na področju zagotavljanja osnovnih bivanjskih pogojev (Runyan in drugi 2002, 60).

Dejanskega obsega nasilja nad otroki ni mogoče izmeriti, saj se večina nasilja zgodi v tajnosti in ni prijavljeno. Ocenjuje se, da letno nasilje izkusi med 500 milijonov in 1,5 milijarde otrok (UNICEF 2009a, 7).

Večina nasilnih dejanj nad otroki je zagrešena s strani ljudi, ki so del otrokovega neposrednega okolja in jim otroci zaupajo. To so starši, člani širše družine, zakonski ali izvenzakonski partnerji, učitelji, sošolci in delodajalci. Invalidni otroci, dojenčki, sirote, domorodni otroci, otroci, ki so pripadniki etničnih manjših ali drugih marginalnih skupin, otroci, ki živijo na cesti, begunci in otroci, ki pridejo v navzkriž z zakonom, so skupine otrok, ki so še posebej ranljive na različne vrste nasilja (Pinherio 2006, 11 in 13; UNICEF 2009a, 7).

Samo majhen del vseh nasilnih dejanj nad otroki je prijavljen in raziskan, le redki krivci pa so kaznovani. Obstaja več razlogov, zakaj je nasilje preredko prijavljeno. Majhni otroci na primer nasilja niso sposobni prijaviti. Večina otrok se boji, da se bo krivec maščeval, zato raje molčijo. V primeru prijave bi prišlo do posredovanja oblasti, kar bi celotno situacijo le poslabšalo. Otroci, predvsem deklice, pa se bojijo tudi sramote, ki je povezana z zagrešenim nasiljem. V družbah, kjer se patriarhalni nazor družinske časti ceni in spoštuje bolj kot pa pravice deklic, njihovo zdravje in varnost, lahko incident posilstva ali spolnega nasilja privede do izгона žrtve nasilja, nadaljnje nasilje ali celo usmrnitev s strani družine (Pinherio 2006, 10; Inter-Parliamentary Union in UNICEF 2007, 10).

#### **4.1 MEDNARODNI IN NACIONALNI ZAKONI O PREPREČEVANJU NASILJA NAD OTROKI**

KOP ščiti otroke pred vsemi oblikami nasilja in definira nasilje kot »vse oblike telesnega in duševnega nasilja, poškodbe ali zlorabe, zanemarjanje ali malomarno ravnanje, trpinčenje ali izkoriščanje, všteti spolne zlorabe« (Konvencija o otrokovih pravicah, 19. čl.). Poleg tega KOP uvaja še vrsto drugih pravil za zaščito otrok tako v javnem kot v zasebnem oziroma družinskem okolju. V drugem odstavku 28. člena je določena pravica otrok do zaščite pred telesnim kaznovanjem v šolah. Členi od 32 to 37 ščitijo otroka pred vsemi oblikami izkoriščanja, mučenjem, smrtno kaznijo in dosmrtnim zaporom (Inter-Parliamentary Union in UNICEF 2007, 15).

Kako zelo pomembno je odpraviti vse vrste nasilja nad otroki, je nekajkrat že izpostavil tudi Odbor za otrokove pravice<sup>8</sup> v svojih splošnih komentarjih. V splošnem komentarju št. 1 o ciljih izobraževanja je poudaril pomembnost odprave uporabe nasilja kot disciplinskega ukrepa v šolah, kot to določa 28. člen KOP. Otroci namreč ne izgubijo svojih pravic s tem, ko vstopijo v šolo (Committee on the Rights of the Child 2001c, 8. odst.). V tretjem odstavku splošnega komentarja št. 8 o otrokovi pravici do zaščite pred telesnim kaznovanjem in drugimi krutimi in poniževalnimi oblikami kaznovanja pa

---

<sup>8</sup> Odbor OZN za otrokove pravice je oblikovan na podlagi 43. člena KOP. Sestavlja ga 18 neodvisnih strokovnjakov, ki prek sistema poročanja držav nadzirajo uresničevanje KOP in obeh izbirnih protokolov s strani držav pogodbenic. Odbor objavlja svojo razlago določb konvencije v obliki splošnih komentarjev o tematskih vprašanjih, sprejema sklepne ugotovitve in odločitve v obliki priporočil ter letno organizira dan za razpravo, ki naj spodbudi globlje razumevanje konvencije in njenih določil. Odbor ne sprejema individualnih pritožb o kršitvah otrokovih pravic, tovrstne pritožbe pa se lahko naslovijo na odbore, ki imajo to pristojnost glede držav, ki se s tako možnostjo strinjajo (npr. Odbor za človekove pravice) (Svet Evrope 2008, 47; Ministrstvo za zunanje zadeve).

poudarja: »Spopadanje s široko razširjenim odobravanjem ali toleriranjem telesnega kaznovanja otrok in z njegovo odpravo znotraj družine, v šoli in v drugih okoljih, ni zgolj obveznost držav pogodbenic te konvencije. Je tudi ključna strategija za zmanjšanje in preprečevanje vseh oblik nasilja v družbi« (Committee on the Rights of the Child 2006b, 3. odst.).

Zakoni v večini držav še vedno opravičujejo sprejemljivo oziroma zakonito telesno kaznovanje, kar odraža družbeno odobravanje nasilja pod pretvezo vzgoje. Nekatere vlade celo javno zagovarjajo uporabo in zakonitost telesnega kaznovanja doma, v šolah in drugih okoljih. Telesno kaznovanje, zatiranje, spolno nadlegovanje in vrsto nasilnih tradicionalnih običajev se dojema kot normalna dejanja, še posebej, ko ni opaziti trajnih telesnih poškodb (Pinherio 2006, 10). Na svetu je samo 25 držav, ki so uzakonile prepoved uporabe vseh oblik telesnega kaznovanja otrok s strani staršev ali drugih skrbnikov. To ščiti samo 3,2 odstotka svetovne populacije otrok. Skupno je 109 držav prepovedalo telesno kaznovanje v šolah, 150 jih je prepovedalo nasilje kot sodno kazen, 109 nasilje kot disciplinski ukrep v kazenskih ustanovah in 36 nasilje v vseh institucijah alternativne oskrbe (rejniški domovi, dnevni centri, idr.). Kljub številnim pozivom Odbora za otrokove pravice pa se preko 150 držav ni zavezalo prepovedi telesnega kaznovanja otrok v domačem okolju. Telesno kaznovanje je zakonito v skoraj 90 državah. V sodnih sistemih številnih državah Južne Amerike, Afrike, Zahodne in Južne Azije<sup>9</sup> pa še vedno obstajajo zakoni, ki dovoljujejo obsojanje otrok na bičanje in kamenjanje (Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children in Save the Children Sweden 2009, 6).

Številne oblike nasilja nad otroki so v mnogih državah pogosto močno zakoreninjene v kulturnih, verskih, ekonomskih in družbenih običajih. Vendar Odbor za otrokove pravice (Committee on the Rights of the Child 2006b, 29. odst.) pojasnjuje:

Svoboda verskega prepričanja je zagotovljena vsakomur z Mednarodnim paktom o državljanskih in političnih pravicah (18. čl.), vendar pa mora biti prakticiranje vere

---

<sup>9</sup> Antigva in Barbuda, Bangladeš, Barbados, Bolivija, Bocvana, Brunej, Dominika, Ekvador, Eritreja, Grenada, Gvatemala, Gvineja, Indija, Indonezija, Iran, Kiribati, Kolumbija, Lesoto, Libija, Malezija, Maldivi, Mavretanija, Nepal, Nigerija, Pakistan, Palestina, Katar, Saint Kitts in Nevis, Saint Vincent in Grenadine, Sao Tome, Savdska Arabija, Singapur, Somalija, Sudan, Svazi, Tonga, Tuvalu, Združeni Arabski Emirati, Tanzanija, Vanuatu, Jemen, Zimbabve (Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children in Save the Children Sweden 2009, 6).

ali prepričanja v skladu s spoštovanjem človeškega dostojanstva in telesne nedotakljivosti drugih ljudi. Svoboda prakticiranja vere ali prepričanja se lahko upravičeno omeji, če se s tem zaščiti temeljne pravice in svoboščine drugih ljudi.

Vsak otrok ima pravico do telesne in osebne nedotakljivosti ter zaščite pred vsemi oblikami nasilja. Nasilje nad otroki je prav tako napačno, škodljivo in bi moralo biti tudi nezakonito, kot je nasilje nad odraslo osebo. Odprava vseh oblik nasilja nad otroki je temeljnega pomena za spoštovanje človekovih pravic (Newell 2000, 119; Pinherio 2006, 6).

Mednarodna skupnost strogo obsoja ekstremne oblike nasilja nad otroki, kot so spolno izkoriščanje in trgovanje, žensko genitalno pohabljenje in obrezovanje (*female genital mutilation/cutting* – FGM/C), najhujše oblike dela in trpinčenje ob oboroženih spopadih, ki so vse pogostejše pojavljajo po svetu. Vendar pa se v želji po odpravi vseh oblik nasilja nad otroki ne sme zanemariti tudi fizičnega, spolnega in psihičnega nasilja, kateremu so otroci vsakodnevno izpostavljeni doma, v šolah, vzgojnih domovih in pravosodnih ustanovah, na delovnem mestu in v svojih skupnostih (Inter-Parliamentary Union in UNICEF 2007, 7–8).

## **4.2 RAZLIČNA OKOLJA, KJER JE PRISOTNO NASILJE**

### **4.2.1 Nasilje doma in v družini**

Družina (v najširšem pomenu) ima največjo moč, da zaščiti otroka pred vsemi oblikami nasilja. Otroku nudi občutek varnosti in ljubezni (UNICEF Innocenti Research Centre 2000, 3). Otroka nauči, kako se lahko zavaruje in zaščiti pred nevarnostmi. Kljub temu pa je družina lahko tudi nevarno okolje za otroka, še posebej za dojenčke in majhne otroke, ki so najbolj občutljivi na telesno nasilje (Runyan in drugi 2002, 60). Boj proti domačemu nasilju nad otroki je najtežji, saj velika večina družb družino dojema kot zasebno sfero, kamor se drugi ne bi smeli vmešavati (World Health Organization 2009, 4). Kljub tovrstnemu razmišljanju pa se spoštovanje človekovih pravic in dolžnosti države, da jih brani, ne končajo pred vrati doma družine. Obveznost države je, da spoštuje, zaščiti in zagotovi pravice otrok tudi v okoljih, ki presegajo obseg njenega neposrednega delovanja (Pinherio 2006, 47).

Otroci trpijo znotraj družine tako fizično kot nefizično nasilje. Najpogostejša oblika nasilja v družini je telesno kaznovanje, ki je za otroka zelo ponižujoče. Med prav tako škodljivo nefizično nasilje sodijo dolgotrajne grožnje, verbalne zlorabe, podcenjevanje, osamitev, zavračanje in zanemarjanje. Prisotni so tudi spolno nasilje in škodljivi tradicionalni običaji, kjer so žrtve najpogostejše deklice (Pinherio 2006, 47).

Vse vrste družinskega nasilja nad otroki lahko pustijo dolgoročne posledice na otrokov razvoj, zdravje, njegovo obnašanje ter srečo in zadovoljstvo kasneje v fazi odraslosti. Otroci, ki so žrtve domačega nasilja, lahko izgubijo zaupanje v druge ljudi, kar pa je ključnega pomena za normalen človekov razvoj. Povrh tega se otroci v družinskem okolju prvič srečajo z neenakostjo in neenakopravnostjo spolov (Pinherio 2006, 63; UNICEF 2006a, 3).

Najpogostejši dejavniki, ki vplivajo na prisotnost nasilja v družinah, so šibki zakoni, ki med drugim opravičujejo ali celo dovoljujejo določeno raven nasilja kot obliko kaznovanja. Patriarhalni odnos v družbi, ki ga je čutiti tudi v družini, zaradi podcenjevanja statusa ženske postavlja deklice v veliko nevarnost, da bodo postale žrtve nasilja. Študije so tudi pokazale, da nizka izobrazba staršev, nizki prihodki in preobsežna gospodinjstva povečujejo nevarnost telesnega in čustvenega nasilja nad otroki (Runyan in drugi 2002, 92–4; Pinherio 2006, 47–72).

#### **4.2.2 Nasilje v šolah**

Zunaj svojega domačega družinskega okolja otroci največ časa preživijo v skrbi odraslih v predšolskih ustanovah, šolah, poklicnoizobraževalnih centrih in drugih izobraževalnih institucijah. Tako kot starši imajo odrasli, ki nadzirajo, upravljajo in delajo v teh ustanovah, dolžnost, da zagotovijo varno in skrbno okolje, ki omogoča in spodbuja otrokov razvoj in izobraževanje. Na njih je tudi odgovornost, da otroke pripravijo na življenje v vlogi odgovornih odraslih oseb, ki jih vodijo vrednote nenasilja, spolne enakosti, nediskriminacije, strpnosti in vzajemnega spoštovanja. Tovrstnim vrednotam skupaj z varovanjem otrok pred vsemi oblikami nasilja v šolah so se države zavezale ob ratifikaciji KOP. Žal je realno stanje precej drugačno. Na milijone otrok po svetu je v šolah izpostavljenih vsem vrstam nasilja, s čimer so kršene njihove pravice, vključno s pravico do izobrazbe (Pinherio 2006, 111).

Nasilje nad otrokom v šoli je ne glede na to, ali je zagrešeno s strani odrasle osebe ali otroka, skoraj vedno odraz skrite agende, ki temelji na spolni neenakosti in stereotipih. Fantje se na primer dražijo med seboj zaradi pomanjkanja moškosti in nadlegujejo dekleta z verbalnimi in telesnimi gestami. Telesno kaznovanje dečkov je bolj pogosto kot pri deklicah. Primeri spolnega nasilja učiteljev nad dečki so pogosto odmišljeni z razlago, da je to pač odnos med moškimi, medtem ko so v primeru spolnega nasilja nad deklicami pogosto krive deklice same, češ da je dejanje logična posledica njihovega izzivanja (Pinherio 2006, 112). Tovrstno obnašanje sporoča dečkom, naj bodo močni in vzdržljivi, spolno oblastni in pripravljeni na trdo življenje, medtem ko naj bodo deklice pasivne, pokorne in ubogljive, še posebej v spolnem smislu (Leach in drugi 2003, 132–3). Taki stereotipi so pogosto razlog, da šole postanejo nevarno in neprijetno okolje za dekleta. Kot so pokazale raziskave Leach in drugi (2003) je to tudi vzrok v nekaterih državah (Zimbabve, Gana, Malavi), da bodo dekleta, predvsem v času adolescence, manj verjetno obiskovale šole kot dečki.

Vzdušje v šolah je zelo pogosto povezano z vzdušjem v skupnosti. Če je splošno družbeno in fizično okolje sovražno nastrojeno, je velika možnost, da se bo to čutilo tudi na šolskem okolju. Raven in vzorci nasilja v šolah pogosto namreč odražajo raven in vzorce nasilja v državi, skupnostih in družinah, ti pa so odraz trenutnih političnih in socialno-ekonomskih pogojev, družbenih odnosov, kulturnih tradicij in vrednot ter zakonov in obsega kazenskega pregona. Tam, kjer je zakonito, sprejemljivo ali celo priporočljivo, da moški vlada in nadzira žensko, da bogatejši in privilegirani ukazujejo revnim in manj privilegiranim, da starši nadzirajo svoje otroke z nasiljem ali z grožnjo z nasiljem, je najverjetneje tudi zakonito, sprejemljivo ali celo priporočljivo, da tako odrasli kot otroci uporabljajo tovrstne metode vedenja tudi v šolah (Pinherio 2006, 111).

#### **4.2.3 Nasilje v vzgojnih domovih in pravosodnih ustanovah**

Na milijone otrok pomembno obdobje svojega otroštva odrašča pod nadzorom vzgojnih domov in pravosodnih ustanov. Te ustanove imajo lahko vrsto različnih imen, npr. sirotišnice, otroški domovi, zdravstveni domovi, zapori, prevzgojni zavodi itd. Lahko so odprtega ali zaprtega tipa, vodeni s strani države, zasebnih družb, posameznikov, nevladnih ali verskih organizacij. Ne glede na tip pa so tovrstne institucije zadolžene za vsakodnevno vodenje in upravljanje velikega števila otroških življenj, njihovega osebnega razvoja in priložnosti za prihodnost (Pinherio 2006, 175).

Čeprav so te ustanove namenjene zagotavljanju nege, vodenja, podpore in zaščite otrok, pa so otroci, ki živijo v njih, izpostavljeni veliko večjim nevarnostim nasilja kot otroci, ki živijo v domačem družinskem okolju. Institucionalizirani otroci so pogosto žrtve nasilja zaposlenih v ustanovah, policistov in drugih, ki so odgovorni za njihovo varnost in zadovoljstvo. Nasilje se lahko pojavlja v obliki mučenja, pretepanja, osamitve, omejevanja svobode, posilstva, nadlegovanja in poniževanja. Povrh vsega pa so stigmatizacija, izolacija in socialna izključenost pogoste posledice tovrstnih dejanj, kar postavlja deklice in dečke v še večjo nevarnost, da bodo izpostavljeni nadaljnjemu nasilju ali celo, da bodo sami postali vršilci nasilnih dejanj.

Večina otrok, ki je v priporu policije, tam sploh ne bi smela biti.<sup>10</sup> V to skupino spadajo otroci, ki pravzaprav potrebujejo le nekoga, da za njih skrbi in jih varuje. Pa vendar so nameščeni v poboljševalnih ustanovah z obtožbo potepuštva in s tem izobčeni samo zato, ker so revni in brez doma. Večina otrok je v priporih le zaradi manjših zločinov ali prestopkov, zelo redki pa so primeri, kjer so otroci zagrešili hujše nasilne napade. Med institucionalizirane otroke prištevamo tudi otroke migrante in begunce, vključno s tistimi, ki so v postopku za pridobitev azila.

Trpinčenje in odkrito zanemarjanje otrok sta pogosto izvor prenatrpanosti ustanov, bednih pogojev v njih in pomanjkanja sredstev za nego otrok. Zaposleni so nemalokrat nekvalificirani za delo z otroki, predvsem s tistimi s posebnimi potrebami, niso poučeni o potrebah otrokovega razvoja in otrokovih pravicah ter so zaradi slabega plačila nizko motivirani. Stopnja nasilja nad otroki se še poveča v primerih, ko otroci bivajo skupaj s starejšimi otroci ali celo z odraslimi osebami. Poleg takojšnjih posledic, ki jih otroci utrpijo ob nasilju, so še bolj pomembne in nevarne dolgoročne posledice, ki so lahko nepopravljive psihološke poškodbe, odrazijo pa se lahko tudi v visoki stopnji samomorov in vpletenosti v kriminalne dejavnosti.

Ustanove, v katerih živijo otroci, so pogosto zaprte za temeljit javni nadzor. Manjkajo tako osnovni pravni okvirji, ki bi jim prepovedovali uporabo vseh vrst nasilja, kot tudi vladno upravljanje in nadzor, učinkoviti pritožbeni mehanizmi ter nadzorni sistemi. Vršilci nasilnih dejanj nad otroki v vzgojnih domovih in pravosodnih ustanovah redko

---

<sup>10</sup> Več o nasilju nad otroki s strani policije v podpoglavju 4.3.2.



odgovarjajo za svoja dejanja, kar pomeni ohranjanje visoke stopnje nenadzorovanega in nekažnovanega nasilja, to pa posledično dopušča uporabo nasilja nad otroki (Pinherio 2006, 175–203).

#### **4.2.4 Nasilje pri delu**

Pinherio (2006, 233) pravi, da je izmed vseh okolij, kjer so otroci izpostavljeni nasilju, delovno mesto skoraj najtežje obravnavati. Mednarodni dokumenti in večina nacionalnih zakonov določa starostno mejo,<sup>11</sup> pod katero se otroci in mladostniki ne morejo zaposliti oziroma opravljati dela. Kljub temu ILO (2006, 6) ocenjuje, da je zaposlenih preko 200 milijonov otrok in mladostnikov, starih tako pod kot nad zakonsko določeno minimalno starostno mejo. Od tega jih več kot 60 odstotkov opravlja nevarna dela, kamor se prišteva tudi vse najhujše oblike dela otrok (glej poglavje 2.1). Mnogi otroci so na delovnem mestu podvrženi vsem vrstam nasilja.

Nasilje nad otroki na delovnem mestu najpogosteje zagreši delodajalec. Moč delodajalca nad delavcem je popolna, saj nadzoruje in upravlja delo zaposlenega. Ranljivost otroka pri delu se dodatno poveča v izoliranih in nezakonitih delovnih okoljih (Pinherio 2006, 251).

Revščina je zelo pogost razlog, ki prisili otroke k iskanju dela. Poleg tega ima velik vpliv tudi kultura mnogih narodov, kjer so otroci primorani delati, da pomagajo vzdrževati družino, in sam trg delovne sile, kjer je prisotno visoko povpraševanje po otroškem delu (Bourdillon 2006, 4). Odstranitev otrok z delovnega mesta je najpogostejši odgovor na nasilje nad otroki pri delu. Pri tem Pinherio (2006, 233) opozarja, da je zelo pomembno, da se sočasno ustrezno identificira zgoraj navedene razloge, ki privedejo otroke k iskanju dela, in se jih odpravi, sicer se bodo otroci k tej dejavnosti primorani vrniti, tudi če jih izpostavlja nasilju.

---

<sup>11</sup> Konvencija ILO o minimalni starosti za zaposlitev iz leta 1973 je najpogosteje uporabljena mednarodna konvencija, ki ponuja najobširnejšo in najbolj veljavno mednarodno definicijo minimalne dovoljene starosti za zaposlitev ali delo. Za splošno delo je v 2. členu konvencije določena starostna meja, ki ne sme biti nižja od starosti za dokončanje obveznega šolanja in v nobenem primeru nižja od 15 let. 7. člen za lahko delo, za katerega ni verjetno, da bo negativno vplivalo na otrokovo zdravje ali razvoj in ne bo oviralo njegove prisotnosti v šoli, predpisuje spodnjo starostno mejo 13 let. Najnižja starost za opravljanje nevarnega dela (zaposlitev ali delo, ki bi zaradi svoje narave ali okoliščin, v katerih se opravlja, lahko ogrozilo zdravje, varnost ali moralno otroka ali mladostnika) pa je določena v 3. členu in ne sme biti nižja od 18 let. Za države, katerih gospodarstva in izobraževalne ustanove niso dovolj razvite, obstajajo skladno s konvencijo nekatere izjeme pri določitvi minimalne dovoljene starosti (Konvencija o minimalni starosti za zaposlitev, 2., 3., 7. čl.).

#### 4.2.5 Nasilje v skupnosti

Nobena skupnost<sup>12</sup> ni povsem brez nasilja. Vseeno pa je stopnja nevarnosti srečanja z nasiljem, tako nad otroki kot med otroki, v nekaterih skupnostih višja kot v drugih. V okoljih, kjer je orožje širše dostopno, je nasilje prisotno v velikem obsegu. To je predvsem v mestih z visoko ravno revščine in z ekonomskimi in družbenimi neenakostmi. Vsa situacija je lahko še hujša v primerih politične in gospodarske nestabilnosti. Zaskrbljujoča stopnja nasilja nad otroki pa se istočasno beleži tudi v relativno premožnih in stabilnih družbah, kjer je med člani moč opaziti očitne neenakopravnosti in neenakosti. Skupnosti so vsepovsod podvržene raznim pritiskom in bremenom, kot so na primer nagla urbanizacija, politična nestabilnost, okoljska nevarnost in selitev populacije v velikem obsegu, ki neposredno zmanjšujejo stopnjo varnosti in zaščite otrok (Zwi in drugi 2002, 220–2; Pinherio 2006, 285).

Otroci so v skupnosti podvrženi telesnemu in spolnemu nasilju, zakrivljenemu s strani državnih oseb, kot so policisti, nasilju, povezanemu s tolpmi in preprodajalci ter nasilju s strani množičnih medijev. Še posebej ogrožena skupina otrok pa so tisti, ki živijo na cestah in v begunskih taboriščih ter otroci pripadniki etničnih manjšin (Pinherio 2006, 285–7).

### 4.3 EGIPT

#### 4.3.1 Pohabljanje ženskih genitalij

FGM/C<sup>13</sup> je v Egiptu široko razširjen običaj. Najbolj razširjena sta tipa 1 in 2, medtem ko se tipa 3 in 4 izvajata predvsem na jugu ob meji s Sudanom (Sayed in drugi 1996, 286). Leta 1980 so v Egiptu začeli zbirati relevantne podatke za izdelavo poročil o

---

<sup>12</sup> Skupnost se v tem kontekstu razume kot vsak prostor in okolje, ki ga otrok uporablja ali zavzema in ki ni njegov dom, šola, ustanova, zavod ali delovno mesto. Skupnost pa ni samo fizičen prostor, ampak tudi družbeno okolje. Otroci so rojeni in vzgojeni v skladu z vedenjem, odnosi, navadami in s prepričanji svoje skupnosti. V okviru skupnosti se socializirajo, da se lahko soočijo s širšim svetom (Pinherio 2006, 285).

<sup>13</sup> WHO loči štiri tipe FGM/C:

- Tip 1: Delna ali popolna odstranitev klitorisa in/ali prepucija (klitoridektomija).
- Tip 2: Delna ali popolna odstranitev klitorisa in malih sramnih usten, včasih tudi izrezanje velikih sramnih usten.
- Tip 3: Delna ali popolna odstranitev sramnih usten, izrezovanje klitorisa in zašitje vaginalnega ustja (infibulacija).
- Tip 4: Vse druge hujše oblike pohabljanja ženskih genitalij iz nemedicinskih razlogov, kot so: luknjanje, rezanje, praskanje, zbadanje ali izžiganje klitorisa (World Health Organization 2008, 4).

zdravstvenem stanju prebivalstva in njegovi sestavi (*Egypt Demographic and Health Survey – EDHS*). Med drugim se v ta namen raziskuje tudi področje FGM/C. Skozi leta se kaže očiten upad izvajanja tovrstnega običaja, vendar pa je delež deklet, ki so spolno pohabljeni, še vedno zelo visok in zaskrbljujoč. V zadnjem poročilu iz leta 2008 je ugotovljeno, da je bilo obrezanih 80,7 odstotka deklet, starih od 15 do 19 let, kar je za 17,4 odstotka manj kot v letu 1995 (El-Zanaty in drugi 1996: 171; El-Zanaty in Way 2009: xix, 197).

Na delež deklic, ki so bile ali pa še bodo obrezane, vpliva vrsta dejavnikov. Okolje, kjer dekleta prebivajo, ima velik vpliv na to, ali bodo do svojega 18. leta obrezane ali ne. Dekleta, ki živijo v mestih, imajo manj možnosti, da bodo obrezana (43 odstotkov), kot dekleta s podeželja (66 odstotkov). Zelo pomembna je tudi izobrazba matere. S končano poklicno ali srednjo šolo so matere lahko veliko bolj osveščene, dovzetne za nove ideje in spodbujene, da spremenijo mišljenje ostalih družinskih članov o nujnosti izvedbe FGM/C (El-Gibaly in drugi 2002, 212–13; El-Zanaty in Way 2009, 199).

Egipčanska vlada ima zelo nestanovitno odnos do FGM/C. Od leta 2007 je izvajanje FGM/C popolnoma prepovedano. Tovrstna prepoved je bila v veljavi že med letoma 1959 in 1994 (Sayed in drugi 1996, 287). Ker se prakse ni smelo opravljati s strani zdravstvenih strokovnjakov in v bolnišnicah, so jo nelegalno na domu izvajali brivci oziroma tradicionalne babice. Nehigienične razmere, v katerih se je izvajalo FGM/C (uporaba neočiščenih ostrih predmetov, kot so britvice, škarje, kuhinjski noži ali koščki stekla, ki so se pogosto uporabljali na več dekletih) (Čeplak Mencin 2001, 190), pa so spodbudile burne debate o smiselnosti tovrstne prepovedi. Tako je ministrstvo za zdravje leta 1994 v upanju, da se bo praksa izvajala v bolj higieničnih pogojih, ponovno dovolilo izvajanje FGM/C v bolnišnicah (Sayed in drugi 1996, 287).

Leta 1996 so opravljanje FGM/C ponovno prepovedali. Izjemoma je bilo dovoljeno opraviti poseg, in sicer z namenom zdravljenja določenih okvar ali bolečin in na izrecno zdravnikovo zahtevo. Od prepovedi naprej ministrstvo za zdravje skupaj z vladnimi in nevladnimi partnerji osvešča javnost o nevarnosti opravljanja tovrstnih tradicionalnih običajev in o potrebi po njihovi odpravi (Committee on the Rights of the Child 1998, 128. odst.).

Kljub prepovedi iz leta 1996 in številnim prizadevanjem države, da poduči javnost o škodljivosti FGM/C, tako prek medijev kot z vključitvijo teme v izobraževanje (torej v učne načrte), pa je Odbor v svojih sklepnih ugotovitvah leta 2001 vseeno izrazil veliko zaskrbljenost nad še vedno široko razširjeno prakso. Egiptu je svetoval, da obravnava FGM/C kot prioriteto zadevo. Poleg tega naj v kampanjah za boj proti opravljanju te tradicionalne prakse nameni več pozornosti nepismenim (Committee on the Rights of the Child 1998, 240. in 241. odst.).

Egipčanska vlada je šele poleti leta 2007, tj. po smrti dveh deklic med operacijo, dokončno izrekla popolno prepoved izvajanja FGM/C s strani zdravstvenega osebja, in sicer tako v javnih kot zasebnih bolnišnicah, klinikah in zdravstvenih centrih. Prepoved je leta 2008 še podkrepila z amandmajem o prepovedi izvajanja FGM/C nad otroki k zakonu o zaščiti otrok (*Child Law*) (Abdelhadi 2007; Black 2007; Stack 2008).

#### **4.3.1.1 Vzroki za pohabljanje ženskih genitalij**

Izvor FGM/C, ki je po večini afriška praksa, je zelo nejasen. V Egiptu naj bi se obrezovanje žensk in moških prakticiralo že v najzgodnejših dinastijah pred več kot 6000 leti pr. n. št. Takrat je obrezovanje pomenilo pripadnost kultu boga Sonca Amon Raja, najvišjega božanstva in stvarnika vseh bitij (Čeplak Mencin 2001, 188). Danes je pogost razlog za FGM/C religija, predvsem islam. Vendar mnogi znanstveniki in verski voditelji trdijo, da islam nima nobene povezave s to prakso. FGM/C se namreč izvaja med muslimani, kristjani, judi in animisti. Islamsko šeriatsko pravo, ki temelji na sveti knjigi Koranu in *haditih* – ustnem izročilu preroka Mohameda – naj ne bi nikjer neposredno upravičevalo FGM/C (Althaus 1997, 130–1; Molleman in Franse 2009, 58). Kljub temu Hassanin in drugi (2008, 30) v raziskavi pokažejo, da 37 odstotkov ljudi verjame, da se FGM/C izvaja iz verski razlogov. V EDHS 2008 (El-Zanaty in Way 2009, 202) je prav tako prikazano, da 35 odstotkov deklic, starih od 15 do 19 let, in 49 odstotkov žensk, starih od 15 do 49, verjame, da FGM/C zahteva vera.

Raznovrstne družbene tradicije in navade, ki so po mnenju nekaterih povezane tudi z vero, so pravzaprav glavni razlog za to prakso. FGM/C je v Egiptu zakoreninjen v lokalnih navadah, ki veljajo za nedotakljive oziroma nespremenljive. Egipčani verjamejo, da se s FGM/C zaščiti deviškost deklice, zmanjša njeno seksualno poželjenost in s tem zagotovi zvestobo njenemu bodočemu možu. FGM/C je še vedno zelo pogosto

pogoj, da se dekleta sploh lahko poroči. Brez poroke pa si dekleta v taki skupnosti moške dominacije skorajda ne morejo zamisliti življenja (Sayed in drugi 1996, 286; Althaus 1997, 131; Čeplak Mencin 2001, 186–7).

FGM/C je praksa, ki jasno kaže voljo moške dominacije in nemoči ženske, ki je celo življenje v odvisnem položaju (najprej je odvisna od družine, nato od moža). Molleman in Franse (2009, 58) opisujeta, kako nekatera plemena gojijo prepričanje, da ženska ni odrasla, dokler se ne opravi FGM/C. Obred predstavlja prehod v zrelostno obdobje, ko ženske postanejo odgovorne članice družbe. Z obredom se zagotovi dekliška čistost in ohrani družinska čast. Tovrstne tradicije, običaji in prepričanja imajo v družbi tako močan vpliv, da četudi se družine zavedajo škode, ki jo z FGM/C povzročajo deklici, obred vseeno opravijo (UNICEF 2009a, 12). Podatki iz EDHS 2008 (El-Zanaty in Way 2009, 199 in 207–8) kažejo, da je 72 odstotkov žensk in 52 odstotkov moških nedavno prek različnih virov prejelo informacije o FGM/C, vendar se vseeno domneva, da bo kar 57 odstotkov deklic, od rojstva do starosti 17 let, ki še niso bile obrezane, temu posegu podvrženih v prihodnosti. Nespoštovanje običajev bi namreč prineslo preveliko škodo celotni družini zaradi sramote in izključenosti iz družbe (UNICEF 2009a, 12).

#### **4.3.2 Nasilje nad otroki s strani policije**

Egipčanska policija vsakodnevno aretira in pridrži vrsto otrok s ceste (*street children*), za katere menijo, da so nagnjeni k prestopništvu (*vulnerable to delinquency*). Ti otroci v večini niso zagrešili nobenega prekrška ali kaznivega dejanja. Sam razlog za njihovo aretacijo – da so beračili, so brezdomci, neopravičeno izostajajo iz šole ali so mentalno bolni – pa pravzaprav odraža, da so ti otroci bolj kot kaznovanja potrebni zaščite in pomoči (Human Rights Watch 2003, 3).

V Egiptu se uporabljata dve delovni definiciji za otroke s ceste oziroma otroke, nagnjene k prestopništvu. Prva uvršča v to skupino vse otroke, ki so mlajši od 18 let in večino svojega časa preživijo na cesti, imajo minimalen ali ničeln stik s svojo družino in so zaradi minimalnega nadzora izpostavljeni različnim nevarnim okoliščinam. Druga definicija je uradna, zapisana v zakonu o zašiti otrok iz leta 1996. Za otroka, nagnjenega k prestopništvu, velja vsaka oseba, mlajša od 18 let, ki v javnosti moleduje za denar, se obnaša potepuško ali nemoralno, namerno izostaja od pouka in nima stalnega bivališča (Child Law, 96. čl. v Human Rights Watch 2003, 62; Ammar 2009, 558).

Otroke, ki sodijo v skupino nagnjenih k prestopništvu, se zakonsko uvršča med prestopnike in se jih preganja. Naloga policije je, da jih odstrani z javnih mest. Pri opravljanju tovrstnega dela izvaja nad otroki vse vrste nasilja. Pri aretaciji se policisti najpogosteje spravijo nad otroke s pestmi ali s pendreki. Sočasno je prisotno čustveno nasilje, ko policisti z uporabo žaljivih besed ponižujejo in ustrahujejo otroke ter jim grozijo. Nasilje se nato nadaljuje, ko otroci prispejo v pripor. Otroci so tepeni z biči, gumijastimi cevmi in s pasovi ter podvrženi spolnim zlorabam. Po pričevanjih egipčanskih otrok, ki so bili aretirani zaradi nagnjenja k prestopništvu, naj bi bilo pretepanje s strani policije povsem običajno – razumejo ga kot naravno fazo, skozi katero gre vsak otrok v času, ko je bil aretiran in čaka na odpust. Poleg fizičnega, psihičnega in spolnega nasilja pa so otroci v priporih podvrženi še zanemarjanju. Policija otrok, ki so pridržani v priporih za odrasle, ne oskrbuje s hrano, z zdravniško pomočjo in ustreznim ležiščem. Zaradi pogosto prenatrpanih celic in katastrofalnih higienskih razmer, saj ponekod ni niti dostopa do sanitarij in pitne vode, se poveča nevarnost širjenja bolezni, predvsem kožnih in črevesnih, ki so še posebej pogosto prisotne med otroci s ceste (Human Rights Watch 2003).

Zanimivo je opažanje, da problematike nasilja policije nad otroki ni zaznati v nobenem od poročil Egipta Odboru OZN za otrokove pravice. Egipt v poročilu iz leta 1998 omenja le, kako naj bi zakon o zaščiti otrok iz leta 1996 varoval otroke, ki sodijo v skupino nagnjenih k prestopništvu (Committee on the Rights of the Child 1998). Še bolj pa je presenetljivo, da tudi Odbor problema ne izpostavlja v svojih sklepnih ugotovitvah – kot da tovrstnega nasilja ne bi bilo (Committee on the Rights of the Child 2001a).

#### ***4.3.2.1 Vzroki za nasilje***

Eden glavnih vzrokov za nasilno ravnanje policije nad otroki s ceste so egipčanski zakoni o zaščiti otrok, ki niso v skladu s KOP in z drugimi mednarodnimi pogodbami, ki jih je egipčanska vlada ratificirala.<sup>14</sup> Posebej sporen zakon o zaščiti otrok, ki je strog in kaznovalen, je pogled na otroke kot bitja, potrebna državne zaščite in pomoči, spremenil v pogled nanje kot na potencialne kriminalce. Povrh vsega v Egiptu že skoraj 30 let (vse od leta 1981) vlada zakon o izrednih razmerah, ki daje vladi znatno moč, da

---

<sup>14</sup> Konvencija OZN o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk; Standardna minimalna pravila OZN o kazenskem pravosodju za mladoletnike (Pekinska pravila); Konvencija OZN proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju; Predpisi OZN za varstvo mladoletnih oseb, ki jim je bila odvzeta prostost; Afriška listina o pravicah in zaščiti otrok (Ammar 2009, 569).

začasno razveljavi osnovne svoboščine. Tovrsten zakon s strani širše javnosti ustvarja naklonjeno okolje za širjenje mučenja, saj so državljani izbrali varnost pred svobodo in pravicami (Ammar 2009, 563).

Čeprav je uporaba telesnega kaznovanja kot disciplinskega ukrepa v kazenskem sistemu v Egiptu zakonsko prepovedana (Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children in Save the Children Sweden 2009, 28), pa naj bi policisti otroke, nagnjene k prestopništvu, pretepali izključno kaznovalno. Po mnenju upokojenega nekdanjega egipčanskega policista naj bi se policisti izživiljali nad otroki zaradi socializacije, ki policiste konstantno uči nasilja. V policijski akademiji naj bi se bodoče policiste učilo o njihovi superiornosti. Odvrača se jih od druženja s splošno javnostjo ter uči, da so državljani njihovi sovražniki in ne ljudje, ki bi jih bili dolžni zaščititi in varovati (Ammar 2009, 563).

Otroci s ceste, na katere se gleda kot na potencialne kriminalce, so zaupani v skrb trem ministrstvom: ministrstvu za notranje zadeve, pravosodnemu ministrstvu in ministrstvu za družbeno solidarnost. Te institucije pa so se izkazale za nepripravljene ali nezmožne zaščititi otroke. Tudi sodelovanje med njimi je zelo slabo (Human Rights Watch 2003, 13).

Kljub razširjenim in sistematičnim kršitvam otrokovih pravic v priporu egipčanska vlada policije ne nadzira redno in po predpisih pogojev, v katerih so otroci pripti, ne preiskuje redno zlorab, ki se zgodijo ob aretaciji in v priporu, ter odgovornih za tovrstne zlorabe ne kaznuje ustrezno. Ministrstvo za pravosodje se kaže za nesposobno nadzirati Ministrstvo za notranje zadeve, ki je znano po tem, da dopušča široko razširjeno mučenje in trpinčenje otrok s ceste. Strokovnjakom za socialno varstvo pa primanjkuje znanja, sredstev in moči, da bi lahko učinkovito zagovarjali interese otrok. To resno ogroža še tistih nekaj obstoječih mehanizmov, ki omogočajo boj proti zlorabam, storjenim s strani obeh omenjenih ministrstev (Human Rights Watch 2003; Ammar 2009, 561–3).

## 4.4 INDIJA

### 4.4.1 Nasilje v družini ter v šoli

Nasilje nad otroki v Indiji na splošno predstavlja zelo velik problem. Rezultati raziskave, ki jo je izvedlo tamkajšnje Ministrstvo za razvoj žensk in otrok, kažejo, da je bilo 70 odstotkov otrok fizično, 53 odstotkov spolno in 48 odstotkov čustveno zlorabljenih. Nasilje je najpogostejše prisotno v družinskem krogu in v šolah. Kar 49 odstotkov telesno in 83 odstotkov čustveno zlorabljenih otrok je bilo nasilju podvrženih s strani družine, najpogostejše s strani staršev. 65 odstotkov šolajočih se otrok je bilo žrtev telesnega kaznovanja v šoli (Ministry of Women and Child Development 2007).

Najhujše oblike nasilja so v Indiji zagrešene nad ženskami in deklicami. Najpogostejše je družinsko nasilje, ki se kaže tudi kot mučenje, lahko pa se konča celo z umorom, včasih pod pretvezo častnega uboja (*honour killing*) ali uboja zaradi dote (*dowry death*) (UNICEF Regional Office for South Asia 2001, 15; Tabassum Naved 2003, 4).

Čeprav je vrhovno sodišče v Indiji prepovedalo telesno kaznovanje v šolah, so se le redke indijske države zavezale k popolni prepovedi. Telesno kaznovanje je v večini šol še vedno v vsakodnevni rabi. Kot pravi Pinherio (2006, 118) v svetovnem poročilu o nasilju nad otroki, pa je moč opaziti pogostejše in strožje kaznovanje otrok, ki so stigmatizirani v družbi. Kot najpogostejša oblika družbene diskriminacije v učilnici je prisotno psihično nasilje s strani učiteljev iz višjih kast do tistih iz nižjih, in sicer v obliki poniževalnega in podcenjevalnega odnosa. Otroci iz nižjih kast so pogosto žrtve nasilja s strani učencev iz višjih kast (Anuradha v UNICEF Regional Office for South Asia 2001, 12; Plan India 2006, 7; Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children in Save the Children Sweden 2009, 29).

#### 4.4.1.1 Vzroki za nasilje

Strukturi družine in skupnosti sta v Indiji zelo jasno določeni. Tradicionalno avtoritarna družina daje staršem oziroma skrbnikom vse pravice, da z otrokom ravnajo, kot jim je po volji. Družino se razume kot zasebno ustanovo, ki zna edina najbolje poskrbeti za otrokove koristi, in v delovanje katere se nihče ne vmešava. Tradicionalne vzgojne navade odobravajo uporabo sile. Pravzaprav se pretepanje otrok in telesno kaznovanje s strani staršev in učiteljev razume kot početje, ki je otroku v največjo korist (Committee



on the Rights of the Child 1997, 295. odst.; Segal 1999; Committee on the Rights of the Child 2001č, 76. odst.; Ministry of Women and Child Development 2007, 49, 51).

Segal (1999) razlaga, da je za razumevanje uporabe nasilja v družini in šoli zelo pomembno poznati odnos med družinskimi vlogami. Patriarhalnost je glavna značilnost indijske družine. Moški je glava družine in jo primarno finančno vzdržuje, sprejema odločitve ter pazi na red. Ženska je podrejena in njena vloga je skrb za družino, otroci pa so nemočni ter morajo biti pokorni in ubogljivi. Njihova vloga je prinesiti družini čast in spoštovanje s kazanjem lepega vedenja in visokih dosežkov ter s prispevanjem k blaginji družine. Nasilje je tako pogosto moč pripisati omenjenim razmerjem moči in oblasti.

V indijski hierarhični družbeni sestavi je avtoriteta dodeljena starejšim moškim, ki so najvišje spoštovani. V družini je to mož, v šoli učitelj, v verskih ustanovah najstarejši duhovni vodja itd. Učitelj ima kot avtoritativna figura tako v šoli prosto roke pri izbiri in uporabi načina in vsebine učenja ter kaznovanja v primeru neposlušnosti in neznanja. Vsakršnemu njegovemu ravnanju se otroci spoštljivo podredijo (UNICEF Regional Office for South Asia 2001, 15–17).

Zaradi povsem razvrednotenega statusa ženske v družbi so Indijke tarče nasilja od rojstva do smrti. Z deklicami se v družini ravna kot z drugorazrednimi osebami, ki se lahko znajdejo tudi v vlogi služabnic. Rojstvo hčerke je pogosto nezaželeno, kar v skrajni sili lahko privede tudi do detomora. Študija iz leta 1995 je pokazala, da je bil verjeten razlog za 8–10 odstotkov smrti novorojenčkov detomor zaradi spola (George v Tabassum Naved 2003, 3). Vzdrževanje in prehranjevanje hčerke starši razumejo le kot obvezo in breme, saj se dekle po poroki preseli k moževi družini, povrh vsega pa mora družina zanj ponuditi in plačati še primerno doto. Kljub temu da je poročanje z doto prepovedano, ostaja tradicionalni običaj. Oče neveste se z ženino družino dogovori o doti (denar ali druge dobrine), ki jo bo prejela ženina družina za čast, da se bo fant poročil z njihovo hčerko. Kasneje ženin in njegova družina pogosto niso zadovoljni s prejeto doto, kar jim daje razlog, da zlorablajo nevesto ali celo povzročijo njeno 'naključno' smrt, tako, da jo na primer polijejo s kerozinom in jo zažgejo (Segal 1999; Tabassum Naved 2003, 4).

Otroci, ki so žrtve takega kulturno sprejemljivega nasilja, pogosto verjamejo, da so si vsako kazen zaslužili. Odraščanje v nasilnem družinskem okolju v veliki meri vpliva na to, da otroci kot samoumevno sprejemajo tudi nasilje v šoli in družbi. Nasilje nad otroki je namreč le odraz njihove nemoči in nizkega statusa v družbi (UNICEF Regional Office for South Asia 2001, 15–17).

Odbor OZN za otrokove pravice je skrajno zaskrbljen nad vztrajnostjo diskriminatornega družbenega obnašanja do deklet. Tradicionalni odnosi do otrok v družbi, predvsem deklet, omejujejo spoštovanje otrokovih izraženih mnenj v šoli, v skupnosti in na vladni ravni (Committee on the Rights of the Child 2004a, 29. in 36. odst.). Odbor je državo pozval, da z obširno kampanjo osvešča javnost o nujnosti preprečitve spolne diskriminacije in načinih boja proti njej, predvsem znotraj družine. Prav tako je priporočil državi, da sprejme zakonske ukrepe, ki bodo prepovedovali vse oblike nasilja nad otroki v družini in šoli. Kljub temu ostajajo diskriminacija, nasilje nad otroki in slabo ravnanje z njimi še naprej široko razširjeni pojavi v družbi, šoli in družini (Committee on the Rights of the Child 2004a, 30. in 51. odst.).

## 5 ZAKLJUČEK

Razlike med načelnim spoštovanjem pravic (s podpisom in ratifikacijo konvencij) in spoštovanjem pravic v praksi (dejanska zaščita pravic s strani države) so več kot očitne. Država je lahko podpisnica vseh mednarodnih pogodb na področju človekovih pravic, vendar vse do dejanske uskladitve njene notranje politike z normami in pravili iz teh listin ter doslednega izvajanja vseh nacionalnih politik v korist otroka in njegovega razvoja, univerzalno spoštovanje otrokovih pravic v praksi ne more biti doseženo.

Analiza primerov izbranih držav na področju spoštovanja in kršenja vseh treh izbranih pravic (pravica do izobrazbe, prepoved trgovanja z otroki, prepoved uporabe nasilja nad otroki) je jasno razkrila kompleksnost problema zagotovitve otrokovih pravic. Izobrazba naj bi predstavljala eno najpomembnejših sredstev za odpravljanje revščine in neenakosti v družbi. Hkrati pa sta prav revščina in družbeno sprejemljiva neenakost na podlagi spola, narodnosti, invalidnosti itd. tista razloga, ki mnogim otrokom onemogočata obiskovanje šole, ker ta ni dostopna, sprejemljiva ali dovolj prilagodljiva njihovim potrebam.

Kljub visokemu deležu otrok, ki hodijo v šolo, na globalni ravni univerzalna osnovnošolska izobrazba vseeno še vedno ni dosežena. Zagotovitev splošne osnovnošolske izobrazbe namreč ne pomeni le vključitve otrok v šolski sistem. Če naj bi dosegli dejansko izobraženost, ki otroka povzdigne na višjo mentalno raven, da se izoblikuje v samostojno osebo, zmožno racionalne presoje, je kakovostno izobraževanje na osnovi otrokovih pravic ključnega pomena. Otroci sami ne morejo vedeti in razumeti, da je pretepanje nedopustno oziroma da je izvajanje kakršnegakoli nasilja nad njimi prepovedano, saj so v šolah podvrženih nasilju s strani učiteljev. Zato je tako otroke same kot učitelje, starše in javnost potrebno poučiti o njihovih pravicah in jih ne pustiti izpostavljene zanemarjanju, diskriminaciji in nasilju v šolah.

Nediskriminacija je osnovnega pomena pri zagotavljanju otrokovih pravic. Družbeni status žensk, ki jih postavlja v podrejen in manjvreden položaj, deklicam onemogoča, da uživajo enake pravice kot dečki. Posledično nimajo enakih možnosti za razvoj. Pogost razlog za sprejemljivo zavest o manjvrednosti žensk sta religija in kultura, v katerih so

deklice vzgajane od rojstva. Nižji družbeni status tako sprejmejo za samoumevno dejstvo, kar pogosto še podkrepi učna snov v šolah, ki posredno in neposredno sporoča, da so dekleta manjvredna in podrejena moškemu spolu.

Neusklajena notranja zakonodaja držav na področju mednarodnih standardov o zaščiti otrok pred vsemi oblikami nasilja se je izkazala za velik problem na globalni ravni. Mnoge družbe vzgojno telesno kaznovanje še vedno razumejo kot sprejemljivo oziroma je to pri njih zakonito. Za normalno dojemajo tudi zatiranje in spolno nadlegovanje v družinskem krogu ter vrsto nasilnih tradicionalnih običajev. Nekatere vlade celo javno zagovarjajo uporabo in zakonitost telesnega kaznovanja doma, v šolah in drugih okoljih. Študija primerov (Egipt in Indija) je pokazala, da se med seboj slabo usklajeni vladni organi v primeru boja proti nasilju nad otroki pogosto izkažejo za nezmožne zaščititi otroke, ki so žrtve nasilja. Razlog, da so številne oblike nasilja nad otroki v mnogih državah pogosto močno zakoreninjene v kulturnih, verskih, ekonomskih in družbenih običajih, pa je povsem nesprejemljiv, saj nobeno dejanje, ki škoduje človekovemu dostojanstvu in telesni nedotakljivosti, ni dopustno tako z mednarodnopravnega kot moralnega stališča. Vsak otrok ima pravico do telesne in osebne nedotakljivosti ter zaščite pred vsemi oblikami nasilja.

Okolji, kot sta družina in šola, ki po merilih zdravega razuma predstavljata temelj zaščite in varovanja otrok pred vsem zlim, sta se pravzaprav izkazali za najbolj problematični. Boj proti domačemu nasilju nad otroki je še toliko težji, saj velika večina družb družino dojema kot zasebno sfero, v katero se drugi ne bi smeli vmešavati. Odraščanje v nasilnem družinskem okolju v veliki meri vpliva na to, da otroci kot samoumevno sprejemajo tudi nasilje v šoli in družbi. Pomembno je vedeti, da vse vrste nasilja lahko pustijo dolgoročne posledice na otrokovem razvoju, zdravju, vedenju ter zadovoljstvu in blagostanju kasneje v obdobju odraslosti.

S pomočjo študije primerov trgovanja z otroki na Tajskem, v Ukrajini in Nigeriji sem ugotovila, da sta revščina in pomanjkanje izobrazbe neposredno povezana s kršitvijo vrste drugih pravic. Revni in neizobraženi starši ne poznajo dovolj dobro nevarnosti in resnosti problema trgovanja z ljudmi v svoji skupnosti, družbi in na globalni ravni. Misleč, da bo otrok hodil v šolo in imel boljše možnosti za dober zaslužek, lahko starši zelo hitro prodajo svojega otroka brez zavedanja, da bo v resnici izpostavljen mučenju

in izkoriščanju. Zaradi revnega gospodarstva so številni otroci za lastno preživetje primorani zapustiti šolo in si poiskati delo, na ta način pa postanejo bolj ranljivi in lažje dostopni za trgovce z ljudmi in se izpostavijo različnim vrstam nasilja. Analiza je pokazala tudi, kako pogosto kršitev ene otrokove pravice posledično sproži kršitev več pravic hkrati. Otroci, ki so vpleteni v trgovino z ljudmi, so izkoriščani, prisiljeni v prostitucijo in delo, kar pogosto posredno in neposredno ogroža njihovo življenje, zdravje in možnost za normalen psihičen in fizičen razvoj.

Stopnja kršenja nekaterih otrokovih pravic je na nek način odraz 'trga' spoštovanja človekovih pravic. Če obstaja povpraševanje po določeni kršitvi pravic (trgovanje, prostitucija, prisilno delo ipd.), bo vedno obstajala tudi ponudba, še posebej v primerih, ko je bilo v družbi določeno početje v preteklosti morda sprejemljivo ali lahko dostopno, sedaj pa je nenadoma prepovedano (množičen razvoj prostitucije na Tajskem v času vietnamske vojne, otroško delo, nasilje nad otroki). Poleg tega se je izkazalo, da državam nemalokrat primanjkuje znanja za učinkovito soočanje s kršitvami otrokovih pravic in boj proti njim. Korupcija na vrhu politične in gospodarske oblasti možnosti za uspeh le še poslabša.

Odbor OZN za otrokove pravice se je izkazal za pomemben a morda ne najuspešnejši mehanizem za uresničevanje otrokovih pravic. Iz analiziranih držav je razvidno, da države priporočila Odbora upoštevajo predvsem na normativni ravni, tako da ustrezno dopolnijo zakonodajo ali sprejmejo novo v skladu s KOP. To pa samo po sebi še ne pripelje do spoštovanja pravic in prenehanja njihovih kršitev.

Iz analize lahko sklenem, da obstaja vrsta dejavnikov, vzrokov in ovir, ki onemogočajo otrokom dostop do njihovih pravic, in ki jih je potrebno odpraviti. Kljub vsem pozitivnim spremembam od sprejema KOP, reformam notranjih zakonodaj v skladu z mednarodnimi pravnimi akti na področju otrokovih in človekovih pravic ter jasnim vizijam nacionalnih razvojnih strategij o univerzalnem zagotavljanju temeljnih otrokovih pravic, ne moremo mimo ugotovitve, da sprejemanje zakonodaje še ne pomeni uresničevanja pravic. Prav tako ne moremo spregledati posledic izvajanja povsem nasprotnih politik v desetletjih predhodnih vlad, ki so morda uvedle institucionalizirano kršitev človekovih pravic. Težavo predstavljajo tudi tradicionalne navade in običaji, ki že desetletja ostajajo nespremenjeni. Potrebno se je zavedati, da je

ratifikacija KOP sicer nujen, a ne zadosten pogoj za spoštovanje otrokovih pravic po svetu. Za življenje na osnovi takega spoštovanja je spremembe potrebno dosledno plasirati na vseh družbenih ravneh, od političnega vrha prek ljudstva do posameznika. Pomembno je, da so otroci, starši, skupnosti in družba v celoti poučeni in seznanjeni s temeljnimi pravicami in z nevarnostmi njihovih kršitev, saj edino tako lahko pomagajo graditi bolj humano in pravično prihodnost za vse.

## 6 LITERATURA

Abdelhadi, Magdi. 2007. Egypt forbids female circumcision. *BBC News*, 28. junij. Dostopno prek: [http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle\\_east/6251426.stm](http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/6251426.stm) (21. april 2010).

Afghanistan Government. 2008. *Afghanistan national development strategy 1389–1391 (2008–2013): a strategy for security, governance, economic growth and poverty reduction*. Dostopno prek: [http://www.embassyofafghanistan.org/documents/Afghanistan\\_National\\_Development\\_Strategy\\_eng.pdf](http://www.embassyofafghanistan.org/documents/Afghanistan_National_Development_Strategy_eng.pdf) (12. maj 2010).

Althaus, Frances A. 1997. Female Circumcision: Rite of Passage or Violation of Rights? *International Family Planning Perspectives* 23 (3): 130–3. Dostopno prek: <http://www.jstor.org> (21. april 2010).

Ammar, Nawal H. 2009. The Relationship Between Street Children and the Justice System in Egypt. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology* 53 (5): 556–73. Dostopno prek: <http://ijo.sagepub.com> (25. april 2010).

Anti-Slavery International. *Bonded Labour*. Dostopno prek: [http://www.antislavery.org/includes/documents/cm\\_docs/2009/b/1\\_bonded\\_labour.pdf](http://www.antislavery.org/includes/documents/cm_docs/2009/b/1_bonded_labour.pdf) (21. marec 2010).

Ayobi, Shamshad. 2010a. *Where we were*, 12 January. Islamic Republic of Afghanistan. Ministry of Education. Dostopno prek: [http://english.moe.gov.af/index.php?option=com\\_content&view=article&id=67:where-we-were&catid=63:about-moe&Itemid=90](http://english.moe.gov.af/index.php?option=com_content&view=article&id=67:where-we-were&catid=63:about-moe&Itemid=90) (12. maj 2010).

--- 2010b. *Our Key Challenges*, 13 January. Islamic Republic of Afghanistan. Ministry of Education. Dostopno prek: [http://english.moe.gov.af/index.php?option=com\\_content&view=article&id=68:where-we-are-now&catid=63:about-moe&Itemid=90](http://english.moe.gov.af/index.php?option=com_content&view=article&id=68:where-we-are-now&catid=63:about-moe&Itemid=90) (12. maj 2010).

Bales, Kevin. 2004. *Disposable people: new slavery in the global economy*. University of California. Dostopno prek: <http://books.google.com/> (29. marec 2010).

Bellamy, Carol. 1998. *The State of the World's Children 1999: Education*. UNICEF. Dostopno prek: [http://www.unicef.org/publications/index\\_7358.html](http://www.unicef.org/publications/index_7358.html) (6. maj 2010).

Berger, Hervé in Hans van de Glind. 1999. *Children in prostitution, pornography and illicit activities. Thailand. Magnitude of problems and remedies*. Dostopno prek: <http://www.ilo.org/public/english/region/asro/bangkok/child/trafficking/downloads/thailand.pdf> (29. marec 2010).

Bilocerkowycz, Jaro. 2005. The Problem of Sexual Trafficking in Postcommunist Europe. V *Children's Human Rights. Progress and Challenges for Children Worldwide*, ur. Mark Ensalamo in Linda C. Majka, 85–110. United States of America: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.

Black, Ian. 2007. Egypt bans female circumcision after death of 12-year-old girl. *The Guardian*, 30. junij. Dostopno prek: <http://www.guardian.co.uk/world/2007/jun/30/gender.humanrights> (21. april 2010).

Bourdillon, Michael. 2006. *Violence against Working Children. A report on recent research relating to work that is harmful to children*. Save the Children. Dostopno prek: [http://www.childtrafficking.com/Docs/save\\_sweden\\_06\\_vawca\\_report.pdf](http://www.childtrafficking.com/Docs/save_sweden_06_vawca_report.pdf) (19. april 2010).

Bruns, Barbara, Alain Mingat in Ramahatra Rakotomalala. 2003. *Achieving Universal Primary Education by 2015: a Chance for Every Child*. Washington: The World Bank. Dostopno prek: <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTEDUCATION/0,,contentMDK:20225533~isCURL:Y~menuPK:540090~pagePK:148956~piPK:216618~theSitePK:282386,00.html> (6. maj 2010).

Burke, Alicia in Stefania Ducci. *Trafficking in Minors for Commercial Sexual Exploitation Thailand*. Italia: United Nations Interregional Crime and Justice Research



Institute. Dostopno prek: [http://www.unicri.it/wwd/trafficking/minors/docs/dr\\_thailand.pdf](http://www.unicri.it/wwd/trafficking/minors/docs/dr_thailand.pdf) (24. marec 2010).

Carr-Hill, Roy. 2008. *International Literacy Statistics: A Review of Concepts, Methodology and Current Data*. Montreal: UNESCO Institute for Statistics. Dostopno prek: <http://www.uis.unesco.org/template/pdf/Literacy/LiteracyReport2008.pdf> (7. maj 2010).

Carr-Hill, Roy in Edwina Peart. 2005. *The education of nomadic peoples in East Africa: Djibouti, Eritrea, Ethiopia, Kenya, Tanzania and Uganda*. Paris: International Institute for Educational Planning/UNESCO. Dostopno prek: <http://www.fao.org/docs/eims/upload/251376/EducationNomadicPeople.pdf> (18. maj 2010).

Center for Policy and Human Development. 2007. *Afghanistan Human Development Report 2007. Bridging Modernity and Tradition: Rule of Law and the Search for Justice*. Islamabad: Army Press. Dostopno prek: <http://www.undp.org.af/Publications/index.htm> (12. maj 2010).

Central Intelligence Agency. *The World Factbook*. Dostopno prek: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html> (7. april 2010).

--- 2010. *The World Factbook: Afghanistan*. Dostopno prek: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/af.html> (12. maj 2010).

Committee on the Rights of the Child. 1994. *Initial Reports of State Parties due in 1993: Ukraine*. CRC/C/8/Add.10/Rev.1, 8 August. Dostopno prek: [http://www.bayefsky.com/reports/ukraine\\_crc\\_c\\_8\\_add.10\\_rev.1\\_1993.php](http://www.bayefsky.com/reports/ukraine_crc_c_8_add.10_rev.1_1993.php) (24. junij 2010).

--- 1996. *Concluding Observations: Ukraine*. CRC A/51/41. Dostopno prek: [http://www.bayefsky.com/pdf/ukraine\\_t4\\_crc.pdf](http://www.bayefsky.com/pdf/ukraine_t4_crc.pdf) (24. junij 2010).

--- 1997. *Initial Reports of State Parties due in 1995: India*. CRC/C/28/Add.10, 7 July. Dostopno prek: [http://www.bayefsky.com/reports/india\\_crc\\_c\\_28\\_add.10\\_1997.php](http://www.bayefsky.com/reports/india_crc_c_28_add.10_1997.php) (27. april 2010).

--- 1998. *Periodic Reports of State Parties due in 1997: Egypt*. CRC/C/65/Add.9, 18 September. Dostopno prek: [http://www.bayefsky.com/reports/egypt\\_crc\\_c\\_65\\_add.9\\_1998.pdf](http://www.bayefsky.com/reports/egypt_crc_c_65_add.9_1998.pdf) (25. junij 2010).

--- 1999. *Initial Reports of State Parties due in 1998: Ukraine*. CRC/C/70/Add.11, 12 August. Dostopno prek: [http://www.bayefsky.com/reports/ukraine\\_crc\\_c\\_70\\_add\\_11\\_1999.pdf](http://www.bayefsky.com/reports/ukraine_crc_c_70_add_11_1999.pdf) (24. junij 2010).

--- 2001a. *Concluding Observations: Egypt*. CRC/C/103. Dostopno prek: [http://www.bayefsky.com/pdf/egypt\\_t4\\_crc.pdf](http://www.bayefsky.com/pdf/egypt_t4_crc.pdf) (25. junij 2010).

--- 2001b. *Concluding Observations: Kenya*. CRC/C/111, 12 October. Dostopno prek: [http://www.bayefsky.com/pdf/kenya\\_t4\\_crc.pdf](http://www.bayefsky.com/pdf/kenya_t4_crc.pdf) (24. junij 2010).

--- 2001c. *CRC General Comment No. 1. The Aims of Education*. CRC/GC/2001/1, 17 April. Dostopno prek: [http://www.bayefsky.com/general/crc\\_gencomm\\_1.php](http://www.bayefsky.com/general/crc_gencomm_1.php) (15. april 2010).

--- 2001č. *Second periodic reports of States parties due in 2000: India*. CRC/C/93/Add.5, 10 December. Dostopno prek: [http://www.bayefsky.com/reports/india\\_crc\\_c\\_93\\_add\\_5\\_2001.pdf](http://www.bayefsky.com/reports/india_crc_c_93_add_5_2001.pdf) (27. april 2010).

--- 2002. *Concluding Observations: Ukraine*. CRC/C/121. Dostopno prek: [http://www.bayefsky.com/pdf/ukraine\\_t4\\_crc.pdf](http://www.bayefsky.com/pdf/ukraine_t4_crc.pdf) (24. junij 2010).

--- 2004a. *Concluding Observations: India*. CRC/C/15/Add.288, 26 February. Dostopno prek: [http://www.bayefsky.com/pdf/india\\_t4\\_crc\\_35.pdf](http://www.bayefsky.com/pdf/india_t4_crc_35.pdf) (25. junij 2010).

--- 2004b. *Second periodic reports of States parties due in 1999: Thailand*. CRC/C/83/Add.15, 7 June. Dostopno prek: [http://www.bayefsky.com/reports/thailand\\_crc\\_c\\_83\\_add\\_15\\_2004.pdf](http://www.bayefsky.com/reports/thailand_crc_c_83_add_15_2004.pdf) (24. junij 2010).

--- 2005. *Second periodic reports of States parties due in 1997: Kenya*. CRC/C/KEN/2, 20 September. Dostopno prek: [http://www.bayefsky.com/reports/kenya\\_crc\\_c\\_ken\\_2\\_2005.pdf](http://www.bayefsky.com/reports/kenya_crc_c_ken_2_2005.pdf) (24. junij 2010).

--- 2006a. *Concluding Observations: Thailand*. CRC/C/THA/CO/2, 17 March. Dostopno prek: [http://www.bayefsky.com/pdf/thailand\\_t4\\_crc\\_41.pdf](http://www.bayefsky.com/pdf/thailand_t4_crc_41.pdf) (24. junij 2010).

--- 2006b. *General Comment No. 8. The Right of the Child to Protection from Corporal Punishment and Other Cruel or Degrading Forms of Punishment* (articles 19, 28 (2), and 37, inter alia), CRC/C/GC/8, 2 March. Dostopno prek: [http://www.bayefsky.com/general/crc\\_gc\\_8\\_2006.pdf](http://www.bayefsky.com/general/crc_gc_8_2006.pdf) (15. april 2010).

--- 2007. *Concluding Observations: Kenya*. CRC/C7KEN/CO/2, 19 June. Dostopno prek: [http://www.bayefsky.com/pdf/kenya\\_t4\\_crc\\_44.pdf](http://www.bayefsky.com/pdf/kenya_t4_crc_44.pdf) (24. junij 2010).

--- 2008. *Third and fourth periodic reports of States parties due in 2008: Nigeria*. CRC/C/NGA/3–4, 19 May. Dostopno prek: [http://www.bayefsky.com/reports/nigeria\\_crc\\_c\\_nga\\_3\\_4\\_2008.pdf](http://www.bayefsky.com/reports/nigeria_crc_c_nga_3_4_2008.pdf) (24. junij 2010).

Cole, Juan R. I. 2008. The Taliban, Women, and the Hegelian Private Sphere. V *The Taliban and the crisis of Afghanistan*, ur. Robert D. Crews in Amin Tarzi, 118–54. Cambridge: Harvard University Press.

Cortemiglia, Vittoria Luda di. *Trafficking in Minors for commercial sexual exploitation Ukraine. Desk review*. United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute. Dostopno prek: [http://www.unicri.it/wwd/trafficking/minors/docs/dr\\_ukraine.pdf](http://www.unicri.it/wwd/trafficking/minors/docs/dr_ukraine.pdf) (1. april 2010).

Čeplak Mencin, Ralf. 2001. Obrezovanje deklic – obred iniciacije ali mučenje in pohabljanje? *Etnolog* 11: 185–94. Dostopno prek: <http://www.etno-muzej.si/etnolog-11-2001> (21. april 2010).

Denisova, Tatyana A. 2001. Trafficking in Women and Children for Purposes of Sexual Exploitation: The Criminological Aspect. *Trends in Organized Crime* 6 (3–4): 30–36. New Brunswick, N.J.: Transaction Periodicals Consortium for the National Strategy Information Centre.

Derks, Annuska. 2000. Combating Trafficking in South-East Asia. A Review of Policy and Programme Response. *IOM Migration Research Series* 2/2000. Dostopno prek: <http://www.unesco.org/most/migration/ctsea.pdf> (22. marec 2010).

Društvo narodov. 1924. *Geneva Declaration on the Rights of the Child* – Ženevska deklaracija o pravicah otroka, sprejeta 26. septembra 1924. Dostopno prek: <http://www.un-documents.net/gdrc1924.htm> (10. januar 2010).

El-Gibaly, Omaima, Barbara Ibrahim, Barbara S. Mensch in Wesley H. Clark. 2002. The decline of female circumcision in Egypt: evidence and interpretation. *Social Science & Medicine* 54: 205–20. Dostopno prek: <http://www.sciencedirect.com/> (21. april 2010).

El-Zanaty, Fatma, Enas M. Hussein, Gihan A. Shawky, Ann A. Way in Sunita Kishor. 1996. *Egypt Demographic and Health Survey 1995*. Calverton (USA): Egypt National Population Council in Macro International Inc. Dostopno prek: [http://www.measuredhs.com/pubs/pub\\_details.cfm?ID=113&srchTp=advanced](http://www.measuredhs.com/pubs/pub_details.cfm?ID=113&srchTp=advanced) (21. april 2010).

El-Zanaty, Fatma in Ann Way. 2009. *Egypt Demographic and Health Survey 2008*. Cairo: Ministry of Health, El-Zanaty and Associates, in Macro International Inc. Dostopno prek: [http://pdf.usaid.gov/pdf\\_docs/PNADO806.pdf](http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PNADO806.pdf) (21. april 2010).

Elimu Yetu Coalition. 2005. The challenge of educating girls in Kenya. V *Beyond Access: Transforming Policy and Practice for Gender Equality in Education*, ur. Aheila

Aikman in Elaine Unterhalter, 106–27. Oxford: Oxfam. Dostopno prek: <http://www.archive.org/details/beyondaccesstran00aikmrich> (18. maj 2010).

*Encyclopedia Britannica Online*. Patria potestas. Dostopno prek: <http://www.search.eb.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/> (1. februar 2010).

Evans Grubbs, Judith. 2002. *Women and Law in the Roman Empire: a sourcebook on marriage, divorce and widowhood*. London in New York: Routledge. Dostopno prek: <http://books.google.com/> (17. junij 2010).

Fottrell, Deirdre. 1999. Children's Rights. V *Human Rights: an agenda for the 21st century*, ur. Angela Hegarty in Siobhan Leonard, 167–81. London: Cavendish Publishing Limited. Dostopno prek: <http://books.google.com/> (10. februar 2010).

--- 2000. One step forward or two steps sideways? Assessing the first decade of the children's convention on the rights of the child. V *Revisiting Children's Rights. 10 Years of the UN Convention on the Rights of the Child*, ur. Deirdre Fottrell, 1–14. The Hague, London, Boston: Kluwer law international.

Generalna Skupščina. 1948. *Universal Declaration of Human Rights* – Splošna deklaracija človekovih pravic, Resolucija 217 A (III), sprejeta 10. decembra 1948. Dostopno prek: [http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR\\_Translations/slv.pdf](http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/slv.pdf) (4. februar 2010).

--- 1959. *Declaration on the Rights of the Child* – Deklaracija o pravicah otrok, Resolucija 1386 (XIV), sprejeta 20. novembra 1959. Dostopno prek: <http://www.un-documents.net/a14r1386.htm> (5. januar 2010).

--- 1966a. *International Covenant on Civil and Political Rights* – Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah, Resolucija 2200 A (XXI), sprejeta 16. decembra 1966. Dostopno prek: [http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/Zunanja\\_politika/Mednarodnipakt\\_drzavljanskih\\_politcnih\\_pravicah.pdf](http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/Zunanja_politika/Mednarodnipakt_drzavljanskih_politcnih_pravicah.pdf) (4. februar 2010).

--- 1966b. *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights* – Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah, Resolucija 2200 A (XXI), sprejeta 16. decembra 1966. Dostopno prek: <http://www.varuh-rs.si/index.php?id=103> (4. februar 2010).

--- 1979. *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women* – Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije ženske, Resolucija 34/180, sprejeta 18. decembra 1979. Dostopno prek: [http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/Zunanja\\_politika/CP/Zbornik/I.\\_CEDA\\_W\\_-\\_Konvencija\\_o\\_odpravi\\_vseh\\_oblik\\_diskriminacije\\_zensk.pdf](http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/Zunanja_politika/CP/Zbornik/I._CEDA_W_-_Konvencija_o_odpravi_vseh_oblik_diskriminacije_zensk.pdf) (10. februar 2010).

--- 1989. *Convention on the Rights of the Child* – Konvencija o otrokovih pravicah, Resolucija 44/25, sprejeta 20. november 1989. Dostopno prek: <http://www.varuh-rs.si/index.php?id=105> (1. februar 2010).

--- 2000. *Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography* – Izbirni protokol h konvenciji o otrokovih pravicah glede prodaje otrok, otroške prostitucije in otroške pornografije, Resolucija A/RES/54/263, sprejeta 25. maja 2000. Dostopno prek: [http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/Zunanja\\_politika/CP/Zbornik/I.\\_OP\\_CR\\_C\\_CP\\_-\\_Izbirni\\_protokol.pdf](http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/Zunanja_politika/CP/Zbornik/I._OP_CR_C_CP_-_Izbirni_protokol.pdf) (1. marec 2010).

--- 2000. *Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime* – Protokol za preprečevanje, zatiranje in kaznovanje trgovine z ljudmi, zlasti ženskami in otroki, ki dopolnjuje Konvencijo Združenih narodov proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu, Resolucija A/RES/55/25, sprejeta 15. novembra 2000. Dostopno prek: <http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/Protokol.pdf> (6. marec 2010).

Gerschutz, Jill Marie in Margaret P. Karns. 2005. Transforming Vision into Reality: The Convention on the Rights of the Child. V *Children's Human Rights: Progress and Challenges for Children Worldwide*, ur. Mark Ensaraco in Linda C. Majka, 31–53. United States of America: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.

Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children in Save the Children Sweden. 2009. *Ending legalised violence against children. Global report 2009*. Dostopno prek: <http://www.endcorporalpunishment.org/pages/frame.html> (14. april 2010).

Hassanin, Ibrahim, R Saleh, Ahmed A Bedaiwy, Rachele S Peterson, Mohamed A Bedaiwy. 2008. Prevalence of female genital cutting in Upper Egypt: 6 years after enforcement of prohibition law. *Reproductive BioMedicine Online* 16 (1): 27–31. Dostopno prek: <http://www.rbmonline.com/> (21. april 2010).

Hughes, Donna M. in Tatyana A. Denisova. 2001. The Transnational Political Criminal Nexus of Trafficking in Women from Ukraine. *Trends in Organized Crime* 6 (3–4): 1–22. Dostopno prek: <http://heart-intl.net/HEART/110105/TheTransnationalPolitical.pdf> (2. april 2010).

Human Rights Watch. 2003. *Charged with Being Children. Egyptian Police Abuse of Children in Need of Protection*. New York: Human Rights Watch. Dostopno prek: <http://www.hrw.org/en/reports/2003/02/18/charged-being-children> (25. april 2010).

--- 2006. *Lessons in Terror: Attacks on Education in Afghanistan*. Dostopno prek: <http://www.hrw.org/en/reports/2006/07/10/lessons-terror> (12. maj 2010).

Hunte, Pamela. 2006. Looking Beyond the School Walls: Household Decision-Making and School Enrolment in Afghanistan. *AREU Briefing Paper*, March 2006. Dostopno prek: [http://www.areu.org.af/index.php?option=com\\_content&task=view&id=21&Itemid=31](http://www.areu.org.af/index.php?option=com_content&task=view&id=21&Itemid=31) (14. maj 2010).

International Labour Organization. 1930. *Forced Labour Convention* – Konvencija o prisilnem delu, konvencija št. 29, stopila v veljavo 1. maja 1932. Dostopno prek: <http://www.ilo.org/ilolex/cgi-lex/convde.pl?C029> (19. marec 2010).

--- 1973. *Convention concerning Minimum Age for Admission to Employment* – Konvencija o minimalni starosti za zaposlitev, konvencija št. 138, stopila v veljavo 19.

junij 1976. Dostopno prek: <http://www.ilo.org/ilolex/cgi-lex/convde.pl?C138> (19. april 2010).

--- 1999. *Convention Concerning the Prohibition and Immediate Action for the Elimination of the Worst Forms of Child Labour* – Konvencija o prepovedi najhujših oblik dela otrok in takojšnjem ukrepanju za njihovo odpravo, konvencija št. 182, sprejeta v Ženevi 17. junija 1999. Dostopno prek: [http://www2.gov.si/zak/Zak\\_vel.nsf/0/c12563a400338836c1256a060039c213?OpenDocument](http://www2.gov.si/zak/Zak_vel.nsf/0/c12563a400338836c1256a060039c213?OpenDocument) (29. marec 2010).

--- 2001. *Combating Trafficking in Children for Labour Exploitation in West and Central Africa*. Dostopno prek: <http://portal.unesco.org/shs/en/files/3602/10718321711ilochildtrafficking.pdf/ilochildtrafficking.pdf> (7. april 2010).

--- 2002a. *Every Child Counts. New Global Estimates on Child Labour*. Geneva: International Labour Office. Dostopno prek: <http://www.ilo.org/ipecinfo/product/viewProduct.do?productId=742> (19. marec 2010).

--- 2002b. *Unbearable to the human heart. Child trafficking and the action to eliminate it*. Geneva: International Labour Office. Dostopno prek: [http://www.unicef.org/violencestudy/pdf/2002\\_traff\\_unbearable\\_en.pdf](http://www.unicef.org/violencestudy/pdf/2002_traff_unbearable_en.pdf) (24. marec 2010).

--- 2006. *The end of child labour: Within reach*. Geneva: International Labour Office. Dostopno prek: <http://www.ilo.org/public/english/standards/relm/ilc/ilc95/pdf/rep-i-b.pdf> (19. april 2010).

--- 2008. *ILO Action Against Trafficking in Human Beings*. Geneva: International Labour Office. Dostopno prek: [http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed\\_norm/--declaration/documents/publication/wcms\\_090356.pdf](http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/--declaration/documents/publication/wcms_090356.pdf) (6. marec 2010).

--- 2009. *Training manual to fight trafficking in children for labour, sexual and other forms of exploitation*. Geneva: International Labour Office. Dostopno prek:



[http://www.unicef.org/protection/files/CP\\_Trg\\_Manual\\_Textbook\\_1.pdf](http://www.unicef.org/protection/files/CP_Trg_Manual_Textbook_1.pdf) (10. marec 2010).

ILO/IPEC. 2003. *Rapid Assessment of Trafficking in Children for Labour and Sexual Exploitation in Ukraine*. Kiev. Dostopno prek: <http://www.ilo.org/ipeinfo/product/viewProduct.do?productId=764> (1. april 2010).

International Organization for Migration. 2006. *Glosar migracij*. Dostopno prek: [http://iom.ch/jahia/webdav/site/myjahiasite/shared/shared/mainsite/published\\_docs/serial\\_publications/iml%20glossary-slovenia%20lowres.pdf](http://iom.ch/jahia/webdav/site/myjahiasite/shared/shared/mainsite/published_docs/serial_publications/iml%20glossary-slovenia%20lowres.pdf) (21. marec 2010).

Inter-Parliamentary Union in UNICEF. 2007. *Eliminating Violence against Children. Handbook for Parliamentarians* 13. Dostopno prek: [http://www.ipu.org/PDF/publications/violence\\_en.pdf](http://www.ipu.org/PDF/publications/violence_en.pdf) (14. april 2010).

Jordan, Ann D. 2007. Human rights or wrongs? The struggle for a rights-based response to trafficking in human beings. V *Gender, Trafficking and Slavery*, ur. Rachel Masika, 28–37. Oxford: Oxfam GB. Dostopno prek: <http://books.google.com/> (6. marec 2010).

Karlsson, Pia in Amir Mansory. 2008. *Islamic and Modern Education in Afghanistan – Conflict or Complementary?* Network for Research and Evaluation on Education and Development. Dostopno prek: <http://www.eldis.org/go/topics/resource-guides/education/key-issues/education-in-the-muslim-world/curriculum-and-educational-content&id=36064&type=Document> (12. maj 2010).

Kenya Human Rights Commission. 2010. *Towards Equality and Anti-Discrimination: An Overview of International and Domestic Law on Anti-Discrimination in Kenya*. Dostopno prek: [http://www.khrc.or.ke/images/2010-04/an\\_overview\\_of\\_international\\_and\\_domestic\\_law\\_on\\_discrimination\\_in\\_kenya.pdf](http://www.khrc.or.ke/images/2010-04/an_overview_of_international_and_domestic_law_on_discrimination_in_kenya.pdf) (5. julij 2010).

Klopčič, Vera. 1992. Mednarodnopravno varstvo otrokovih pravic. V *Pravni vidiki otrokovih pravic*, ur. Alenka Šelih, 41–52. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.

La Strada Ukraine. Dostopno prek: <http://www.lastrada.org.ua/content/doc/Report%20Brazil%202008.pdf> (1. april 2010).

Leach, Fiona, Vivian Fiscian, Esme Kadzamira, Eve Lemani in Pamela Machakanja. 2003. *An Investigative Study of the Abuse of Girls in African Schools*. DFID Education Publications. Dostopno prek: <http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/12849/1/er030054.pdf> (27. junij 2010).

Leggett, Ian. 2005. Learning to improve education policy for pastoralists in Kenya. V *Beyond Access: Transforming Policy and Practice for Gender Equality in Education*, ur. Aheila Aikman in Elaine Unterhalter, 128–48. Oxford: Oxfam. Dostopno prek: <http://www.archive.org/details/beyondaccesstran00aikmrich> (18. maj 2010).

Milenijski razvojni cilji. Dostopno prek: <http://www.milenijski-cilji.si/> (7. maj 2010).

Ministrstvo za zunanje zadeve. Dostopno prek: <http://www.mzz.gov.si/> (15. april 2010).

Ministry of Education. 2008. *The Development of Education: National Report of Kenya*. Government of Kenya. Dostopno prek: [http://www.ibe.unesco.org/National\\_Reports/ICE\\_2008/kenya\\_NR08.pdf](http://www.ibe.unesco.org/National_Reports/ICE_2008/kenya_NR08.pdf) (18. maj 2010).

Ministry of Education, Science and Technology. 2004. *Development of Education in Kenya*. Government of Kenya. Dostopno prek: [http://chet.org.za/manual/media/files/chet\\_hernana\\_docs/Kenya/National/MEST%202004\\_Development%20of%20education%20in%20Kenya.pdf](http://chet.org.za/manual/media/files/chet_hernana_docs/Kenya/National/MEST%202004_Development%20of%20education%20in%20Kenya.pdf) (18. maj 2010).

--- 2009. Abolition of School Fees and Levies in Kenya. V *Abolishing School Fees in Africa: Lessons from Ethiopia, Ghana, Kenya, Malawi, and Mozambique*, ur. World Bank in UNICEF, 127–60. Washington: The World Bank. Dostopno prek: [http://www.unicef.org/publications/index\\_49325.html](http://www.unicef.org/publications/index_49325.html) (18. maj 2010).

Ministry of Women and Child Development. 2007. *Study on Child Abuse: India 2007*. Government of India. Dostopno prek: <http://wcd.nic.in/childabuse.pdf> (27. april 2010).

Molleman, Gerard in Lilian Franse. 2009. The struggle for abandonment of Female Genital Mutilation/Cutting (FGM/C) in Egypt. *Global Health Promotion* 16 (1): 57–60. Dostopno prek: <http://ped.sagepub.com> (21. april 2010).

Mushtaq, Najum. 2008. Failing Grade For Free Primary Education? *IPS*, 16 October. Dostopno prek: <http://ipsnews.net/news.asp?idnews=44303> (24. junij 2010).

Newell, Peter. 2000. Ending corporal punishment of children. V *Revisiting Children's Rights. 10 Years of the UN Convention on the Rights of the Child*, ur. Deirdre Fottrell, 115–26. The Hague, London, Boston: Kluwer law international.

Nzomo, Juliana, Mary Kariuki in Lilian Guantai. 2001. *The quality of primary education in Kenya: Some policy suggestions based on a survey of schools*. Paris: International Institute for Educational Planning/UNESCO. Dostopno prek: <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001235/123540e.pdf> (18. maj 2010).

O'Briain, Muireann, ur. *Trafficking in children for sexual purposes. Country report Ukraine*. Dostopno prek: <http://www.ecpat.nl/images/13/390.pdf> (2. april 2010).

Onsomu, Eldah Nyamoita, John Njoroge Mungai, Deamane Oulai, James Sankale in Jeddidah Mujidi. 2004. *Community schools in Kenya: Case study on community participation in funding and managing schools*. Paris: International Institute for Educational Planning/UNESCO. Dostopno prek: [http://www.unesco.org/iiep/PDF/pubs/Kenya\\_B185.pdf](http://www.unesco.org/iiep/PDF/pubs/Kenya_B185.pdf) (18. maj 2010).

Pearson, Elaine. 2003. *Study on Trafficking in Women in East Africa*. Eschborn: Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit. Dostopno prek: [http://www.childtrafficking.com/Docs/gtz\\_2003\\_trafficking\\_east\\_africa.pdf](http://www.childtrafficking.com/Docs/gtz_2003_trafficking_east_africa.pdf) (6. april 2010).

Petite, Simon. 2002. *Rights of the Child in Ukraine*. Dostopno prek: <http://www.omct.org/pdf/cc/UkraineEng.CC.pdf> (1. april 2010).

Physicians for Human Rights. 2004. *No Status: Migration, Trafficking & Exploitation of Women in Thailand*. Dostopno prek: <http://physiciansforhumanrights.org/library/documents/reports/report-2004-july-nostatus.pdf> (29. marec 2010).

Pinherio, Paulo Sérgio. 2006. *World Report on Violence against Children*. The United Nations Secretary-General's Study on Violence against Children. Dostopno prek: <http://www.unviolencestudy.org/> (12. april 2010).

Plan India. 2006. *Impact of Corporal Punishment on School Children: A Research Study*. Dostopno prek: <http://www.planindia.org/images/Plan%20Repo%20Corporal%20Punishment%20Final.pdf> (27. april 2010).

Prina, Franco. 2003. *Trade and Exploitation of Minors and Young Nigerian Women for Prostitution in Italy*. Dostopno prek: [http://www.unicri.it/wwd/trafficking/nigeria/docs/rr\\_prina\\_eng.pdf](http://www.unicri.it/wwd/trafficking/nigeria/docs/rr_prina_eng.pdf) (6. april 2010).

Right to Education Project. 2008. *Adaptability*. Dostopno prek: <http://www.right-to-education.org/node/230> (23. junij 2010).

Runyan, Desmond, Corrine Wattam, Robin Ikeda, Fatma Hassan in Laurie Ramio. 2002. Child abuse and neglect by parents and other caregivers. V *World report on violence and health*, ur. Etienne G. Krug, Linda L. Dahlberg, James A. Mercy, Anthony B. Zwi in Rafael Lozano, 57–86. Geneva: World Health Organization. Dostopno prek: <http://whqlibdoc.who.int/hq/2002/9241545615.pdf> (14. april 2010).

Save the Children Italia. *Research on Child Victims of Trafficking in Ukraine*. Dostopno prek: [http://images.savethechildren.it/IT/f/img\\_pubblicazioni/img52\\_b.pdf](http://images.savethechildren.it/IT/f/img_pubblicazioni/img52_b.pdf) (1. april 2010).

Sawamura, Nobuhide in Daniel N. Sifuna. 2008. Universalizing Primary Education in Kenya: Is It Beneficial and Sustainable? *Journal of International Cooperation in Education* 11 (3): 103–18. Dostopno prek: <http://home.hiroshima-u.ac.jp/cice/11-3sawamura.pdf> (18. maj 2010).

Sayed, G.H., M. A. Abd El-Aty in K.A. Fadel. 1996. The practice of female genital mutilation in Upper Egypt. *International Journal of Gynecology & Obstetrics* 55: 285–91. Dostopno prek: <http://www.sciencedirect.com/> (21. april 2010).

Segal, Uma A. 1999. Family violence: a focus on India. *Aggression and Violent Behaviour* 4 (2): 213–31. Dostopno prek: [www.sciencedirect.com/](http://www.sciencedirect.com/) (27. april 2010).

Stack, Liam. 2008. Egypt's child protection law sparks controversy. *The Christian Science Monitor*, 24. julij. Dostopno prek: <http://www.csmonitor.com/World/Middle-East/2008/0724/p05s01-wome.html> (21. april 2010).

Status of Ratification of the ILO Convention Concerning the Prohibition and Immediate Action for the Elimination of the Worst Forms of Child Labour. Podatki do 29. marec 2010. Dostopno prek: <http://www.ilo.org/ilolex/cgi-lex/ratifce.pl?C182> (29. marec 2010).

Status of Ratification of the UN Convention on the Rights of the Child. Podatki do 10. novembra 2009. Dostopno prek: [http://www.bayefsky.com/html/crc\\_ratif\\_table.php](http://www.bayefsky.com/html/crc_ratif_table.php) (5. januar 2010).

Status of Ratification of the UN Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children. Podatki do 12. marca 2010. Dostopno prek: [http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg\\_no=XVIII-12-a&chapter=18&lang=en](http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVIII-12-a&chapter=18&lang=en) (12. marec 2010).

Sultani, Musa, Hussain Ali Moin, Muhammad Hussain Nusrat, Abdulqayum Zahidi, Safiyullah Elham in Muhammad Hussain Hasrat. 2009. *Report on the Situation of Economic and Social Rights in Afghanistan – IV*. Afghanistan Independent Human Rights Commission. Dostopno prek: [http://www.aihrc.org.af/English/Eng\\_pages/Reports\\_eng/Economic\\_S/4/Economic%20&%20Social\\_Rights%20Report\\_English4.pdf](http://www.aihrc.org.af/English/Eng_pages/Reports_eng/Economic_S/4/Economic%20&%20Social_Rights%20Report_English4.pdf) (14. maj 2010).

Svet Evrope. 2008. *Odprava telesnega kaznovanja otrok. Vprašanja in odgovori*. Strasbourg: Svet Evrope.

Šelih, Alenka. 1992. Splošni problemi otrokovih pravic. V *Pravni vidiki otrokovih pravic*, ur. Alenka Šelih, 14–31. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.

Tabassum Naved, Ruchira. 2003. A situational analysis of violence against women in South Asia V *Violence Against Women in South Asia – a regional analysis*, ur. Asian Forum of Parliamentarians on Population and Development in UNFPA Bangladesh and Country Technical Services Team for South and West Asia, 1–27. Karthmandu: UNFPA. Dostopno prek: [http://www.unfpa.org.np/pub/vaw/VAW\\_REG\\_Analysis.pdf](http://www.unfpa.org.np/pub/vaw/VAW_REG_Analysis.pdf) (28. april 2010).

The Asia Foundation. *Combating Trafficking of Women and Children in Thailand*. Dostopno prek: <http://www.humantrafficking.org/uploads/publications/TH-trafficking.pdf> (22. marec 2010).

The HumanTrafficking.org. *Thailand*. Dostopno prek: <http://www.humantrafficking.org/countries/thailand> (24. marec 2010).

The Protection Project. 2007. *International Child Sex Tourism. Scope of the Problem and Comparative Case Studies*. Washington: The Johns Hopkins University Paul H. Nitze School of Advanced International Studies. Dostopno prek: [http://www.protectionproject.org/sites/default/files/JHU\\_Report.pdf](http://www.protectionproject.org/sites/default/files/JHU_Report.pdf) (24. marec 2010).

--- 2008. *Nigeria*. Dostopno prek: <http://www.childtrafficking.com/Content/Library/?pg=8&CID=bf8229696f7a3bb4700cfddef19fa23f%7C525f58> (6. april 2010).

*Third World Quarterly*. 1979. The Children's Crusade: International Year of the Child 1979. 1 (2): 123–5, 127. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/> (10. februar 2010).

Tomaševski, Katarina. 2001a. Free and compulsory education for all children: the gap between promise and performance. *Right to Education Primers No. 2*. Gothenburg: Novum Grafiska AB. Dostopno prek: <http://www.right-to-education.org/node/232> (6. maj 2010).

--- 2001b. Human rights obligations: making education available, accessible, acceptable and adaptable. *Right to Education Primers No. 3*. Gothenburg: Novum Grafiska AB. Dostopno prek: <http://www.right-to-education.org/node/232> (6. maj 2010).

Transparency International. Dostopno prek: <http://www.transparency.org/> (2. april 2010).

Türk, Danilo. 2008. *Temelji mednarodnega prava*. Ljubljana: GV Založba.

UNDP. 2003. *Human Development Report 2003. Millennium Development Goals: A compact among nations to end human poverty*. New York, Oxford: Oxford University Press. Dostopno prek: [http://hdr.undp.org/en/media/hdr03\\_complete.pdf](http://hdr.undp.org/en/media/hdr03_complete.pdf) (7. maj 2010).

UNESCO. *International Year of the Child*. Dostopno prek: [http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL\\_ID=32399&URL\\_DO=DO\\_TOPIC&URL\\_SECTION=201.html](http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=32399&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html) (10. februar 2010).

--- 2006. *Human Trafficking in Nigeria: Root Causes and Recommendations*. Pariz: UNESCO. Dostopno prek: <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001478/147844e.pdf> (6. april 2010).

--- 2010. *Education For All Global Monitoring Report 2010: Reaching the marginalized*. Paris: UNESCO. Dostopno prek: <http://www.unesco.org/en/efareport/reports/2010-marginalization/> (18. maj 2010).

UNICEF. *Convention on the Rights of the Child. Optional Protocol on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography*. Dostopno prek: [http://www.unicef.org/crc/index\\_30204.html](http://www.unicef.org/crc/index_30204.html) (15. marec 2010).

--- 2003. *The State of the World's Children 2004: Girls, Education and Development*. UNICEF. Dostopno prek: [http://www.unicef.org/publications/index\\_18108.html](http://www.unicef.org/publications/index_18108.html) (7. maj 2010).

--- 2005. *Female Genital Mutilation/Cutting. A Statistical Exploration*. Dostopno prek: [http://www.unicef.org/publications/files/FGM-C\\_final\\_10\\_October.pdf](http://www.unicef.org/publications/files/FGM-C_final_10_October.pdf) (20. april 2010).

--- 2006a. *Behind Closed Door: The Impact of Domestic Violence on Children*. Littlehampton: The Body Shop International plc. Dostopno prek: <http://www.unicef.org/protection/files/BehindClosedDoors.pdf> (27. junij 2010).

--- 2006b. *Child Alert: Horn of Africa*. Dostopno prek: <http://www.unicef.org/childalert/hornofafrica/> (18. maj 2010).

--- 2006c. *Reference guide on protecting the rights of child victims of trafficking in Europe*. Dostopno prek: [http://www.unicef.org/ceecis/UNICEF\\_Child\\_Trafficking\\_low.pdf](http://www.unicef.org/ceecis/UNICEF_Child_Trafficking_low.pdf) (15. marec 2010).

--- 2007. *Information Sheet. Child Trafficking. Nigeria*. Dostopno prek: [http://www.unicef.org/wcaro/WCARO\\_Nigeria\\_Factsheets\\_ChildTrafficking.pdf](http://www.unicef.org/wcaro/WCARO_Nigeria_Factsheets_ChildTrafficking.pdf) (6. april 2010).

--- 2009a. *Progress for Children. A Report Card on Child Protection*. Number 8, September 2009. [http://www.unicef.org/protection/files/Progress\\_for\\_Children-No.8\\_EN\\_081309\(1\).pdf](http://www.unicef.org/protection/files/Progress_for_Children-No.8_EN_081309(1).pdf) (10. januar 2010).

--- 2009b. *The State of the World's Children. Special Edition. Celebrating 20 Years of the Convention on the Rights of the Child*. Dostopno prek: [http://www.unicef.org/rightsite/sowc/pdfs/SOWC\\_Spec%20Ed\\_CRC\\_Main%20Report\\_EN\\_090409.pdf](http://www.unicef.org/rightsite/sowc/pdfs/SOWC_Spec%20Ed_CRC_Main%20Report_EN_090409.pdf) (10. januar 2010).

UNICEF East Asia and Pacific. 2000. *Children on the edge*. Dostopno prek: [http://www.unicef.org/vietnam/resources\\_896.html](http://www.unicef.org/vietnam/resources_896.html) (29. marec 2010).

UNICEF Innocenti Research Centre. 2000. Domestic Violence against Women and Girls. *Innocenti Digest*, June. Dostopno prek: <http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/digest6e.pdf> (27. junij 2010).



UNICEF Regional Office for South Asia. 2001. *Corporal punishment in schools in South Asia*. Dostopno prek: <http://www.crin.org/docs/resources/treaties/crc.28/UNICEF-SAsia-Subm.pdf> (27. april 2010).

U.S. Department of State. 2007. *Thailand*. Dostopno prek: <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2006/78792.htm> (29. marec 2010).

--- 2009. *Trafficking in Persons Report*. Dostopno prek: <http://www.state.gov/g/tip/rls/tiprpt/2009/index.htm> (1. april 2010).

*Ustava Republike Slovenije*. Ur. l. RS 33/1991 (28. december 1991). Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/> (23. junij 2010).

Vos, Rob, Arjun Bedi, Paul K. Kimalu, Damiano K. Manda, Nancy N. Nafula in Mwangi S. Kimenyi. 2004. *Achieving Universal Primary Education: Can Kenya Afford it?* Storrs: University of Connecticut. Dostopno prek: <http://www.econ.uconn.edu/working/2004-47.pdf> (24. junij 2010).

Wielenga, Courtney. 2006. Sex Trade – The Case of Thailand. *Ecclectica*, April. Dostopno prek: <http://www.ecclectica.ca/issues/2006/1/index.asp?Article=30> (24. junij 2010).

Wille, Christina. 2001. *Thailand-Lao People's Democratic Republic and Thailand-Myanmar Border Areas. Trafficking in Children into the Worst Forms of Child Labour: A Rapid Assessment*. Geneva: International Labour Organization. Dostopno prek: [http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/documents/publication/wcms\\_bk\\_pb\\_10\\_en.pdf](http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/documents/publication/wcms_bk_pb_10_en.pdf) (29. marec 2010).

World Bank. 2005. *Afghanistan: National Reconstruction and Poverty Reduction – the Role of Women in Afghanistan's Future*. Washington: The World Bank. Dostopno prek: <http://siteresources.worldbank.org/AFGHANISTANEXTN/Resources/AfghanistanGenderReport.pdf> (14. maj 2010).

World Health Organization. 2009. *Changing cultural and social norms supportive of violent behaviour*. Geneva: World Health Organization. Dostopno prek: [http://whqlibdoc.who.int/publications/2009/9789241598330\\_eng.pdf](http://whqlibdoc.who.int/publications/2009/9789241598330_eng.pdf) (27. junij 2010).

Zwi, Anthony B., Richard Garfield in Alessandro Loretto. 2002. Collective violence. V *World report on violence and health*, ur. Etienne G. Krug, Linda L. Dahlberg, James A. Mercy, Anthony B. Zwi in Rafael Lozano, 213–40. Geneva: World Health Organization. Dostopno prek: <http://whqlibdoc.who.int/hq/2002/9241545615.pdf> (27. junij 2010).